

Jesús saosina cho'osi'ere kuumu

Jesús Dios Rekocho raojachere kuumu

1 ¹ Chũ'u Lucas mũ'ure Teófiloni ie chũ'o tocha saomu, Jesús pa'iche'te masia'ku chini. Aperũmu chũ'u mũ'ure chekũphũro utija'ophũro tocha saosi'kũa'mũ, Jesucristo cho'osi'ena'me che'chosi'e kũara chini. ² Repau Jesús cheja pa'isi'ena'me cũnaumu mũisi'e kũara chini tocha saosi'kũa'mũ chũ'u mũ'ure. Dios Rekochoji cho'okaiũna Repau mũipi-rarũmu Jesús Repau neenare soni chũ'u jo'kaasomu, repana cho'ojache.

³ Repau Jesús jũniso tãcojũnosi'kũta'ni jo'e vajũrani pa'ũna Repau neena ñaasome Repau'te. Jũni vajũrani jo'e cuarentarepaumucujũna cheja pa'iu te'eñoã ñoku paniasomu Repau, repapani Repau jũni vajũraisi'ere masia'ju chini. Ñokũna, “Jesua'mũ iku”, chini Repau'te ña masiasome repana. Ũcuachi'a cu'ache cho'oche ũhasinare Dios chẽa paache'te kũakũ che'choasomu Jesús Repau neenare.

⁴ Vajũrani Repau neenana'me pa'iu ija'che chũ'uasomu:

—Icheja Jerusalén vũ'ejoopo saima'ñe pa'iju cha'ajũ'u. Saimu chũ'u. Jã'ata'ni chũ'u Ja'ku Dios mũsanũkonare Repau Rekocho'te raopi'ramũ, mũsanũkona rekoñoãre ja'me paau chini. Repau aperũmu cho'ora chiisi'e cho'opi'ramu Dios. Aperũmu chũ'u mũsanũkonare Repau Dios Rekocho raojache kũasi'kũa'mũ. Chura Dios Rekocho'te cha'ajũ'u mũsanũkona. ⁵ Aperũmu Juan pãi jainũkore re'oja'che okoro'veasomu. Chura Diopi mũsanũkonare na'a re'oja'che cho'okaija'mũ. Jeerũmu pa'ima'tona mũsanũkona rekoñoãna Dios Rekocho raocojũjananaa'me mũsanũkonani ja'me paau chini —chinasomu Jesús repanare.

Jesús cũnaumu mũisi'ere kuumu

⁶ Repau Jesús neena Ũcuauñi ja'me pa'iju ija'che sũniasaasome Repau'te: —Asarepajũ'u, Chũkũna'te Paaku. Maijana judío pãi chũ'uñechi'a chiime chũkũna. Jã'ata'ni maire chura tiinapi chũ'ume, judío peonapi.

Jā'aja'ñe cuheme chūkuna. ¿Chura mu'u chūkuna'te judío peona chũ'uñe ñsekaija'u? —chiniasome repana.

⁷Chitena,

—Chũ'u Ja'ku masiche'me jā'a. Repau'te ñseuarumu judío peona chũ'uñe ñsekaija'mu Repau. Chuta'a reparumu kuama'mu Repau. ⁸Ie chũ'u i'kache asa chēajũ'u: Mũsanukonare Dios Rekocho raipi'ramu. Rani ja'me pa'iu Ũcuarekochoji cho'okaija'mu mũsanukonare, chũ'u pa'iche'te chekunami masi kuaja'ju chini. Ũcuauji cho'okaiuna chũ'u pa'iche masi kuajanaa'me mũsanukona ijoopo Jerusalén vñ'ejoopo pa'inare peore, icheja Judea cheja pa'inare, ũcuachi'a Samaria cheja pa'inare. Mũsanukonari kuajuna si'achejñaruã ruã so'ña pa'ina pã peore asajanaa'me chũ'u pa'iche —chiniasomu Repau.

⁹I'ka pi'ni Repau neena ñaju'te cunaumuna munisoasomu Repau. Muina ñañu chiinaretani pikopi ñañej'e peoche ta'pisouna ñama'ñe mũosoasome repana.

¹⁰Chuta'a muñe ñaju pa'ijuna peosichejapi rani umupãi te'eka'chapana pojakãña ju'inapi rani repana chenevu'te nukasome. ¹¹Nukaju repanare Jesús neenare ija'che i'kaasome repana:

—Mũsanukona Galilea cheja raisina, ¿je'se pa'iuña chuta'a muñe ñaju pa'iche? Repau Jesús cunaumuna munisocuhasi'kuu'mu. Na'a pa'isirumu Ũcuau muisi'ēja'che jo'e cajeja'mu Repau —chiniasome repana ángeles cunaumu pa'ina.

Judas aperumu pa'isi'ēja'che pa'ijauni Matía'te jñaasi'ere kuamu

¹²Ũcuarumu repana te'ekilómetro Olivo aikũti caje Jerusalén vñ'ejoopona co'i tĩ'aasome. ¹³Vñ'ejoopo tĩ'a vñ'e muni repana pa'iruupuna kakaasome oncerepana, Pedro'mu, Santiago'mu, Juan'mu, Andre'mu, Felipe'mu, Tomaamũ, Bartolome'mu, Mateo'mu, Santiago Alfeo mamaku'mu, Simón cananistapã cho'okaisi'kuna'me Judas Santiago cho'jeu. ¹⁴Repana oncerepana si'aumucuñña chekunana'me chi'iju paniasome Repau Jesús cho'jechiina'me, pũka'ko Mariana'me chekuna romi. Chi'i si'arumu Dioni sēēju paniasome repana.

¹⁵Reparumu repana Jesucristo'te cuasanachi'a chi'iasome. Ciento veinterepana chi'isina pa'icosome. Chi'irena Pedro repana chenevuji vñi nukaku ija'che i'kaku chũ'vaasomu repanare:

¹⁶—Asarepajũ'u, chũ'u majapãi. Aperumu Dios Rekochoji kuakuna David Judas cho'ojachere kuaku tocha jo'kasi'e ũcuarepa ti'jñesi'kuu'mu. Dios Rekocho peoche i'kama'kuu'mu. Jã'ajekuna aperumu Dios Rekocho i'ka jo'kasi'e pa'iku'mu Judas. Repau Judas Jesuni chēa sa vanisōa'ju chini chekunami Repau sani pa'ichejana sasi'kuu'mu. ¹⁷Chuta'a jā'aja'ñe cho'omarumu Repau Jesús Judare soni chēa paasi'kuu'mu. Chēa paakuna chūkunana'me pa'iu Diore re'oja'che ja'me cho'okaiũ pa'isi'kuu'mu repau.

(Hch 1.9)

18'Repaŋ Judas aperiŋmũ re'oja'che pa'isi'kũpi Jesuni cu'ache cho'oŋna repaũ'te ro'iasome pãi. Ro'isinareta'ni repa kuri sũma'ŋie cuasa co'choasomũ repaŋ. Co'choŋna repa kuri chejare koosome repaŋa. Repaŋ Judas sũtarũ'te tuãni che're sũtatũorũji etaŋna jũnisõasomũ. 19'Repaŋ tuãni

jūnisōsi'e Jerusalén pa'ina ūcuanuko asaasome. Jā'aja'ñe asa repaña chū'o Acéldama ve'oasome repacheja. Repaña chū'o “Acéldama” chini “Chiecheja” chiihasomū.

20 David mai aipāi pa'isi'ku tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

Repau vū'e pāi peovū'e jo'kasōsivū'e paau.

Repau cho'ochē chekūni jo'kajū'u,

chiimū. 21-22 Jā'ajekūna Judas aperumū cho'osi'eja'che re'oja'che cho'okūni chekūni jāna jo'kañu chiime mai. Jo'e te'eū'te jānañu Jesús pa'iche'te maina'me kuajare, “Jesús jūnisō tācojñosi'ku jo'e vajerani pa'ikū'mū”, jā'aja'ñe chiih kuaa'ku. Jesús maina'me ku'irumū, ūcuaja'che Juan Repau'te okorosī'e ñasi'kūni si'ache maina'me ku'ia Repau cūnaumū munisōñe ñasi'kūni jānañu chiime mai —chiniasomū repau Pedro repañare.

23 Chikūna, repaña te'eka'chapanare ve'oasome, repaña chiinani. José Barsabana'me Matía'te ve'oasome repaña. José Barsabás jo'e ūcuatē'eji Justo ve'easomū. 24-25 Repañani chini ūcuanuko Jesuni sēniasome repaña, Repau chiikūni masiñu chini. Ija'che i'kajū sēniasome repaña:

—Mū'u, Chukūna'te Paaku, pāi ūcuanuko rekoñoā cuasache masikū'mū. Chekūni te'eū'te jānañu chiime chukūna Judas re'oja'che pa'irumū cho'osi'eja'che cho'oa'ku chini. Mū'u chiikūni kuajū'u chukūna'te. ¿Jauni jāajanaa'ñe chukūna? Repau Judas re'oja'che cho'osi'e jo'kasō, cu'ache cho'osi'kūjeku jūnisō vati toare sani pa'iasomū, cu'ache cho'osi'e ro'i. Chura chukūna'te ja'me pa'ikūji karamū. ¿Jauni jāajanaa'ñe chukūna ja'me chū'vajare? —Jā'aja'ñe i'kajū sēniasome repaña.

26 Sēni pi'ni repaña chiinani te'eka'chapanare repaña mami catarūāna tochaasome repaña. Tocha pi'ni su'aasome Jesús chiikūni masiñu chini. Su'a ña Matíani chēasome repaña ūcuanani ja'me pa'ia cho'okaau chini. Chēarena ūcuanani Jesús saosinani oncerepañani jovoasomū Matías, ja'me chū'vara chini.

Dios Rekocho cajesī'ere kuamū

2 1 Ūcuarumū fiesta Pentecostés pa'irumū ūcuatē'evū'e Jesucristo'te cuasanachi'a ūcuanuko chi'iasome. 2 Repavū'ere chi'i pa'ijūna cūnaumūpi rua asoche tutacheja'che asoasomū. Repavū'e pa'ina ūcuanuko asaasome. 3 Asona ñato repañare ūcuanukore sījo sē'sevūā toñaruāja'ñe ñoasomū.

4 Dios Rekochoji raia ūcuanukore jā'aja'ñe cho'oasomū. Repañare Repau Rekochoji rani ja'me pa'ia cho'okaiūna repañajē'e che'chemanesī'ere tii-pāi chū'o i'kaasome repaña ūcuanuko.

5 Reparumū repacheja Jerusalén vū'ejoopo judiōpāi jainuko si'achejñarūā raisina paniasome Diore cuasana. 6-7 Ūmūpi rua asoche cho'okūna asa repaña Jerusalén pa'ina jainuko vū'vū mūa chi'iasome asañu chini.

Vu'vu mua asato Jesucristo'te cuasanapi repanajē'e che'chemanesi'ere tīipāi chū'ore i'kaasome. Jā'aja'ñe i'kajuna asa rua cuasaju paniasome repana. Rua si'achejñaruã raisina i'kachū'ore i'kajuna asa sãĩñechi'a ija'che i'kaasome repana:

—¿Je'se paaku ie? Ina tīipāi chū'o i'kana ũcuanuko Galilea cheja raisinaa'me. ⁸¿Je'se pa'ina ina mai so'ña pa'ina i'kache peore i'kamasiche? ⁹Mai rua si'achejñaruã raisinaa'me. Partia cheja, Media cheja, Elam cheja, Mesopotamia cheja, Judea cheja, Capadocia cheja, Ponto cheja pa'ina-na'me Asia cheja raisina pa'ime mai. ¹⁰Ūcuachi'a Frigia cheja, Panfilia cheja, Egipto cheja, Africa cheja Cirene chekukā'ko pa'inana'me pa'ime mai. Ūcuachi'a Roma vū'ejoopo raisina judiópaina'me judío peonapi judío pa'iche che'chesinana'me pa'ime mai icheja. ¹¹Ūcuachi'a Creta cheja pa'ina Arabia cheja pa'inana'me pa'ime mai icheja. Si'achejñaruã raisinaa'me mai. Jā'ata'ni mai ũcuanuko Dios re'oja'che cho'оче'te kuajuna asaju pa'ime. Peore mai chū'opi i'kajuna asame mai —chiniasome repana sãĩñechi'a.

¹²Jā'aja'ñe i'kache'te asarena rua cuasoasomu repanare. Jā'ajekuna sãĩñechi'a ija'che i'kaju sēniasome repana: “¿Je'se pa'ina ina ija'che i'kache?”, chiiju. ¹³Chekuna vu'vu muasinata'ni asa pãisoju cu'ache cutuasome repanare Jesure cuasanare. “Cono jū'ime ina”, chiniasome repana sãĩñechi'a.

Pedro chū'vasi'ere kuamu

¹⁴Chitena Pedro oncerepanare ja'me pa'ikūji vuni nukaku pãi kuanuru vu'vu raisikuanuru'te ija'che chū'vaasomu:

—Asarepajū'u, musanukona judiópai, Jerusalén pa'ina. ¹⁵“Ina cono jū'ime”, chiime musanukona te'ena. Jā'ata'ni cono jū'ima'me chukuna. Chuta'a apeñatam ie. Nueve'me. Mai judiópai umucujña cono ũkumanaa'me. ¹⁶Ija'che pa'imu: Apereparumu Dios chū'o kuasi'ku, Joel, irumu cho'ojachere kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

¹⁷Cheja si'apirarumu pãĩ ũcuanukore Repau Rekocho'te raoja'mu Dios.

Raouna Ūcuarekochoji cho'okaiuna mai chiipi Repau chū'ore chū'vajanaa'me.

Cho'okaija'mu pōsupāipi Dios ñoñe'te tohare ñaa'ju chini.

Cho'okaija'mu ainari nokāni ñaa'ju chini.

¹⁸Ūcuachi'a reparumu Repau'te cho'оче cho'okainare umupāina'me romi

Repau Rekocho'te raoja'mu Dios

repanapi Ūcuau chū'ore chū'vaa'ju chini.

¹⁹Repau Dios sunaumna'me cheja Ūcuauchi'a cho'omasiche'te pãĩ rua cuasaju'te cho'o ñoja'mu.

Chiena'me toana'me piko cho'o ñoja'mu Dios.

20 Ûsuu miañe ñeseja'mu.

Ûcuaja'che pämiau chieja'che ñoja'mu.

Repaü jo'e cajepi'rarumu jä'aja'ñe cho'oja'mu Maire Paaku.

Reparumu Dios päi ñcuanuko pa'iju cho'osi'e ro'iche chü'uja'mu.

21 Ûcuachi'a reparumu päipi Maire Paakuni sejeu,

“Chu'ure oijü'u; mu'ure cuasaku'mu chu'u”, chiito

repanare Chëa Paaku re'oja'che cho'okaija'mu,

chiimu Joel tocha jo'kasi'e.

22 'Israelpäi, asa chëajü'u. Diopi raouna pa'isi'kuu'mu Jesús. Ûcuajji cho'okaiuna rua re'oja'chere, Diochi'a cho'omasiche'te, päi rua cuasaju'te cho'osi'kuu'mu Repau. Icheja jä'aja'ñe cho'osi'kuu'mu. Masime musanukona jä'a. 23 Jä'ata'ni musanukonapi Repaüni vanisöa'ju chini cu'apäire chü'urena vanisösinaa'me Repau'te. Musanukonapi chü'urena kurususé'vero cho'o ñcuasé'verona jël'jo nukorena jünisösi'kuu'mu Repau. Jä'ata'ni Dios maini re'oja'che cho'okasa chini ñsemanesi'kuu'mu jä'a. Chuta'a cheja cho'omarumu masiasomu Dios musanukona cho'ojache. Masikuta'ni ñsemanesi'kuu'mu Repau, maini re'oja'che cho'okasa chini.

“Jä'aja'ñe cho'oja'mu chu'u”, chiniasomu Dios aperumu. 24 Jä'ajekuna Repau Jesucristo chuenisö täcojñosi'kuu'mu. Jä'ata'ni jmamakarü pani Diopi vasouna jo'e vajurani etasi'kuu'mu Jesús. Jünisösina pa'icheja pa'ikuni etosi'kuu'mu Dios. Jünisösiva'na pa'icheja ai pa'icuaasomu Repau'te. Chuenisösi'ku vajurani jo'e chejare pa'isi'kuu'mu Repau. 25 Aperumu pa'isi'ku David Repau Jesús pa'ijachere kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

Chu'ure Paakujji chu'ure ja'me pa'iku'mu.

Ñato si'arumu pa'iku'mu Repau.

Chu'ure cho'okaiku'mu Repau, vajuchumanea'ku chini.

26 Jä'ajekuna chu'u rekocho rua pojomu.

Pojoku ija'che i'kamü chu'u:

Chu'u jünisösirumu re'oja'che pa'ija'mu chu'ure.

Jä'are masimu chu'u.

27 Ja'ku, mu'u chu'ure jünisösina pa'icheja ai saomanaja'mu.

Chu'ure saoja'mu mu'u.

Jä'ata'ni rua jeerumu jo'kamaneja'mu mu'u chu'ure repacheja.

Mu'upi ñsekuna chu'u ca'nivü jä'jumaneja'mu chu'ure.

28 Mu'upi chu'ure re'oja'che pa'iche che'choüna re'oja'che pa'imasi-ku'mu chu'u.

Mu'upi chu'uni ja'me pa'üna rua pojoku'mu chu'u, chiimu repau David tocha jo'kasi'e.

29 'Asarepajü'u, chu'u majapäi, chu'u ñcuarepa i'kache. Mai aipäü pa'isi'kure Davire jünisöüna täsöasome päi. Repau'te täsicheja chuta'a

pa'imũ. Kueñea'me repacheja. Jã'ajekũna ie masime mai: “Chũ'u ca'nivũ jã'ljumanēja'mũ”, chiisi'e David ca'nivũ pa'iche kuama'ñe chekũ ca'nivũ pa'iche'te kuamũ jã'a. ³⁰ Repau David cheja pa'irũmũ Dios chũ'o asa kuakaiũ paniasomũ. Repau'te ija'che i'kaasomũ Dios:

Mũ'u jojosinare na'a pa'isirũmũ jainũkore paaja'mũ mũ'u.

Ûcuana Mamakũji Israelpãire re'oja'che chũ'uja'mũ.

Mũ'u chũ'uñeja'ñe re'oja'che chũ'ũkũ pa'ija'mũ Repau.

Chũ'o ùcuarepare i'kamũ chũ'u,

chinasomũ Dios repau'te Davire. ³¹ Repau Dios cho'ojache asaasomũ David. Asasi'kũjekũ Dios Raojan Cristo jũnisõ jo'e vajurajache tocha jo'kaasomũ repau. Ija'che chiimũ repa:

Repaũji jũnisõru jũnisõsina pa'icheja ai jo'kamaneja'mũ Dios.

Repaũ ca'nivũjẽ'e jã'ljumanēja'mũ,

chiimũ. ³² Repau cho'oja'mũ chiisi'e cho'ocuhasi'kua'mũ Dios. Jesús chuenisõ tãcojñosi'kũ Diopi vasõna vajurani jo'e ku'isi'kua'mũ cheja. Ku'ũna Repau'te peore ùcuauũko ñasinaa'me chũkũna. ³³ Vajurakũna Dios Repau'te cũnaũmũna mũa, “Chũ'ũre kueñe ẽjajũtu cakã'kore pũũ ñũ'ũ chũ'ũna'me chũ'ũjũ'ũ”, chinasomũ. Aperũmũ Repau Pũka'kũ, Dios, “Chũ'u Rekocho'te ñsija'mũ chũ'u mũ'ũre”, chinasomũ Mamakũ'te. Churata'ni ñsicuhasi'kua'mũ Repau. Pũka'kũpi ñsiũna Repau Rekocho Jesús Ûcuarekocho'te jo'e chũkũnani ñsicuhasi'kua'mũ ja'me paau chini. Ûcuarekochoji re'oja'che cho'okaimũ chũkũna'te. Mũsanũkona ñasi'ena'me asasi'e cho'okaimũ Dios Rekocho chũkũna'te. ³⁴⁻³⁵ Repau David cũnaũmũ mũimaneasomũ. Cheke repau tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Chũ'ũre Paaku'te Dios ija'che i'kaasomũ:

“Chũ'ũni kueñe pũũjũ'ũ ẽjajũtu cakã'kona.

Chũ'ũpi cho'okaiũna mũ'ũre cuhena ùcuauũko mũ'u chũ'ũñe

cho'ojanaa'me”, chinasomũ Dios Repau'te,

chiimũ repau tocha jo'kasi'e. ³⁶ Israelpãi ùcuauũko, asa chẽajũ'u ie chũ'o: Mũsanũkonapi vanisõñe'te chũ'ũrena Jesure kurususẽ'verona jẽ'josi'naa'me pãi. Jã'ata'ni Dios Jesure pãi chũ'ũñe jo'kasi'kua'mũ. Maire Chẽa Paajaũre Jesuni jãaasi'kua'mũ Dios. Repau'te pãi ùcuauũkore chũ'ũa'kũ chini raosi'kua'mũ —chinasomũ repau Pedro.

³⁷ Repau i'kasi'ere asarena rua sũmaneasomũ repanare. Sũma'ñe asa repau'te ija'che i'kajũ sãniasaasome repana chekũnare oncerepanare ùcuachi'a:

—Chũkũna majapãi, jã'a pa'ito, ẽje'se cho'ojanaa'ñe chũkũna? —chinasome repana.

³⁸ Chitena, repau Pedro jo'e i'kaasomũ.

—Mũsanũkona cu'ache cho'ochẽ'te ùcuauũko jo'kasõ Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Cu'are jo'kasõ re'oja'che pa'ijũ okoro'vecojñojũ'ũ, “Jesucris-

to'te cuasanaa'me chukuna", chiiju. Jā'aja'ñe cho'oru Dios mʉsanʉkonare cu'ache cho'osile tʉ'nesōkaija'mʉ. Tʉ'nesō Ūcuau Rekocho'te īsija'mʉ Repau mʉsanʉkonare, ai ja'me paau chini. ³⁹Jā'aja'ñe cho'okasa chiimʉ Dios mʉsanʉkonare, mʉsanʉkona chīina'me so'ña pa'inare peore. Maire Paaku Jesucristo chēa paajanarechi'a cho'okasa chiimʉ Dios —chiniasomʉ Pedro.

⁴⁰Chini repanare rʉa chʉ'vaasomʉ repau, ija'che chiiu:

—Ina pāi icheja pa'ina Jesucristo'te cuhena peore cho'osōjanaa'me. Rʉa cu'ache pa'ija'mʉ repanare. Mʉsanʉkonata'ni cho'osōmanejū'ʉ —chiniasomʉ repau.

⁴¹I'ka pi'niʉna repau chʉ'vache asa chēasinachi'a Jesucristoni cuasaju jovo okoro'vecojñoasome. Repaumucuse pāi chekurumʉ tres milrepana chekʉnani Jesucristo'te cuasanani jovoasome. ⁴²Repana Jesucristo'te cuasana ūcuauko si'arumʉ ch'i'iju paniasome. Jesucristo'te ja'me ku'isinapi Dios chʉ'ore che'chojʉna chi'i che'cheju paniasome repana. Jainuko chi'i āu āiju ūcuachi'a chi'i Diore sēeju paniasome. Jā'aja'ñe cho'oju ūcuauko sāiñechi'a pojoju paniasome repana.

Jesucristo'te cuasana pa'iche'te kuamʉ

⁴³Ūcuarumʉ pāi ūcuauko Jesús saosina docerepanapi Ūcuauji cho'okaiʉna rʉa re'oja'chere Diochi'a cho'omasiche'te cho'ojʉna űaju rʉa cuasaasome. űa jña'nejʉ paniasome repana. ⁴⁴⁻⁴⁵Repana Jesucristo'te cuasana sāiñechi'a pojoju si'arumʉ ch'i'iju paniasome. Re'oja'chechi'a pa'iju sāiñechi'a kuiraju paniasome repana. Chekʉnare pōsena'me āu karato chekʉnapi pōse paanapi pōsere īsiso, kuri koo, īsiasome repa-nare kuri peova'nare. Ūcuaja'che chejña paanapi chejñare īsiso, kuri koo, īsiasome chʉova'na pa'iva'nare. Na'a rʉa chʉova'na pa'iva'nare kuri na'a rʉa īsiasome repana.

⁴⁶Dios vʉ'ena repaumucujña pa'iche ch'i'iju paniasome repana. Ūcuachi'a repana vʉ'ñana chi'i pojoju āu āiju paniasome. Sāiñechi'a soni āu āuju pojorepache pojoju paniasome repana. ⁴⁷Si'arumʉ chi'i, “Dios rʉa re'okʉ'mʉ”, chiiju paniasome repana. Chekʉna pāi tijñani re'oja'che cutuasome repanare. Repau Jesucristoji cho'okaiʉna Dios chʉ'ore asa chēa repaumucujña pa'iche na'a rʉa jainuko cuasaju jovoju paniasome pāi Repau'te Jesure.

Nʉka ku'imava'kʉre vasosi'ere kuamʉ

3 ¹Ūcuarumʉ Juanna'me Pedro Dios vʉ'ena mʉaju paniasome. Judío pāi Diore sēerumʉna tres pa'itona na'ito mʉaasome repana.

²Repana mʉaju űato ūcuavʉ'ere pāiʉ nʉka ku'imava'ʉ űuniasomʉ. Vī-jachīirumʉna cu'acū'a paava'ʉ paniasomʉ repau. Nʉka ku'imava'ʉjekʉ

ñu'ia Dios vʉ'e kakanani kurire s̄eeʉ paniasomʉ repaʉ. Kurire s̄eaʉ chini si'aumucujña cajo ra ñoocojñokʉjekʉ Dios vʉ'e kakasa'aro'te, p̄ai “Re'ojasa'aro” chiisa'aro'te ñu'ia paniasomʉ repaʉ.

³ Ūcuarʉmʉ repana, Pedrona'me Juan, Dios vʉ'ena mʉa t̄i'a kakapi'ra-jʉna ña kurire s̄eniasomʉ repaʉ. ⁴ S̄eeʉna repaʉ'te rʉa rorepa ñaasome repana. Rorepa ñajʉ repaʉ'te Pedroji i'kaasomʉ.

—Chʉkʉnani ñajũ'ʉ —chiniasomʉ repaʉ.

⁵ Chiina ūcuanani pojokʉ ñaasomʉ. Pojokʉ cha'aasomʉ repaʉ, “Chʉ'ʉni ina kuri i'sipi'rame”, chini. ⁶ Cha'akʉna Pedro jo'e i'kaasomʉ repaʉ'te.

—Kurijē'e peomʉ chʉ'ʉ. J̄a'ata'ni chekere na'a re'oja'chere cho'okai-ja'mʉ chʉ'ʉ mʉ'ʉre. Jesucristo Nazaret raisi'kʉpi chũ'ʉkʉna, vʉni nʉka ku'ijũ'ʉ mʉ'ʉ. Vajajũ'ʉ chiimʉ chʉ'ʉ mʉ'ʉre —chiniasomʉ Pedro repaʉ'te, nʉka ku'imava'ʉre.

⁷ Chini repaʉ'te ʉajj̄utʉna ch̄ea juha vʉoasomʉ repaʉ. Juha vʉokʉna ku'icu'asicũ'a teana care'oso nʉka ku'ire'oasomʉ repaʉ'te. Koka paniasomʉ repaʉ cũ'a. ⁸ Teana vʉni sʉ'a nʉka kuniasomʉ repaʉ. Pojokʉ nʉka ku'ia, ch̄a'sakʉ, Dios vʉ'ena ja'me kakaasomʉ repaʉ, “Dios rʉa re'okʉ'mʉ”, chiia.

⁹ Ūcuauji nʉka ku'ia, “Dios rʉa re'okʉ'mʉ”, chiina, p̄ai kuanupʉ repa-vʉ'e pa'ina rorepa ñaasome repaʉ'te. ¹⁰ Repaʉ'te ña masiasome repana ija'che chiijʉ:

—Āa, iikʉ Re'ojasa'aro ñu'ia kuri s̄eesi'kʉa'ʉ! Ūcuau'mʉ ikʉ —chiniasome repana. Repaʉ cho'ocojñosi'ere rʉa ña j̄ñanoasome p̄ai.

Dios vʉ'e ve'koro pa'ikachapa'te pa'ia Pedro chʉ'vasi'ere kʉamʉ

¹¹ Diore s̄eni pi'ni ve'sena etaasome repana nʉka ku'imatesi'kʉna'me Juanna'me Pedro. Dios vʉ'e eta ve'se pa'ikachapa'te paniasome repana. Repakachapa mami Portal de Salomón ve'easomʉ. Nʉka ku'imatesi'kʉni vasorena vajʉ pa'ia pojokʉ repanare j̄ñu'ima'ñe ch̄ea sʉ'ia paniasomʉ repaʉ. J̄ñu'ima'ñe ve'sere ja'me pa'ia p̄ai kuanupʉ ña j̄ñano ūcuachejana vʉ'vʉ sani chi'iasome. ¹² Chi'irena, ña Pedro ija'che chʉ'vaasomʉ repanare:

—Chʉkʉna majap̄ai, ʉje'se pa'ia ña j̄ñanoñe mʉsanʉkona? Chʉkʉna'te rʉa p̄aiñame mʉsanʉkona. Chekʉrʉmʉ ija'che cuasacosome mʉsanʉkona: “Āa, ina rʉa re'onajejʉ, masijʉ ikʉre vasome”, chini cuasajʉ ñacosome. Ikʉ nʉka ku'imʉ chura. J̄a'ata'ni chʉkʉna cho'osi'ema'mʉ ie. ¹³ Dios cho'osi'ea'me. Mai aip̄ai, aperʉmʉ pa'isina, Abraham, Isaac, Jacob Repaʉ'te Diore cuasajʉ Ūcuate'eʉni Diore pojoasome. Ija'che chiimʉ Dios maire: “Jesús chʉ'ʉ chiia'mʉ. Chʉ'ʉre cho'oche cho'okaikʉ'mʉ Repaʉ, p̄ai chʉ'vachena'me p̄ai vasoche. Rʉa Masiuji rʉa re'okʉ'mʉ Repaʉ”, chiimʉ Dios maire. J̄a'ata'ni mʉsanʉkona Repaʉ'te Jesure jachasinaa'me. Repaʉ'te

chêa pâi chũ'ũnani jo'kasinaa'me mŕsanũkona, Repauŕni cu'ache cho'oa'ju chini. Pâi chũ'ũku'te Pilato'te, "Ikũre etora chũ'u", chiiku'teta'ni, "Vanisõjũ'u jã'ũre Jesure", chiisinaa'me mŕsanũkona. 14 Dios chũ'ũñe re'oja'chechi'a cho'oku'te Jesure cuhesinaa'me mŕsanũkona. Repauŕni cuheju, chekũni pâi vanisõsi'kũni, "Barrabani etojũ'u", chiisinaa'me mŕsanũkona. 15 Jã'ata'ni Jesure pâi re'oja'che pa'iche ïsiku'te vanisõñe'te chũ'ũsinaa'me mŕsanũkona. Vanisõ tãcojũnosi'kũreta'ni Diopi vaso etosi'kua'mũ repau'te. Vajũrani pa'ũna repau'te ñasinaa'me chũkũna. 16 Ũcuauji vasouna nũka ku'imũ iku chura, mŕsanũkona si'arũmũ ñava'u. Repau vasosile ñasinaa'me mŕsanũkona. Jesũs ikũre vasocuhasi'kua'mũ chũkũnapĩ Repauŕni cuasajũna.

17 Jã'ata'ni, mŕsanũkona, chũkũna majapãi, repau pa'iche'te vesũju cu'ache cho'osinaa'me Jesure. Masimũ chũ'u jã'a. Mŕsanũkonare chũ'ũna ũcuaja'che repau pa'iche'te vesũju vanisõñe chũ'ũsinaa'me repau'te. 18 Jã'ata'ni Dios repau'te cu'ache cho'ojache peore masisi'kua'mũ. Masi'kũta'ni Repau'te Jesure cu'ache cho'oche ũsekaimanesi'kua'mũ Repau. Ũsemaũna Repau apereparũmũ kuasi'e cho'ocuhasinaa'me Repau'te. Aperũmũ Repau chũ'o kuasina tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Na'a pa'isirũmũ Dios Repau Neekũre pâi ũcuanũkore Chũ'ũjaure chejana raoja'mũ.

Raouna pâi cu'ache cho'ojanaa'me Repau'te, chiimũ Repau chũ'o kuasina ũcuanũko tocha jo'kasi'e. 19 Jã'ajekũna mŕsanũkona cu'ache cho'oche'te ũhasõ re'oja'che pa'ijũ Dioni cuasajũ jovoju'u, Repauji mŕsanũkona cu'ache cho'oche'te cuasamanea'ku. Mŕsanũkonapi jã'aja'ñe cho'oto rekoñoãna re'oja'che pa'iche ïsija'mũ Dios. 20 Dios aperũmũ, "Ikũre chũ'u Neekũre pâi ũcuanũkore chũ'ũa'ku chini chejana saoja'mũ chũ'u", chiniasomũ. Jã'ajekũna mŕsanũkonapi Dioni jovoto Ũcuauŕni raoja'mũ Repau, mŕsanũkona rekoñoãre ja'me paau chini. 21 Repau Jesũs cũnaũmũre pa'imũ chura. Diopi chũ'ũmaũna chuta'a cajema'ñe pa'imũ Repau. Na'a pa'isirũmũna chũ'ũna jo'e cajeja'mũ Repau. Reparũmũ, Dios peore re'oja'che care'vaja'mũ. Aperũmũ Diopi chũ'ũkũna Repau chũ'o kuasina Repau Jesucristo jo'e rajjachere kuaju tocha jo'kaasome. Repana kuasi'e cho'oja'mũ Dios reparũmũ, Jesucristo jo'e cajerũmũ. 22 Te'eu, aperũmũ Dios chũ'o kuasi'ku Moisés, chekũnare mai aipãĩ pa'isinare ija'che i'kaasomũ:

Na'a pa'isirũmũ Maire Paaku Dios chekũre Repau chũ'o Kuajaure chejana raoja'mũ,

chũ'u kuacheja'che Kuajaure.

Mai majapãiu pa'ija'mũ repau.

Repau rani chũ'vato ũcuanũko asa jachama'ñe cho'ojũ'u mŕsanũkona.

23 Pāi repau'te jachana cho'osōjanaa'me.

Dios pa'icheja saimanejanaa'me.

Jā'ajekuna Repau neenare ja'me pa'imanejanaa'me repana, chiniasomu Moisés.

24'Aperumu Dios chu'o kuasina ūcuanuko, irumu cho'ojachere kuasome, ūcuachi'a Samuel, cho'je pa'isina. 25'Repana Dios chu'o kuasina mai aipāi paniasome. Maipi nājū che'chea'jū chini Dios chu'o tocha jo'kaasome repana. Cheku, Abraham, mai aipāi na'a charo paniasomu. Repau'te ija'che i'kaasomu Dios:

Na'a pa'isirumu mu'u Jojosi'kure chejana raoja'mu chu'u,
pāi ūcuanukore re'oja'che cho'okaa chini,

chiniasomu Dios. Repau i'kasi'e cho'okanicuhasi'ku'a'mu Dios maire. 26'Chareparo maini judiōpāire re'oja'che cho'okasa chini, Repau Mama'ku'te, Jesure, vaso raocuhasi'ku'a'mu Dios maipi peore cu'are ūhasōa'jū chini —chiniasomu Pedro repanare pāi.

Pedrona'me Juan Jesús pa'iche'te chu'vajuna judío aina ūsesi'ere kamu

4 1'Repau Pedro chuta'a Juanna'me pāire cututona judío phairipāi Dios vu'e pē'jekainare chū'ukuna'me saduceopāi rani tī'aasome. 2'Tī'a Pedrona'me Juanre ru'a pe'ruasome repana pāire ija'che chu'vajuna: “Jesús jūnisō tācojñosi'ku jo'e vajurani pa'iku'mu. Jā'ajekuna na'a pa'isirumuna pāi jūnisōsina jo'e vajurajanaa'me ūcuachi'a”, chiniasome repana. Jā'aja'ñe che'chojuna pāi jo'e vajuraiche jachanajeju pe'ruasome repana saduceopāi. 3'Pe'ruju Pedrona'me Juanre chēa sa na'itojekuna pāi chēavu'ena cuaoasome repana, chekumucusejatū'ka paaru chini.

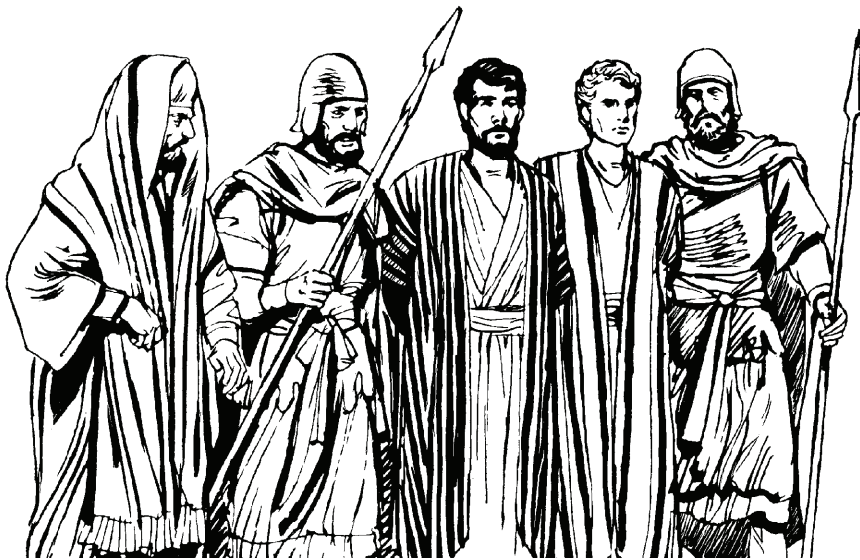
4'Jā'ata'ni pāi jainuko repana chu'vasi'e asa chēasina Jesucristoni cuasaju jovoasome. Jā'aja'ñe jovorena chura Jesucristo'te cuasana umupāichi'a kuēkue nāto peore chekuru mu cinco milrepana pa'icosome.

5'Jo'e apeñatato judío phairipāi chū'una, judío ainana'me judiōpāi che'chona chu'ore cutuñu chini Jerusalén vu'ejoopona chi'iasome. 6'Reparumu judío phairi ai, Anás, repau majarpāina'me rani paniasomu. Repau majarpāi mamia'me ie: Caifaa'mu, Juan'mu, Alejandro'mu jo'e chekuna. 7'Chi'i repanare pāi chēavu'e pa'isinare Pedrona'me Juanre etua raa'ju chini chū'uasome repana. Rarena ūcuana chenevuna nuko repanare sēniasaasome repana judío phairipāi.

—¿Neepi chū'ujuna musanukona jā'aja'ñe si'ache cho'ojū pāi vasomasiche? —chiniasome.

8'Chitena Pedro Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna ija'che i'kaasomu repanare:

—Chukuna'te paana, aina asarepajū'u. 9'Musanukona chukuna'te jū'iva'ure re'oja'che cho'okaisi'ere sēeme, “¿Je'se cho'ojū vasoche ina?”, chini.

(Hch 4.7)

¹⁰ Asarepajũ'č. Čhũ'čpi kuara mŭsanũkonare, icheja pa'inapi Israelpãipi ũcuanũko asamasia'ju. Nãjũ'č; iva'č, mŭsanũkonare ti'jñeñe nukava'č aperũmũ nũka ku'ima'ñe pa'isiva'č chura nũka ku'imũ, Jesucristo Nazaret raisi'kũpi vasoũna. Repau Jesucristo re'oja'chechi'a cho'okũ'mũ. Jã'ata'ni mŭsanũkona Repau'te kurususẽ'verona jẽ'jo nũko vanisõsinaa'me. Vanisõ tãcojñosi'kũreta'ni Diopi vaso etosi'kua'mũ Repau'te tãsichejapi. ¹¹ Ape-reparũmũ Dios čhũ'o kuasina mŭsanũkona Repau'te cu'ache cho'ojache kuaju tocha jo'kasi'e ija'che čhiimũ:

Pãi vũ'e cho'ona vũ'ña tuu re'ojatuure ku'eju, te'etuupũ jñaani cuheasome.

Čuheju samaneasome repatuupũ.

Čhekũnata'ni, na'a ruã masinajeju, rani repatuupũ mini kuãa sa repana vũ'echakavũna nũkoasome repana vũ'epi na'a ruã jujaa'ku čhini,

čhiimũ. Repana vesũna cho'ocheja'che cho'osinaa'me mŭsanũkona. Re'okũni Dios Raosi'kũre Jesure cuhesinaa'me mŭsanũkona. ¹² Čhekũ pãiu te'eũjẽ'e cho'okaikũ peomũ maire. Jesucristochi'aa'mũ maire vati toa saiche ũsekaimasikũ. ũcuũji cho'okaiũna Dios pa'icheja saire'omũ maire. Jesucristo'te masi cuasanachi'a Dios pa'icheja saijanaa'me —čhinasomũ repau Pedro.

¹³ Čhikũna judio aina Pedrona'me Juan vajučhũma'ñe jã'aja'ñe i'kasi'ere asa ruã cuasaasome. “Ina utija'ovũ'ejẽ'e če'čhemanesinaa'me.

Masinama'me ina. Jā'ata'ni re'oja'che i'kame ina.” Jā'aja'ñe i'kaju cuasa, “Áa, ina Jesuna'me ku'ijũ pa'isinaa'me”, chiniasome repaña. ¹⁴Re'oja'che cho'osi'e jachacu'aasomũ repañare, nũka ku'ima'ñe pa'isiva'ũpi ũcuana-na'me nũkakũna. ¹⁵Jā'ajekũna i'kavesũju repaña chi'i pa'irũũpũ nũkanare etoche'te chũ'uasome repaña aina. Etošo ainachi'a cutuasome repaña.

¹⁶—¿Je'se cho'ojanaa'ñe mai jā'anare Pedrona'me Juanre? Diochi'a cho'omasiche'te cho'ome repaña, pãi vasoche. Repaña cho'osi'e ijoopo Jerusalén pa'ina jainũko masime. Jachacu'amũ maire jā'a. ¹⁷Jā'ata'ni chura repañare Jesús pa'iche'te che'choche'te ũseñũ mai, pãipi chekũnapi na'a jainũko asajũ pa'imanea'jũ. Jesús pa'iche pãire te'eũ'terejẽ'e jo'e kũamanejũ'ũ chiñũ repañare —chiniasome repaña aina. ¹⁸Chini repañare jo'e soni rao ija'che i'kaju jo'e che'choche'te rũa ũseasome repaña: —Jesús pa'iche che'chomanejũ'ũ mũsanũkona. Jmamakarũjẽ'e repañ pa'iche jo'e i'kamanejũ'ũ —Jā'aja'ñe i'kaju ũseasome repaña.

¹⁹Jā'ata'ni Pedrona'me Juan ija'che i'kaasome repañare:

—Cuasa ñajũ'ũ aperũmũ mũsanũkonachi'a. ¿Jeepi na'a re'okũ chũkũnapi re'oja'chere cho'ojũna ñakũ Diopi na'a rũa pojoa'kũ chini? ¿Mũsanũkona chũ'ũñe'te jachama'ñe cho'ojũ Dios chũ'ũñe'te cho'omanejanaa'ñe chũkũna, Repañ chũ'ũñe'te jachama'ñe cho'orũja'chere? Re'oja'ima'mũ jā'a. ²⁰Chũkũna asasi'ena'me ñasi'e kũache jo'kacu'amũ chũkũna'te. Jo'ka-sõma'ñe ũcua Jesucristo pa'iche'te kũajũ pa'ijanaa'me chũkũna. Cheke peomũ —chiniasome repaña.

²¹Chitena repañare,

—Mũsanũkonapi Jesús pa'iche jo'e kũato cu'ache cho'ojanaa'me chũkũna mũsanũkonare —chijũ aina jo'e i'kaasome repañare. Jā'ata'ni Pedrona'me Juanre cu'ache cho'omanesinajejũna pãi chẽavũ'e jo'e cuo-ma'ñe eto saosome repañare. Vũ'ejoopo pa'ina pãi ũcuauũko jũ'ikũ'te vasosi'ere asa, “Rũa re'okũ'mũ Dios”, chijũ paniasome. Jā'ajekũna aina repañare Pedrona'me Juanre cu'ache cho'ovajũchũasome. ²²Diochi'a cho'omasiche'te cho'ocojũoasomũ repañ nũka ku'imairo pa'isi'ikũ. Repañ vasocojũosi'ikũ aiva'ũ paniasomũ. Cuarentarepaũsũrũmũ na'a cajejaiche paaasomũ. Aiva'ũpi vũni nũka kuniasomũ repañ.

Jesucristo'te cuasana Dioni sẽeme vajũchũma'ñe Jesús pa'iche'te chũ'vañũ chini

²³Etořena sani Pedrona'me Juan vũ'ena co'i chekũnani Jesucristo'te cuasanani repañare judío ainana'me judío phairipãi chũ'ũna i'kasi'ere peore kũaasome repaña. ²⁴Kũarena asa pi'ni ũcuauũko ija'che i'kaju Dioni ja'me sẽniasome repaña:

“Dios, Chũkũna'te Paakũ, Peore Cho'osi'ikũ, sũnaũmũ, cheja, chiañaã, cu'amajũarũã, pãi, cu'ava'nare, peore cho'osi'ikũa'mũ mũ'ũ. ²⁵Aperũmũ

chukuna aipaiute Davire mupipi mu'u Rekocho'te isina Ucuarekochoji cho'okaiuna mu'u neeku David ie chu'o tocha jo'kaasomu:

Judio peona ruarepa pe'rume.

Diore cu'ache cho'oñu chini cho'ote'eme repana.

¿Je'se pa'ina peoche cho'oche repana?

²⁶ Pái chu'una Dioni jachaju Repau'te cavajachere cutume.

Diopi Repau Neekuni rauna repau cho'oche'te useñu chini chi'te'eme repana.

Jā'aja'ñe chiimu repau David tocha jo'kasi'e. ²⁷Ja'ku, ijoopo v'ejoopo pa'ina pāi chu'una Herodena'me Poncio Pilato, irumu jā'aja'ñe cho'ocuhasinaa'me. Ichejana judío peonana'me judiopāi chi'i cutusinaa'me repana mu'u Chēa Raosi'kuni, Jesuni, Re'okuni cu'ache cho'oñu chini. ²⁸Jā'aja'ñe cho'ojū mu'u aperumu i'kasi'e, 'Jā'aja'ñe cho'ojanaa'me', chiisi'e cho'ocuhasinaa'me repana. Mu'u peore Masikuta'ni, repanani usemana jā'aja'ñe cho'ocuhasinaa'me repana. ²⁹Ja'ku, repana judío aina ru cu'ache i'kasinaa'me chukuna'te, mu'u chu'ore chu'vamanea'ju chini. Jā'ata'ni chukuna'te mu'u neenare cho'okaijū'u, mu'u chu'ore re'oja'chere vajuchuma'ñe chu'vañu. ³⁰Ūcuachi'a mu'u masiche chekunare pāi cho'o ñoku jū'inare vasoju'ñ nāal'ju. Mu'uchi'a cho'omasiche'te re'oja'chere cho'o ñoto Mu'u Neeku Jesús pa'iche'te ña masijanaa'me repana pāi", chiiju sēniasome repana Diore.

³¹Repana sēni pi'nisirumu Dios repana chi'i pa'ivue pi'ruche cho'oasomu. Jā'aja'ñe pi'rukū Dios Rekocho ūcuanukore rani ja'me pa'ia re'oja'che cho'okaiuna vajuchuma'ñe Dios chu'ore kuaju paniasome repana.

Cu'amajñaruã peonani cu'amajñaruãre isisi'ere kuumu

³²Ūcuarumu pāi ūcuanuko Jesucristo'te cuasana jainuko ūcuat'e cuasaasome. Cavama'ñe ke'rema'ñe sāiñechi'a pojoju paniasome repana. Repana paache cu'amajñaruã, peova'nani rupū isiju paniasome repana Jesucristo'te cuasanarechi'a. Te'eujē'e repana paache, "Chu'u neechi'aa'me ie", chiima'ñe, "Chu'u paache mai ūcuanuko neea'me", chiiju, te'e'u'te cu'amajñaruã karato, "Iere paajū'u", chiiju paniasome repana. ³³Repana Jesús saosinapi Jesús Maire Paaku jūni vajuraisi'ere masi kuajuna pāi jainuko asa chēasome repana chu'vache. Dios repanare Jesucristo'te cuasanare ūcuanukore ru re'oja'che cho'okaniasomu. ³⁴⁻³⁵Diopi re'oja'che cho'okaiuna sāiñechi'a kuirajuna, karamaneasomu repanare. Chekunapi chejña na'a ru paani te'echejña isiso, ūcuachi'a v'ña na'a ru paana isiso kuri koo Jesús saosinani isiasome repana, kuri peova'nani isia'ju chini.

³⁶Jā'aja'ñe cho'oasomu José, Dios v'e cho'oche cho'okaiku, Chipre raisi'ku. Jesús saosina jo'e cheke mami, Bernabere, ve'oasome repau'te Josere. (Repana chu'o Bernabé "Re'oja'che chu'vaku" chiimu.) ³⁷Repau

Bernabé cheja ĩsiso kuri koo Jesús saosinani peore jo'kaasomũ, chũva'na pa'iva'nani ĩsia'jũ chini.

Ananĭana'me Safira cu'ache cho'osi'ere kuamũ

5 ¹Ūcuarũmu te'eu Ananĭas rũa tĩĩne cho'oasomũ. Repau rũjo Safirana'me cheja te'echeja ĩsisoasome. ²Ĭsiso, kuri koo, joopo mini care'vaasomũ repau. Jã'aja'ñe cho'okũ'te ñakota'ni rũjo, Safira, i'kamaneasomo repau'te. Repakuri care'va jo'ka joopo miisi'ere sa ĩsiasomũ repau Jesús saosinani. Sa ĩsiku, “Chũu

(Hch 5.2)

chejare ĩsiso inũkorũ-chi'a kuri koosi'kuamũ', chiiũ joreasomũ repau repanare.

³Jã'aja'ñe chiiũ ĩsiũna Pedro repau'te ija'che i'kaasomũ:

—Ananĭas, ¿je'se pa'ĩũna mũ'u vati ai chũ'uñe'te cu'ache cho'okũ? Mũ'u cheja ĩsĩsũ koosi'e kuri joopo miisi'ere jo'kasi'kuamũ mũ'u chũkũna'te, “Ūcuauũkorũ'me ie”, chiiũ. Jã'aja'ñe cho'o-

ku, Dios Rekocho'te joresi'kuamũ mũ'u. ⁴¿Je'se pa'ĩũna jã'aja'ñe joreũ mũ'u? Cheja mũ'u cheja pa'isi'kuamũ. Mũ'ũre uache cho'ore'osi'kuamũ repacheja. ĩsĩsũ kuri koosi'kuamũ mũ'u. Mũ'ũre uache cho'ore'osi'kuamũ repakuri. Jã'ata'ni repakuri Dioni joopo ĩsiku, “Ūcuauũkorũ'me ie”, chiiũ Dioni joresi'kuamũ mũ'u. Pãijẽ'e joreku, Diorejẽ'e ũcuachi'a joresi'kuamũ mũ'u —chiniasomũ Pedro.

⁵Repau i'kache'te asa repau Ananĭas teana jũnisosi'kũpi tãniasomũ. Repau jũnisosi'ere asa pãĩ ũcuauũko rũa kũkũsoasome. ⁶Jũnisomũna pũsũpãipi kaka repau'te kãapi rea etua tãasome.

⁷Chotehora pa'isĩrũmũna repau rũjo ũcuavũ'ena kakaasomo. Ũjũ cho'ocojũosi'e chuta'a asamaneasomo repau. ⁸Kakaona Pedro repau'te sãniasaasomũ.

—Mũ'u, mũũjũna'me cheja te'echeja ĩsiasomo. Ie kuri mũsanũkona koosi'e, ¿ũcuauũkorũ'che? —chiniasomũ Pedro repau'te.

Chikũna,

—Jũjũ. ũcuauũkorũ'me jã'a —chiniasomo repau. Joreasomo. ⁹Chikona Pedro repau'te i'kaasomũ.

—¿Je'se cuasa m̄sanukona Dios Rekocho'te joreñu chini jā'aja'ñe cho'ore? “¿Dios Rekocho mai cho'oche ñamanesik̄ujuk̄u cu'ache cho'o-manēja'm̄u maire”, chiij̄u cuasare m̄sanukona? Jā'aja'ñe cho'osi'kojekona m̄ūj̄u pa'isi'k̄ure tāsina jatisa'aro'te m̄u'uni cha'aj̄u nukame, ūcuaja'che tãñu chini —chiniasom̄u Pedro repao'te.

¹⁰Chik̄una Pedro ti'j̄ñeñena teana j̄unisosi'kopi tãniasomo repao. Tã-kona p̄os̄up̄ai kaka ñato j̄unisosiva'o ūniasomo repao. Ūcuar̄um̄u repao'te mini etua sa ūj̄ure tāsicheja r̄u'ñe tãasome repana.

¹¹Jā'aja'ñe cho'osi'ere asa p̄ai Jesucristo'te cuasakuanup̄u ūcuauk̄o r̄ua k̄uk̄soasome. Chek̄una ūcuachi'a peore asa k̄uk̄soasome.

Jesús saosina j̄u'iva'nare jainukore vasosi'ere kuam̄u

¹²Repar̄um̄u repana Jesús saosina p̄ai ñaj̄u'te r̄ua re'oja'chere, Dio-chi'a cho'omasiche'te cho'o ñoj̄u paniasome. Jesure cuasana ūcuauk̄o si'ar̄um̄u chi'ij̄u paniasome, Dios v̄u'e ve'se pa'ikachapa, Portal de Salomón chiikachapana. ¹³Repanare chi'i pa'inare chek̄una p̄ai ja'me nukavaj̄uch̄unata'ni r̄ua re'oja'che cutuasome repanare. ¹⁴Jā'ata'ni chek̄una Jesucristo'te cuasanani jovo na'a jainuk̄o Jesucristo'te cuasaasome, romina'me um̄up̄ai.

¹⁵Jesús saosinapi r̄ua re'oja'che vasojūna Pedro caraijachejana callejoov̄una j̄u'iva'nare ūhik̄añapi kuã ra ūhaasome p̄ai. Pedro ch̄uvosi'epi repanani ch̄uvo vasa'k̄u chini j̄u'iva'nare ve'sena ūhaasome p̄ai. ¹⁶Ūcuachi'a chek̄una p̄ai Jerusalén v̄u'ejoopona si'ar̄um̄u raj̄u paniasome repajoopo kueñe pa'ijooop̄a pa'ina. Rav̄u j̄u'inana'me vatire paaj̄u j̄u'inare raj̄u raniasome repana. Rarena repana ūcuauk̄o vaj̄uasome.

Jesús saosinare jo'e ch̄easi'ere kuam̄u

¹⁷Jesús saosinapi jā'aja'ñe cho'oj̄una judío phairi aina'me repāu neena, saduceop̄ai pe'ruasome. Pe'ruj̄u repanare cu'ache cho'oñu chiniasome repana. ¹⁸Repanani cu'ache cho'oñu chini ch̄u'urena, repana neena p̄ai ch̄eav̄u'ena ch̄eã cuaaasome repanare.

¹⁹P̄ai ch̄eav̄u'ere pa'ij̄una, ángel, Dios raosi'k̄u, ñamina rani, jatisa'aro vatakani repanare eto ija'che i'kaasom̄u repāu:

²⁰—Dios v̄u'ena m̄ua, Dios ch̄u'ore p̄aire che'choj̄u'asa re'oja'che paar̄u. Mama cuasaj̄u pa'iche'te re'oja'che k̄uaj̄u'asa repanare, re'oja'che paar̄u —chiniasom̄u ángel repanare.

²¹Chik̄una repana Jesús saosina asa r̄ua apeñatatona Dios v̄u'ena m̄ua t̄i'asome. T̄i'a kaka p̄aire che'choasome repana.

Na'a umucuse repāu judío phairi ai repāu neenana'me judío ainare ūcuauk̄ore soniasom̄u. Sok̄una chi'i, Jesús saosinare p̄ai ch̄eav̄u'epi etua rache'te ch̄u'asome repana. ²²Ch̄u'urena s̄otaop̄ai p̄ai ch̄eav̄u'ena

muaasome. Mua tĩ'a kaka ñato Jesús neena peoasome. Peojuna sōtaopāi cho'i kuaasome repanare.

23—Chukuna pāi chēavv'e mua tĩ'ato masi tachosivv'e pa'isi'kua'mu repavv'e. Repanare pēljena kakasa'aro cachejare ve'sere nukaju pa'isinaa'me. Jā'ata'ni vata ñato repana Jesure cuasana peosinaa'me—chinasome sōtaopāi.

24Chitena repanare chũ'uku judío phairipāi chũ'unana'me asa rua kukuasome repana. Repanani rua cuasokuna,

—¿Je'se paaku ie? —chini cuasaasome repana.

25Jā'aja'ñe i'katona cheku tĩ'a ija'che kuaasomu:

—Asarepajũ'u. Musanukona pāi chēavv'e cuaosina Dios vv'ere pāire che'choju pa'ime —chinasomu.

26Chikuna repau sōtao chũ'uku repau neenana'me eta, Dios vv'ena mua Jesús saosinare chēa jo'e mutuaasome. Jā'ata'ni repanare asi cho'oma'ñe mutuaasome repana, pāire vajuchuju, “Cata su'aju”, chini repanani. 27Repanare chēajani ra judío aina ti'jñeñena nukoasome repana. Nuko-rena judío phairi ai Jesús saosinare ija'che i'kaasomu:

28—Chukuna musanukonare rua āseju, “Jesús pa'iche jo'e che'chomanejũ'u”, chiisinaa'me. Jā'ata'ni ũcua che'choju pa'ime musanukona. Ũcuachi'a chukuna'te, “Jesure vanisōsinaa'me jā'ana”, chiiju pa'ime musanukona—chinasomu judío phairi ai repanare.

29Chikuna Pedro chekuna Jesús saosinana'me ija'che i'kaasomu:

—Musanukona pāi rua chũ'ume chukuna'te. Jā'ata'ni chukunapi Dios chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oto na'a re'omu. Musanukona chũ'uñe cho'oni Dios chũ'uñe'te cho'omanejanaa'me chukuna. 30Musanukona Jesure kurususē'verona jē'jo vēasōsinaa'me. Jūnisō tācojñosi'kureta'ni Diopi, mai aipāi Paakujji, vasosi'kua'mu Repau'te, jo'e vajurani paau chini. 31Repau'te Jesure vaso Dios Repau ũajajũtu cakā'kore kueñe ñu'iu chũ'ua'ku chini jo'kaasomu. Ũcuachi'a pāi rekoñoare care'vakaau chini, jo'kaasomu Dios Repau'te. Jā'aja'ñe cho'oasomu Dios maipi Israelpāipi cu'ache cho'ochete ũhasōrena mai cu'ache cho'osi'ere tũ'nesōkasa chini. 32Repa Jesús cho'ocojñosi'e peore ñasinajeju ũcuare kaju pa'ime chukuna. Dios Rekocho ũcuachi'a jā'are kuamu. Repau chũ'uñe asa jachama'ñe cho'onare Dios ũcuau Rekocho'te ĩsimu —chinasomu Pedro repanare.

33Chikuna repana judío aina asa rua pe'ruasome. Pe'ruju Jesús saosinare vanisoñu chinasome repana. 34Jā'ata'ni te'eu repanare ja'me pa'iku judío ai fariseopāi i'kara chini vuni nukaasomu. Repau mami Gamalielasomu. Rua masikujeku, Dios chũ'uñe che'choku paniasomu repau. Pāi ũcuauko rua chinasome Repau'te. Vuni nukaku, Jesús saosinare ve'sena etuaa'ju chini chũ'uasomu repau. 35Etuasorena repau Gamaliel judío ainare ija'che i'kaasomu:

—Chũ'u majapāi, Israelpāi, asarepajũ'u. Inare, Jesure cuasanare, vanisoñu chiime musanukona. Jā'ata'ni pe'ruma'ñe masi cuasajũ'u aperumũ, chiimũ chũ'u musanukonare. ³⁶Aperumũ Teudas rani pa'iu cho'osi'ere cuasajũ'u. Rani pa'iu, ija'che i'kasi'kua'mũ repau: “Rua masijekũ pāire chũ'ura chiimũ chũ'u”, chiisi'kua'mũ repau. Chikuna pāi jainũko, repau'te jovosinaa'me, chekũrumũ cuatrocientorepana. Jā'ata'ni chuenisosi'kua'mũ repau. Repauji chuenisoñna repau'te ja'me pa'isina ũcuauachejña te'ena-chi'a vũvũsosinaa'me. Jā'ajekuna repau cho'osi'e si'asosi'kua'mũ. ³⁷Na'a pa'isirumũ pāi kuẽkuerumũ chekũ, Judas, Galilea cakũ ũcuaja'che rani pa'isi'kua'mũ. Rani pa'iu repauji pāi chũ'nanani etosora chiñna pāi jainũko jovosinaa'me repau'te. Jā'ata'ni chuenisosi'kua'mũ repau. Chuenisoñna repau'te ja'me pa'isina te'enachi'a vũvũsosinaa'me. ³⁸Jā'ajekuna chura ija'che chũ'vamũ chũ'u musanukonare: Jā'anare Jesús neenare asi cho'oma'ñe eto saojũ'u. Repana cho'оче rupũ pāipi cuasajũ chũ'uñe pa'ito si'asoja'mũ. ³⁹Jā'ata'ni Dios chũ'uñe pa'ito ũsecu'amũ musanukonare. Si'asomaneja'mũ. Cuasajũ'u aperumũ. Dios chũ'uñe ũsena pa'imanejũ'u musanukona —chiimũ chũ'vaasomũ repau Gamaliel.

⁴⁰Repauji chũ'vañna asa chẽa repana judío aina Jesús saosinare soni rao suĩ'sueche'te chũ'uasome Jesús neenare. Suĩ'sue pi'nirena Jesús saosinare jo'e ũseasome repana aina. “Jesús pa'iche jo'e che'choma'ñe pa'ijũ'u”, chiniasome. I'ka pi'ni Jesús saosinare eto saosome repana.

⁴¹Etojuna Jesús saosina judío aina chi'ivũ'epi pojojũ etaasome. “Dios chũkuna'te pojokũ Jesús pa'iche'te kuaa'jũ chini jo'kasi'e rua re'omũ. Jā'ajekuna suĩ'suecojñosinata'ni rua pojojũ eta saime chũkuna”, chini cuasaasome. ⁴²Eta saisirumũ suĩ'suecojñosinata'ni jo'kasoma'ñe Jesucristo Dios Raosi'kũ pa'iche'te che'chojũ paniasome repana. Si'aumucujña Dios vũ'ena mña chũ'vajũ paniasome repana, pāi vũ'ña ũcuachi'a.

Ja'me cho'okaijanani sieterepanare ve'osi'ere kũamũ

6 ¹Reparumũ si'arumũ na'a rua jainũko pāi Jesucristo'te cuasana jovoju paniasome. ũcuarumũ repana Jesucristo'te cuasana griego chũ'o i'kanapi judíopāi chũ'o i'kanani ke'reju ija'che i'kaasome:

—Umucujña pa'iche musanukona mai ũcuauũko koosi'epi ãu va'jeva'nare kuirajũ pa'ime. Jā'ata'ni chũkuna majapāi va'jeva'na na'a ka'charũ kooju pa'ime ãu rupũ ĩsiche —chiniasome repana.

²Chitena repana Jesús saosina docerepana Repau'te cuasanani ũcuauũkore soniasome. Soni rao repanare ija'che i'kaasome repana:

—Chũkunapi Dios chũ'o chũ'vanapi si'arumũ ãure ĩsijũ pa'ito Dios chũ'o chũ'vana peome. ³Jā'ajekuna musanukonapi icheja pa'inani rua masinani sieterepanare jña chẽajũ'u ãu ãuñe'te chũ'ua'jũ. “Jā'anaa'me rua re'ona”, chiicojñonani, Dios Rekocho chũ'uñe cho'onani jñaajũ'u.

⁴Jā'aja'ñe cho'oru chūkunapi Diore sēejū Repau chū'ojē'e chū'vaju pa'i-janaa'me —chiniasome repana.

⁵Chitena repana chi'isina asa,

—Jā'aja'ñe cho'oto re'omū —chiniasome ũcuanuko.

Chini, umupāi sieterepanare jñaa chēasome repana. Esteban'te chēasome repana. Repau Esteban Jesucristo'te raa cuasaku pa'iu, Dios Rekocho chū'ũñe re'oja'che cho'okū paniasomū. Ũcuachi'a chekuna repana chēasina mamia'me ie: Felipe'mū, Prócoro'mū, Nicano'mū, Timon'mū, Parmenaa'mū, Nicolaa'mū. Repau Nicolás Antioquía vū'ejoopo raisi'kūpi judiópāi pa'iche'te che'cheasomū tīipāiūji.

⁶Repanare jñaa Jesús saosinani raasome repana. Rarena Jesús saosina repnani āu āuñe'te jo'kañu chini Dioni sēejū jūjñapi jajū ija'che i'kaasome: “Diopi re'oja'che cho'okaau mūsanukonare cho'ochē'te re'oja'che masi cho'oa'jū chini”, chiniasome repana.

⁷Reparumū pāi na'a jainuko Dios chū'o asaneena paniasome. Si'arumū na'a raa jainuko Jerusalén pa'ina pāi Jesucristoni cuasajū jovoju paniasome. Ũcuachi'a judío phairipāi jainuko Jesucristoni cuasajū jovoasome.

Esteban'te chēasi'ere kuumū

⁸Reparumū Esteban, Jesucristoni raa cuasaku, Diopi cho'okaiūna pāi ñajū'te Diochi'a cho'omasiche'te cho'okū paniasomū.

⁹Repau i'kache'te jachajū, repau'te cu'ache i'kajū paniasome pāi, “Joremū mū'ū”, chiijū. Repana cu'ache i'kana Cirene cheja, Alejandría cheja, Cilicia cheja, Asia cheja raisinapi cu'ache i'kaasome repau'te. Chekuna ũcuachi'a repau'te ke'reasome judiópāi chi'ivū'e Libertados neevū'e chi'ina.

¹⁰Repana cu'ache i'kato Dios Rekochoji cho'okaiūna raa masi i'kaasomū repau. Jā'aja'ñe i'kakūna asa jachanata'ni sāiñe i'kavesuasome repana.

¹¹I'kavesūjū chekunani soni rao ro'iasome repana jorea'jū chini. “Ikū Esteban Diore cu'ache i'kasi'kūa'mū. Ũcuachi'a Moiserē cu'ache i'kasi'kūa'mū ikū”, chiijū jorea'jū chini soni rao ro'iasome repana.

¹²Jā'aja'ñe cutujūna asa vū'ejoopo pa'ina pāi raa pe'ruasome repau'te Esteban'te, judío ainana'me judiópāi che'chona ũcuachi'a. Jā'ajekūna repau'te chēa sa judío phairi aina'me chekuna judío ainana'me chi'i repana ti'lñēna nūkoasome repau'te. ¹³Nūko jorejū repauni cu'ache i'kaa'jū chini jorenare raasome repana. Rarena ija'che i'kaasome jorena:

—Ikū Esteban si'arumū cuhama'ñe cu'ache i'kakū'mū. “Dios vū'e cu'amū. Moisés chū'ūsi'e ũcuachi'a cu'amū”, chiikū'mū ikū. ¹⁴Ija'che i'kakūna asasinaa'me chūkūna: “Jesús Nazaret raisi'kū Dios vū'e ñañojoja'mū.” Ũcuachi'a, “ ‘Moisés chū'ū jo'kasi'e judiópāi pa'iche'te ũcuanuko peore ũhasōjū'ū’, chiimū Jesús”, chiikū'mū ikū Esteban —chiniasome repana jorena.

¹⁵Chitena repaña repacheja ñu'ina ũcuauko rúa pãñaasome repau'te. Ñajuna Esteban chia ángel chiaja'che ñoasomu repañare.

Phairi ai sēñe'te kuamu Esteban

7 ¹Jã'aja'ñe i'karena asa judío phairi ai Esteban'te ija'che sēniasomu: —¿Ina mu'ure ũcuarepare chu'o i'kache? —chiniasomu.

²Chikuna Esteban i'kaasomu.

—Chu'u majapãi, asarepajũ'u. Apereparumu mai aipãiu'te Abrahamre repau chuta'a Mesopotamia cheja pa'iu, Harán vu'ejoopo sani pa'ima-rumuna, Maire Paaku, Dios, Peore Masiu rani pa'iu ija'che i'kaasomu repau'te: ³“Icheja mu'u pa'icheja eta majapãi jo'ka tichejana sanisójũ'u mu'u. Chu'u kuajachejare sani pa'ijũ'u”, chiniasomu Dios repau'te. ⁴Chikuna repau Abraham puka'ku aiva'una'me Caldea chejapi eta Harán vu'ejoopo'te sani paniasomu. Puka'ku aireko jūnisosirumu repau Abraham Diopi chũ'una repajoopo eta ichejare mai pa'ichejare rani paniasomu. ⁵Icheja pa'iku'teta'ni Dios icheja ai ĩsimaneasomu repau'te. Jã'ata'ni Dios ija'che i'kaasomu repau'te mai aipãiu'te: “Na'a pa'isirumu ichejare ĩsija'mu chu'u mu'ure, mu'u jojosiñapi paapu chini”, chiniasomu chuta'a chĩrejẽ'e peoku'teta'ni. ⁶Cheke ija'che chiimu repau'te Dios i'kasi'e: “Mu'u jojosiña tĩpãi pa'ichejare sani pa'iju chẽa paacojñojũ kuri kooma'ñe cho'ocherupu cho'okaiju pa'ijanaa'me repacheja chũ'unare. Pãi rúa cu'ache cho'ojanaa'me repañare. Repacheja cuatrociento repaũsurumu pa'ijanaa'me repaña. ⁷Jã'ata'ni repacheja canare cu'ache cho'ojamu chu'u, mu'u jojosiñani cu'ache cho'ojuna. Chu'upi jã'aja'ñe cho'oũna mu'u jojosiña eta rani jo'e ichejare Canaán chejare pa'iju chu'uni pojojũ pa'ijanaa'me”, chiniasomu Dios repau'te. ⁸Repau i'kache'te Abrahampi jachama'ñe cuasaku, “Jau”, chikuna, jikora'muru chã'tiru pa'ica'niru chũto tũache'te jo'kaasomu Dios. Jã'aja'ñe circuncisión cho'ocherũva'nare mũpãiva'narechĩ'a chũ'u jo'kaasomu Dios repau'te, repau chĩ pa'ijanani cho'o paaa'ku chini. Jã'ajekuna Abraham mamaku'te Isaare jña repau ochorepaumucujña pa'itona jikora'muru chã'tiru pa'ica'niru chũto tũasomu, Dios i'kasi'ere jachama'ñe cho'oku. Repau Isaac aineesirumu chĩ paa mamaku'te Jacobre vjchĩirumu ũcuaja'che jikochã'tiru chũto tũasomu. Jacob ũcuaja'che repau aineesirumu chĩ paa machĩ mũpãi docerepañare ũcuaja'che cho'oasomu, repaña vjchĩiva'na pa'irumu. Repaña Jacob chĩ docerepañana ainee pi'nisirumu maire Israelpãire jojoasome.

⁹Repaña mai aipãiu Jacob chĩ repaña cho'jeu'te Josere puka'ku rúa oiu paaku'te rúa cuheasome. Cuheju repau'te chẽa Egipto cheja sainani kuripi ĩsisoasome repaña, repauni saso'ju chini. Jã'ata'ni Dios Josere kuiraku paniasomu. ¹⁰Josere cu'ache tiljñeto Diopi re'oja'che cho'okaniasomu.

Diopi cho'okaiuna Josepi rua masakuna ña Faraón, Egipto cheja chũ'uku rua pojoasomu repau'te. Jã'ajekuna Josere päire chũ'ua'ku chini chũ'u jo'kaasomu Faraón. Chũ'u jo'kauna José Egipto cheja pa'inare, Faraón neenare peore chũ'uku paniasomu.

¹¹ Repau José chũ'urumu chiño peore ãu kũimaneasomu, Egipto cheja, ũcuachi'a icheja Canaán cheja peore. Rua cu'aasomu pã ũcuanukore. Reparumu mai aipã ãu koochejñajẽ'e peoasome. ¹² Icheja Canaán cheja ãu ĩsiche peoasomu. Egipto chejata'ni ãu care'vasi'e ĩsiche paniasomu. Jã'are asa Jacob repau mamachĩire, mai aipãire, ũcuachejana saosomu, ãure koojaarũ chini. Aperumu charo saisie'asomu jã'a. ¹³ Repana sani co'i, jo'e saisirumuna Josepi kua jñauuna majaa'chũpã ĩamasiasome repau'te. Repanare majaa'chũpã kua jñau repana raisi'e Faraonni kuaasomu repau. Kuauna asa repau Faraón José majapã masiasomu. ¹⁴ Repau'te chũ'uku'te Faraonre kua jñausirumu José repau pũka'kuna'me majapã ũcuanukore soni raoasomu. Setenta y cincorepana paniasome repana José majapã. ¹⁵ Mamaku Josepi sokuna Jacob repau mamachĩina'me Egipto chejare sani pa'iu ũcuachejana aireko jũnisoasomu. Repau mamachĩi ũcuaja'che mai aipã pa'isina ũcuachejana aireko jũnisoasome. ¹⁶ Repana jũnisosirumu repana majapã Siquem vũ'ejooona sa tãasome repanare. Aperumu Abraham Hamor mamachĩire repacheja jmachejarũ kuripi kooasomu repau majapãire tãra chini.

¹⁷ Na'a pa'isirumu Abrahamre aperumu Dios cho'okasa chiisi'ere ũcuarepa cho'opi'rarumu Jacob jojosina mai aipã rua jainuko paniasome Egipto cheja, churata'ni. ¹⁸ Reparumu Egipto cheja chekũpi pã chũ'uku paniasomu. Repau pã chũ'uku Josere vesuasomu. ¹⁹ Jã'ajekuna mai aipãiva'nare rua cu'ache cho'oasomu repau. Repanare mai aipã mamachĩiva'nani umũpãiva'narechi'a vjijachĩire sējosoajũ chini chũ'uasomu repau. ²⁰ Ūcuarumuna Moisés jñaacojñoasomu. Rua re'ojava'u paniasomu repau. Reparumu pũka'kũpã chotepãimia vũ'ere chave paaasome repava'ũre. ²¹ Chotepãimia pa'isirumuna ju'ena maña chiachana vavorena pã chũ'uku mamakoji ña mini repao vũ'ena sa paaasomo repava'ũre. Sa repao chĩire jojacheja'che jojaasomo repao repau'te. ²² Pã chũ'uku mamako vũ'ere pa'iu peore Egiptopã pa'iche che'cheku aineeasomu repau. Utija'o pa'iche ũcuachi'a peore che'cheku ainee rua i'kamasikũji rua cho'omasiasomu repau.

²³ Ūcuarumu Moisés cuarentarepaũsurumu paakũji repau majapãire cuasa, Israel jojosinare, eta ñaasomu. ²⁴ Eta ñato Egiptopãia Israel jojosi'kuni vaiũ paniasomu. Vaiuna ña Moisés Israelpãiuĩ ũsekũ, Egiptopãiu'te vanisoasomu. ²⁵ Jã'aja'ñe cho'o ija'che cuasaasomu Moisés: “Churata'ni ina chũ'u majapã chũ'u pa'iche masijanaa'me. Chũ'uni Diopi chũ'ukuna re'oja'che cho'okaija'mũ chũ'u inare. Dios inare etoja'mũ icheja”, chiũ

cuasaasomũ repaũ. Jã'ata'ni repaũ pa'iche'te vesũju ña chẽamaneasome repana. ²⁶Jo'e apeñatato repaũ ñato Israel jojosiñachi'a te'eka'chapana cavajũ paniasome. Jã'aja'ñe cho'ojuna ña vũ'vũ rani ija'che i'kaasomũ Moisés repanapi cavamanea'ju chini: “iÑañe! ¿Je'se pa'iauna musanũkona majapãichi'ata'ni sãĩñechi'a cu'ache cho'oche?”, chiniasomũ repanare. ²⁷Chikũna te'eũ chekũre vaikũji Moiserere jujo saokũ ija'che i'kaasomũ: “¿Neepi chũ'u jo'karena chũ'ũkũ mu'u chũkũna'te? ¿Neepi chũ'urena chũkũna cu'ache cho'oche ñaku ke'rekũ mu'u? ²⁸Neato Egiptopãiu'te vanisoasomũ mu'u. ¿Irumũ ũcuaja'che chũ'uni vanisora chiikũ mu'u?”, chiniasomũ. ²⁹Chikũna Moisés, “Chũ'u cho'osi'e pãĩ masime”, chini vajũchũkũ so'ona vũ'vũso sani tiĩpãĩ pa'ichejare Madián chejare tĩ'a paniasomũ. Pa'ia romi veja chiĩ te'eka'chapanaũre mũmũpãichi'a paaasomũ repaũ.

³⁰'Repaũ cuarentarepaũsurũmũ pãĩ peochejare Sinaĩ aikũti kueñe pa'isirũmũ Moisés miu sũkiñũ uukũ pa'iñũ'te ñaasomũ. Uukũna toa joopo ñato ángelpi ñoasomũ repaũ'te. ³¹Angelpi ñokũna ña rũa cuasoasomũ repaũ'te. Na'a kueñepi ñara chini na'a saiũ Dios i'kache'te asaasomũ repaũ, ija'che chiiche'te: ³²“Dioa'mũ chũ'u. Mu'u aipãĩ chũ'ure cuasanare paa'kũ'mũ chũ'u. Abrahamre, Isaare, Jacobre paakũ'mũ chũ'u”, chiniasomũ Dios repaũ'te. Chikũna kurukuruũ asa kũkũsoasomũ repaũ. Vajũchũkũ jo'e repacheja ñamaneasomũ repaũ. ³³Vajũchũkũ'teta'ni Dios jo'e ija'che i'kaasomũ repaũ'te: “Chũ'uni vajũchũkũ, kũkũ, mu'u cũ'akorophe're tĩ'tejũ'u, chũ'u mu'ure i'kachejajekũna. ³⁴Irumũ Egipto cheja pa'inare chũ'u neenare rũa cu'ache ti'jñemũ. Repana cu'ache cho'ocojñojũ oiche peore ñaku pa'imũ chũ'u. Jã'ajekũna repanani oia re'oja'che cho'okasa chini cajecuhamũ chũ'u. ũcuachejapi etoja'mũ chũ'u repanare. Asarepajũ'u mu'u. Mu'uni jo'e Egiptona saora chiimũ chũ'u”, chiniasomũ Dios Moiserere.

³⁵'Chini Dios Moiserere, ángel miu sũkiñũ ñosi'kũna'me, saomasomũ repaũ'te, repanani etua ra re'oja'che chũ'ũkũ paaũ chini. Aperũmũ repana cu'ache i'kaasome repaũ'te, ija'che chiiju: “¿Neepi chũ'ujũ'u chitena chũ'ũkũ mu'u chũkũna'te?”, chiniasome repana. Jã'aja'ñe repana cuhesi'kũni Moiserere repanani cho'okaaũ chini saomasomũ Dios. ³⁶Diopi chũ'u saomũna sani Egipto cheja pa'inare Israelpãĩ ũcuachejapi etua raasomũ repaũ Moisés. Repanare etua ra pãĩ peochejare cuarentarepaũsurũmũ kuhakũ paniasomũ repaũ. Diopi cho'okaiũna repaũ Moisés Diochi'a cho'omasiche'te rũa cho'o ñoasomũ Egipto cheja sani pa'irũmũ, Mar Rojo chiara rani pa'irũmũ ũcuaja'che, pãĩ peocheja rani pa'irũmũ peore. ³⁷Reparũmũ ũcuajũ Moisés ija'che i'kaasomũ chekũnare Israel jojosiñare: “Na'a pa'isirũmũ Dios chekũre Repaũ chũ'o kũajũre chejana raoja'mũ. Mai majapãiu pa'ija'mũ repaũ. Chũ'u kũacheja'che Dios chũ'o kũaja'mũ repaũ. Repaũ rani chũ'vache peore asa chẽajũ'u musanũkona”, chiniasomũ repaũ. ³⁸Moisés Israelpãina'me pãĩ peochejana chi'iasomũ. Repaũ Sinaĩ aikũti mũisirũmũ

ángel ja'me paniasomꞫ repau'te. Ūcuachi'a ūcuakūtire mꞫni pa'iu Dios chꞫ'o, “Ija'che pa'ijũ'Ɜ”, chiichꞫ'o asa tocha jo'kaasomꞫ Moisés maire.

³⁹Jã'ata'ni repau'te mai aipãi repanare re'oja'che cho'okaikꞫni rꞫa cuheju jachaju Egiptona jo'e col'ĩnu chiniasome. ⁴⁰Chini, repauji aikūtire pa'iu'na, repau majaa'chꞫni, Aaronni, ija'che i'kaasome repana: “Maire Egipto cheja rasi'kꞫ Moiserere ti'jñeñe vesume mai. Cho'osõcuhasi'kꞫa'mꞫ repau. Jã'ajekꞫna chekꞫva'nani diojava'nani tũojũ'Ɜ, repava'napi ñaju co'chaa'ju maire”, chiniasome. ⁴¹Chitena repanare vacachĩija'iu'te tũokaniasomꞫ repau. TũokakꞫna pojojꞫ jo'cha va'iva'nare vani ūsoasome repana tũosiva'Ɜni pojojꞫ. ⁴²Jã'ajekꞫna Dios repanare cuhekꞫ jo'kaso cu'ache cho'oche ūsemaneasomꞫ repanare. Repanapi cꞫnaumꞫ pa'inani, ūsꞫni, pãimiaꞫni, ma'jñoko'te pojoñu chiito ūsemaneasomꞫ repau. Na'a pa'isirꞫmꞫ Dios chꞫ'o kꞫakꞫ Amós repana pa'isi'ere kꞫakꞫ ija'che tocha jo'kaasomꞫ:

MꞫsanꞫkona, Israelpãi cuarentarepaũsꞫrꞫmꞫ pãi peocheja pa'irꞫmꞫ,

chꞫ'ure Diore jo'cha va'iva'nare vani ūokaimanesinaa'me.

ChekꞫnare diomanareta'ni, “Dioa'me ina”, chini pojojꞫ jo'cha va'iva'nare vani ūosinaa'me mꞫsanꞫkona.

⁴³ReparꞫmꞫ mꞫsanꞫkona Molo'te, “Dioa'mꞫ iku”, chini

repau vꞫ'e va'i ca'ni cho'osivꞫ'ere kuãiju kuhaju pa'isinaa'me.

Ūcuaja'che rupꞫ tũosiva'Ɜni Renfán ma'jñokova'Ɜni kuãiju kuhaju pa'isinaa'me mꞫsanꞫkona.

RupꞫ tũosiva'nani pojojꞫ pa'isinaa'me mꞫsanꞫkona.

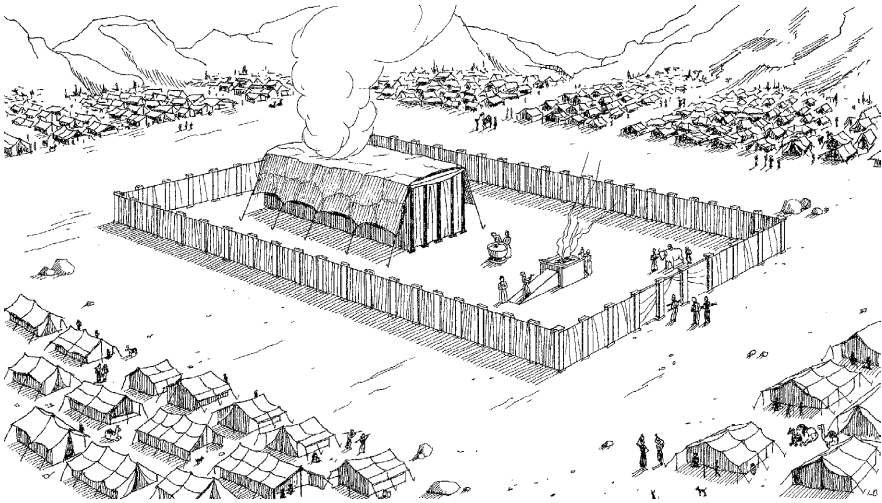
Jã'ajekꞫna chꞫ'Ɜ, Dios, mꞫsanꞫkonare tiichejana chẽa sache chũ'uja'mꞫ,

Babilonia na'a jeecho'jena,

chiimꞫ Amós tocha jo'kasi'e.

⁴⁴'Mai aipãi pa'isina repana pãi peocheja pa'irꞫmꞫ, Dios vꞫ'e ūjavꞫ'e rupꞫ va'i ca'ni cho'osivꞫ'ere paaasome. RepavꞫ'e cho'ojache Moiseni, “ChꞫ'Ɜ vꞫ'e ijavꞫ'e cho'ojũ'Ɜ”, chiiꞫ chũ'ũasomꞫ Dios. Jã'ajekꞫna Moisepi kꞫakꞫna Dios ñosivꞫ'ejavꞫ'e cho'oasome repana. ⁴⁵Repana aireko jũnisosirꞫmꞫ mamachiipi repavꞫ'e paaju, mai aipãi ichejana raasome repavꞫ'e. Repana icheja rani ti'arꞫmꞫ tiipãi, cu'ana paniasome. Jã'ata'ni Dios mai aipãipi paaru chini repanare cu'anare eto saosokaniasomꞫ. Eto saosõna mai aipãi, Josuena'me kakaju, Dios vꞫ'e ichejana raasome. RasivꞫ'e David chũ'ũrꞫmꞫjatu'ka paniasomꞫ repavꞫ'e. ⁴⁶Repau'te Davire, re'oja'che pa'iu'na rꞫa pojoasomꞫ Dios. Jã'ajekꞫna David Diore ija'che sēniasomꞫ: “Ja'kꞫ, mꞫ'ure, Jacobre PaakꞫ'te, vꞫ'erepare cho'okasa chii'mꞫ chꞫ'Ɜ”, chiniasomꞫ. ⁴⁷Jã'ata'ni repau David mamakꞫji, Salomonpi, cho'oasomꞫ repavꞫ'e. ⁴⁸Jã'ata'ni Dios, CꞫnaumꞫ Pa'ikꞫ si'achejña pa'i-

Dios vü'e va'i ca'nipi cho'osivü'ea'me. (Hch 7.45)

ku'mü. Pãi cho'osivü'nachi'a pa'ima'kua'mü Repau. Aperümü Dios chü'o kuasi'ku Isaías ija'che tocha jo'kaasomü:

49 Diojekü cunaumüre pa'iu peore chü'uku'mü chü'u.

Ûcuachi'a cheja si'achejña pa'iku'mü chü'u.

Jã'aja'ñe pa'iu peore masiku'mü chü'u.

Chu'u vü'e, ¿jeejavü'e cho'okaijanaa'ñe müsankona chü'ure, si'achejña pa'iku'te?

50 Cunaumüna'me cheja peore cho'osi'kua'mü chü'u,

Diopi i'kaküna asaku jã'aja'ñe tocha jo'kaasomü repau Isaías.

51'Chu'u, Esteban, müsankonare ainare, iere i'kamü: Müsankona pãi Dioni rüa jachajü rekoñoã Diore vesüna rekoñoãja'ñe paame. Jã'ajeküna Dios chü'o asacuheme. Müsankona aipãi pa'isina pa'icheja'che pa'ijü Dios Rekocho cho'okaiche cuhenaamü müsankona. 52 Müsankona aipãi pa'isina Dios chü'o küanare ücuanükore cu'ache cho'oasome. Pãiu Re'oja'chechi'a Cho'okü rajjache küava'nare vanisoasome repaña. Chura müsankona ücuaja'che Repau Re'oja'che Cho'okü raisirümü pãi chü'unare, “Jã'ure vanisoche chü'ujü'u”, chiijü jo'kasinaamü. 53 Dios chü'usi'e ángelipi küasome müsankonare. Jã'ata'ni müsankona rüa repa jachajü cho'omanaamü repa —chiniasomü Esteban repanare.

Esteban'te vanisosi'ere küamü

54 Jã'aja'ñe i'kaüna asa judío aina rüa pe'ruche pe'rujü tea ñaasome repau'te. 55 Repau'ta'ni, Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaiüna Dios

miañe'te re'oja'chere ʉmʉre ñaasomʉ. Ñato Jesús Diore kueñe, ʉjajʉtʉ cakã'kore nukasomʉ. ⁵⁶Jã'aja'ñere ñakʉ repaʉ Esteban ija'che i'kaasomʉ:

—iÑañe! Cʉnaʉmʉ pa'iche rʉa re'oja'che ñomʉ. Jesús, Dios Raosi'kʉpi ñomʉ. Diore kueñe Repaʉ ʉjajʉtʉ cakã'kore nukamʉ Repaʉ —chiniasomʉ Esteban.

⁵⁷Chikʉna asacuhejʉ jʉjñapi cãjo ta'pi rʉa cuiche cuiasome repaʉ. Cuijʉ, ʉcuauko repaʉ nukachejana vʉ'vʉ saniasome repaʉ. ⁵⁸Vʉ'vʉ sani repaʉ'te chēa vʉ'ejoopoji etua saasome repaʉ catapi su'a vēasoñu chini. Repaʉ'te jorejʉ cu'ache i'kasina repaʉ sē'sevʉ ju'ikãña t'i'te pōsʉ nukacheja rʉ'ʉñena ũhaasome, ʉcuauji repaʉ kãñare kuirakaʉ chini. Repaʉ pōsʉ Saulo'mʉ repaʉ mami. ⁵⁹Ūcuarʉmʉ repaʉ catapi sia rʉa su'ache su'aasome repaʉ'te. Su'ajʉna chueʉ ija'che sēniasomʉ Esteban:

—Jesús, Chʉ'ʉre Paakʉ, chʉ'ʉ rekocho mʉ'ʉni t'i'api'ramʉ —chiniasomʉ. ⁶⁰Chini tãni ro're ñu'iu, ʉjachʉ'opi cuikʉ, Dioni jo'e ija'che sēniasomʉ repaʉ.— Ja'kʉ, ina chʉ'ʉre cu'ache cho'oche cuasamanejʉ'ʉ —chini jūnisoasomʉ repaʉ.

Jesucristo'te cuasanare Saulo cu'ache cho'osi'ere kuamʉ

8 ¹Repaʉ Saulo Esteban'te vanisoche rʉa chiniasomʉ. Reparʉmʉ Jesucristo'te cuasana Jerusalén vʉ'ejoopo pa'ikuanupʉ rʉa cu'ache cho'ocojñoasome. Jã'ajekʉna repajoopo pa'isina eta vʉ'vʉso Judea chejana'me Samaria cheja po'ore sani paniasome repaʉ. Jã'ata'ni repajoopo Jesucristo saosinachi'a canʉka paniasome. ²Repaʉ Esteban chuenisosi'kʉre chekʉnapi Diore cuasanapi ota oijʉ tãasome. ³Reparʉmʉ repaʉ Saulo Jesucristo'te cuasanare si'asoa'jʉ chini rʉa cu'ache cho'okʉ paniasomʉ. Vʉ'ña kaka ʉmʉpãina'me romi chēa jñajñu sa pãi chēavʉ'ena cuaokʉ paniasomʉ repaʉ.

Dios chʉ'ore Samaria cheja pa'inani chʉ'vasi'ere kuamʉ

⁴Ūcuarʉmʉ Jerusalén vʉ'ejoopo eta vʉ'vʉsosina ku'ijʉ Dios chʉ'ore chʉ'vajʉ paniasome. ⁵Eta vʉ'vʉsosi'kʉ Felipe ku'iu Samaria vʉ'ejoopona sani repajoopo pa'inare Jesucristo pa'iche'te kuakʉ paniasomʉ. ⁶Dios chʉ'ore chʉ'vakʉ Diochi'a cho'omasiche'te pãi vasoche'te cho'o ñokʉ paniasomʉ repaʉ. Jã'aja'ñe cho'o ñokʉ chʉ'vakʉna pãi jainʉko repaʉ chʉ'vache asa chēaasome. ⁷Pãi jainʉkore vasoasomʉ repaʉ, vʉicu'akʉna rupʉ ũhiva'nare, ro'o ku'iva'nare, vati paanare. Repaʉji vati paanare vasoto vati rʉa cuijʉ eta saniasome. ⁸Pãire vasokaiʉna repajoopo pa'ina rʉa pojoasome repaʉ'te.

⁹Reparʉmʉ ʉcuachejare chai paniasomʉ. Repaʉ mamiasomʉ Simón. Chaina cho'oche rʉa jeerʉmʉ cho'okʉ paniasomʉ repaʉ, “Rʉa masikʉ'mʉ chʉ'ʉ”, chiiʉ. Jã'aja'ñe jorekʉ cho'okʉni Samaria cana ña rʉa cuasaa-

some repau cho'oche. ¹⁰Repacheja pa'ina ũcuanuko masinana'me vesuna jachama'ne asaasome repau i'kache, “Dios peore Cho'omasikujī chũ'ukuna cho'omu iku”, chini. ¹¹Rua jeerumu chai cho'oku chekuna'jē'e cho'ovesu-che'te joreku cho'o ñokuna ña cuasaju repau'te ja'me paniasome repana.

¹²Jā'ata'ni Felipeji rani Dios chũ'ore chũ'vaku pāi cu'ache cho'oche ũhasosinare Dios chēa paachena'me Jesucristo pa'iche'te kuakuna asa chēaasome repana. Asa chēa Jesucristoni cuasaju umupaina'me romi peore okoro'vecojñoasome. ¹³Repau Simón chai pa'isi'ku ũcuachi'a asa chēa Dioni cuasaku okorocojñoasomu. Okorocojñoosirumu Felipe'na'me ku'iu repau cho'oche'te, pāi vasoche'te, Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñokuna ña rua cuasaku ku'iu paniasomu repau Simón.

¹⁴Ūcuarumu Jerusalén pa'ina Jesús saosina Samaria cheja cana Dios chũ'ore asa chēa Jesure cuasaju jovosi'e asaasome. Asasinajeju Pedrona'me Juanre Samariana saosome repana. ¹⁵Saorena repana Samaria cheja sani tī'a repanare pāi Dios Rekochoji rani repanani ja'me paau chini Dioni sēekanasome. ¹⁶“Maire Paaku'te Jesucristo'te cuasanaa'me chukuna”, chiiju okoro'vecojñoosinare repanani chuta'a Dios Rekochoji raimauna Repauni sēekanasome repana. ¹⁷Sēni pi'niju repana Pedrona'me Juan repanani jūjūpāi jajuna Dios Repau Rekocho'te raoasomu repanare, ja'me paau chini.

¹⁸Repau'te Simonre jā'are ñakuna ũcuaja'che cho'ouaasomu. Jā'aja'ne cho'ouakuna masiche kuripi koora chiniasomu repau. ¹⁹Repanare Jesús saosinare ija'che i'kaasomu repau:

—Jā'aja'ne cho'omasira chiimu chu'u. Cho'omasiche ũijū'u chu'ure; ro'ira. Isirena koo chu'upi pāire jakuna Dios Rekochoji repanani rani ja'me paau —chiniasomu Simón.

²⁰Chikuna Pedro i'kaasomu repau'te.

—Mu'upi jā'aja'ne cuasani kurina'me mu'u rekocho cho'osō'ne pa'ija'mu mu'ure. Dios ũsiche kuripi kooma'nea'me. ²¹Diopi ñato mu'u rekocho rūhi'ne cuasama'mu mu'u. Jā'ajekuna chukuna cho'ocheja'che cho'ocu'amu mu'ure. ²²Jā'ajekuna mu'u cu'ache cuasache'te oiū ũhasō Dioni sēeu pa'ijū'u, Repauji mu'u cu'ache cho'osi'ere jo'e cuasamanea'ku chini. ²³Mu'u pa'iche masimu chu'u. Chekuna pāi na'a re'oja'chere cho'ojū pojoju pa'ito pojoma'ne cu'ache'te cuasaku'mu mu'u. Cu'ache'te cuasaku cu'are cho'oku cho'osō'ja'mu mu'u —chiniasomu Pedro repau'te.

²⁴Chikuna Simón jo'e i'kaasomu.

—Musanukonapi Maire Paakuni Dioni sēekaijū'u chu'vua'ure musanukona i'kasi'epi cu'acheji ti'jñemanea'ku chu'ure —chiniasomu repau.

²⁵Ūcuarumu Pedrona'me Juan ũcuachejare pa'ijū, Dios chũ'ore chũ'vaju Jesucristo pa'iche kua pi'ni, Jerusalén vu'ejoopona co'iasome. Co'ijū chekūjoopō Samaria cheja cajoopō Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore chũ'vaasome repana.

Felipe Dios chũ'ore Etiopía cakũre chũ'vasi'ere kuamũ

26 Ūcuarũmũ ángel Dios raosi'kũ Felipe'te ija'che i'kaasomũ:

—Vũni sũripũ cakã'kona saiĩũ'ũ mũ'ũ. Jerusalén vũ'ejoopoji Gaza vũ'e-joopo saima'ana saiĩũ'ũ, pãi peocheja saima'ana —chíniasomũ.

27 Chikũna Felipe vũni saiũ ñato Etiopía cakũ, pãi chũ'ũko'te cho'oche cho'okaikũ Diore pojora chini Jerusalén saisi'kũpi, repaũ pa'ichejana co'ikũ paniasomũ. Etiopíapãi chũ'ũko'te, Candace'te, kuri care'vakai'ũ paniasomũ repaũ. 28 Kavacho jñajñũ kuhasaivũji ñũ'iu, co'ikũ utija'ore ñakũ paniasomũ repaũ. Aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ, Isaías, tocha jo'kasi'ere ñakũ i'kakũ paniasomũ repaũ Etiopíapãi. 29 Ūcuarũmũna Dios Rekocho Felipe'te ija'che i'kaasomũ:

—Tuha ja'me ku'ijũ'ũ jã'asaivũ —chíniasomũ.

30 Chikũna Felipe vũ'vũ tuhaasomũ repasaivũ. Tuha aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ Isaías tochasi'ere Etiopía cakũ ñakũ i'kache'te asaasomũ repaũ. I'kaũna asa Felipe ija'che sēniasomũ repaũ'te:

—¿Mũ'ũ ñakũ i'kache asamasikũ mũ'ũ? —chíniasomũ.

31 Chikũna,

—Pãamũ chũ'ũ. Che'chokũji karamũ chũ'ũre. Tuni chũ'ũna'me ñũ'iu ku'ijũ'ũ —chíniasomũ Etiopía cakũ Felipe'te.

32 Repaũ ñakũ i'kasi'e Dios chũ'o aperũmũ pa'isi'kũ Isaías tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Ovejava'ũ vanisõñũ chini sava'ũta'ni oima'ñe saimũ.

Ovejachĩi raña tũ'kato oimanaa'me.

Chũ'ũ Neekũ ũcuaja'che repaũ'te cu'ache cho'otojẽ'e i'kama'kũa'mũ.

33 Re'oja'chechi'a cho'okũni pãi cu'ache cho'osinaa'me repaũ'te.

I'kakainajẽ'e peosinaa'me repaũ'te.

Ūcuachi'a chĩijẽ'e peokũni vanisõsinaa'me repaũ'te.

Jã'ajekũna repaũ jojosina peome,

chiimũ.

34 Ūcuarũmũ Etiopía cakũ ija'che sēniasomũ Felipe'te:

—Ija'ova Dios chũ'o kũasi'kũ Isaías tochasi'e, ¿icheja ñakũ'ũ mũ'ũ? ¿Neeni i'kakũ repaũ? ¿Repaũ pa'iche'te kũakũ? Jã'apãani, ¿chekũ pa'iche'te kũakũ? —chíniasomũ repaũ.

35 Chikũna Felipe Etiopía cakũre repaũ ñakũ i'kasi'ere charo kũaa-somũ Jesús re'oja'che pa'iche'te. Cho'je jo'e chekũna Dios chũ'o kũana tochasi'ere ñokũ kũaa-somũ repaũ. 36 Cutujũ saiĩũ chiara'charũ pa'icheja tĩ'aasome repaũ. Tĩ'a Etiopía cakũ i'kaasomũ Felipe'te.

—Ñakũ. Chiara'charũ pa'imũ ichēja. ¿Chũ'ũre okorore'okũ? —chíniasomũ repaũ. 37 Chikũna Felipe,

—Re'omũ mũ'ũre, mũ'ũ rekochoji Jesucristoni masi cuasato —chiniasomũ. Chikũna,

—Jesucristo Dios Mamakũ'mũ chiiũ cuasamũ chũ'ũ —chiniasomũ Etiopía cakũ. ³⁸Chini, kavacho kuhasaivũ tachokũ'te,— Ichejana jũvojũ'ũ —chiniasomũ repaũ. Jũvũna repaũ Etiopía cakũ Felipeña'me repasaivũji cajeasome. Jã'achejapi chiara'charũna casa Felipe repaũ'te okoroasomũ.

³⁹Okoro pi'ni makũna Dios Rekocho Felipe'te tĩchejana sasoasomũ. Sasõna Etiopía cakũ jo'e ñamaneasomũ repaũ'te. Ñama'kũta'ni rũa pojokũ Etiopía saima'a jo'e saniasomũ repaũ. ⁴⁰Dios Rekochoji sasõna Felipe Azoto vũ'ejoopo tĩ'a carani saiũ chekũjoopoã rũa vũ'ñajooopoã sani, Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'vakũ paniasomũ, Cesarea vũ'ejoopo tĩ'añetũ'ka.

Jesús i'kache'te Saulo asa jovosi'ere kũamũ

9 ¹Ūcuarũmũ Saulo Jesucristo neenani vani si'asora chini ũcua cu'a-che cho'okũ paniasomũ. Jã'are na'a rũa cho'ora chini, judío phairi aire sani ñaasomũ repaũ. ²Sani repaũ'te utija'ore sēniasomũ repaũ.

—Chũ'ũ Damasco vũ'ejoopona saipi'ramũ, Jesús chũ'ũñe cho'onani mũmũpãina'me romi ku'e chēa ra pãĩ chēavũ'ena cuaora chini. Mũ'ũ chũ'ũre utija'ore tochakaijũ'ũ. Damasco mai judiõpãĩ chi'ivũ'ña chũ'ũnani sa ñora chiimũ chũ'ũ, mũ'ũ tochasija'o —chiniasomũ Saulo phairi aire.

³Damasco vũ'ejoopona saiũna repajoopo tĩ'api'ra chejana te'erũmũ repaũ nũkachejachi'a rũhiso'koro sũnaũmũpi rũa miañe chũniasomũ repaũ'te. ⁴Miañe chũkũna ña chejana tãniasomũ Saulo. Tãni ũhiũ chũ'o ija'che i'kache'te asaasomũ repaũ:

—Saulo, Saulo, ¿je'se pa'ũna mũ'ũ chũ'ũre si'arũmũ cu'ache cho'okũ pa'ikũ? —chiniasomũ Jesucristo repaũ'te. ⁵Jã'aja'ñe i'kaũna asa,

—¿Jeeja'ũ'ũ mũ'ũ, Chũ'ũre Paakũ? —chiniasomũ repaũ.

Chikũna,

—Jesua'mũ chũ'ũ. Chũ'ũ neenare cu'ache cho'okũ chũ'ũni rũa cu'ache cho'okũ pa'imũ mũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'okũ meñe cu'ache cho'okũ pa'imũ mũ'ũ —chiniasomũ Jesús.

⁶Chikũna Saulo kũkũcajejani kurukurukũ ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'ũre Paakũ, ¿ũquere cho'oa'kũ chiikũ mũ'ũ chũ'ũre? —chiniasomũ. Chikũna,

—Vũni vũ'ejoopona kakajũ'ũ. Jã'achejana kaka mũ'ũ cho'ojache asaja'mũ mũ'ũ —chiniasomũ Jesucristo Saulo'te. ⁷Repaũ'te ja'me saisina rũa kũkũasome. Repaũ Jesús i'kachũ'o asanata'ni Repaũ'te ñamaneasome repaũ. ⁸Repaũ Saulo vũni nũkakũ ñakocaã sũka ñara chiito ñacu'aasomũ repaũ'te. Jesuni rũarepa Miakũni ña na'asoasomũ. Na'asoũna repaũ'te jũtũna chēa Damasco vũ'ejoopona juha saasome repaũ. ⁹Choteumucujũna

na'au paniasomu repau. Pa'iu au aima'ne, okoje'e ukuma'ne paniasomu repau.

¹⁰ Ucuarumu cheku, Jesure cuasaku ucuachejare Damasco'te paniasomu. Ananias repau mamiasomu. Reparumu Ananias Dios no'ne'te naku Maire Paakuni Jesucristoni naasomu. Nakuna repau'te ija'che seniasomu Jesus: —Ananias, ipa'iku? —chiniasomu.

Chikuna,

—Jaju. Pa'imu chu'u, Chu'ure Paaku —chiniasomu repau.

¹¹ Chikuna Jesus i'kaasomu repau'te.

—Ma'a ruhima'a chiicojnomana eta muajuu'u mu'u, Judas vena. Maa t'la, “iTarso v'ejoopo raisi'ku Saulo pa'iku iv'e?”, chijju'u. Repau Saulo chu'uni seeu pa'imu. ¹² Chu'uni seeuna chu'u cho'opi'rache'te nocuhamu chu'u repau'te. Chu'u no'neji mu'uni naku repau'te mu'u cho'okaijache namu repau. Maa jujjupi jaja'mu repau'te nakocaare jo'e naa'ku —chiniasomu Jesus Anania'te.

¹³ Chikuna, Ananias ija'che i'kaasomu:

—Chu'ure Paaku, repau mu'ure cuasanare Jerusalen pa'inare cu'ache cho'оче pai jainuko chu'ure kame. Mu'u neenare rua cu'ache cho'oku pa'iasomu repau. ¹⁴ Chura ichejana ranciasomu repau mu'ure cuasanani cheara chini. Judio phairipi chu'unani seni ranciasomu, chukunani pai cheav'ena sa cuaora chini —chiniasomu Ananias.

¹⁵ Chikuna Jesus repau'te i'kaasomu.

—Maa najju'u. Chu'u chu'u'ne'te cho'oku paau chini cheacuhamu chu'u repau'te. Chu'u pa'iche'te judiopaire ucuaja'che tiipaina'me repanare chu'unani peore kuaa'ku chini soisi'kua'mu chu'u repau'te. ¹⁶ Repau cu'ache cho'ocojnojane peore kaja'mu chu'u repau'te. Chu'u pa'iche'te che'choku rua cu'ache cho'ocojnojajmu repau —chiniasomu Jesus.

¹⁷ Jaja'ne i'kauna repau Ananias eta maa Saulo pa'iv'ena kakaasomu. Kaka Saulo'te jujjupi jaku ija'che i'kaasomu repau:

—Saulo, churata'ni mu'ure chu'u majapajaja'ie'te paamu chu'u. Maire Paaku Jesus mu'u raisima'ana nosi'kua'mu mu'ure. Ucuajji chu'ure v'ena mutosi'kua'mu mu'upi jo'e nakocaare naa'ku chini, ucuachi'a mu'uni Dios Rechohoji rani ja'me paau chini —chiniasomu Ananias repau'te Pablo'te.

¹⁸ Chikuna va'ire'reruajane'ni tuatuaasomu Saulo nakoca ta'pisi'e. Tuatuauna repau nakoca teana care'oso jo'e noasomu repau'te. Ucuarumu nakoca re'oja'che nakuji vuni okorocojnoasomu repau. ¹⁹ Jaja' cho'opi'ni au ani vajnasomu repau. Repacheja Damasco v'ejoopo jo'e te'eumu-cujjarua chekuna Jesure cuasanana'me canuka paniasomu repau Saulo.

Damasco v'ejoopo canare Saulo chu'vasi'ere kuumu

²⁰ Damasco v'ejoopo'te pa'iu repau Saulo teana judiopai chiv'v'ana maa, “Jesus Dios Raosi'kua'mu”, chiu Jesus pa'iche'te kuaasomu. ²¹ Jaja'-

ja'ñe i'kakuna pãi ũcuanuko asa rua cuasaasome repau i'kache. Asa rua cuasaju ija'che i'kaasome repana:

—Iku Jerusalén pa'irumu Jesucristo'te cuasanare rua cu'ache cho'osi'kuasomu. Ũcuau'mu iku. Jerusalén pa'ikují ichejana raisi'kuu'mu iku, icheja pa'inani Jerusalén cho'ocheja'che Jesús neenani chëa sa judío phairipã chũ'unani jo'kara chini —chiniasome repana pãi.

²² Repau Saulo si'arumu na'a rua re'oja'che chu'vaku paniasomu, “Jesús Dios Raosi'ku Cristoa'mu”, chiiu. Masi chu'vakuna judiopaí Damasco pa'ina, jachanata'ni sãñe i'kavesuasome repau'te.

Saulo Damasco judiopaíre kati sanisosi'ere kuamu

²³ Na'a pa'isirumu judiopaí chí'i cutu, “Sauloni chëa vanisoñu”, chiniasome. ²⁴ Jã'ata'ni Saulo repana cho'oñu chiiche asaasomu. Repauni chëa vanisoñu chini umucujñana'me ñami v'ejoopo kakasa'ñaroãre pë'jeju paniasome repana. ²⁵ Jã'aja'ñe pë'jeju chekuna Jesure cuasana Saulo'te ju'ena maña v'ejoopo jeotususi'pa së'sevuji muni v'ejoopo jã'achojena casoasome repana repau'te.

Saulo Jerusalén v'ejoopona co'i cho'osi'ere kuamu

²⁶ Jã'aja'ñe cho'o casorena Jerusalén v'ejoopona co'i chekunare Jesure cuasanare jovora chiniasomu repau. Jã'ata'ni repana vajuchuasome repau'te. “Joremu iku”, chini jachaasome repana. ²⁷ Te'eu Bernabechi'a repau'te re'oja'che cho'okaniasomu. Jesús saosinare sa repau Saulo Damasco ma'a saiñ ñasi'ena'me Jesús repau'te i'kasi'e peore kuakaniasomu repau Bernabé. “Iku Saulo, Jesús pa'iche vajuchuma'ñe re'oja'che chu'vaasomu Damasco v'ejoopo pa'inare”, chiniasomu Bernabé. ²⁸ Bernabepi kuana asa Saulo'te pojoasome repana Jesús saosina. Pojojuna reparare jovoasomu repau. Jovo Jesucristo'te cuasanana'me Jerusalén v'ejoopo'te ku'iu vajuchuma'ñe Jesús pa'iche'te re'oja'che chu'vaku paniasomu. ²⁹ Judiopaí griego chu'o i'kanare rua chu'vaasomu repau. Jã'ata'ni repana asacuheju pe'ruju, “Vanisoñu ikure”, chiniasome repau'te. ³⁰ Ũcuarumu Jesure cuasana Saulo'te vanisoñu chiiche'te asa, “Repauni vanisoju”, chini repau'te Cesarea v'ejoopona casa, jã'achejapi Tarso v'ejoopona saosome.

³¹ Saulo'te saoso pãipi cu'ache cho'omaruña Jesucristo'te cuasana re'oja'che pa'iju paniasome, Judea cheja pa'ina, Galilea cheja pa'inana'me Samaria pa'ina. Dios Rekochoji cho'okaiuna Dios chu'o na'a rua asa chëaju na'a rua masi cuasaju Dioni cuasaju vajuchuju paniasome repana. Ũcuachi'a pãi na'a jainuko Dios chu'ore asa chëa jovoju paniasome reparare.

Enea'te vasosi'ere kuamu

³² Ũcuarumu Pedro v'ñajoopoã si'ajoopoã ku'iu paniasomu Jesús neenani repajoopoã pa'inani ñara chini. Jã'aja'ñe Jesús neenani ku'iu

ñara chini Lida vʉ'ejoopona saniasomʉ repaʉ. ³³ Repajoopo sani pa'i-rʉmʉ Pedro pʉiʉ'te ñaasomʉ, Eneas ve'ekʉ'te. Repaʉ Eneas vʉni nʉka ku'icu'akʉna, ochorepaʉsʉrʉmʉ ũhiʉ paniasomʉ. ³⁴ Ũcuarʉmʉ Pedro ija'che i'kaasomʉ repaʉ'te:

—Eneas, Jesucristoji mʉ'ʉni vasomʉna vʉni nʉka ku'iu mʉ'ʉ kʉiko'a pa'iche kʉña care'vajʉ'ʉ —chiniasomʉ. Chikʉna teana vʉni nʉka kuniasomʉ repaʉ.

³⁵ Vajʉ pa'iu nʉka ku'ikʉni pʉi Lida vʉ'ejoopo cana ñaasome repaʉ'te, ũcuachi'a Sarón cana. Repaʉ vajʉsi'ere ña pʉi jainʉko Jesucristoni cuasajʉ jovoasome.

Dorcas jʉni vajʉraisi'ere kʉamʉ

³⁶ Ũcuarʉmʉ romio Jesucristo'te cuasako, Tabita ve'eko Jope vʉ'ejoopo'te paniasomo. Griego chʉ'o repao mami Dorcas ve'easomo. Ũcuachejare pa'io chekʉnare si'arʉmʉ re'oja'che cho'okaio paniasomo repao. Chʉova'na pa'iva'nare rʉa re'oja'che cho'okaniasomo repao. ³⁷ Jʉ'aja'ñe cho'okoji ravʉ tʉni jʉnisoona pʉi ota oijʉ repaʉ'te choa ʉmʉcaruupʉna mʉa ũhaasome.

³⁸ Reparʉmʉ Pedro Lida vʉ'ejoopo chuta'a paniasomʉ. (Lida vʉ'ejoopo kueñeasomʉ Jope vʉ'ejoopo.) Pedroji kueñere pa'iuña Jesús neena Tabita'te

(Hch 9.39)

jʉ'isi'kore ʉmʉna mʉa ũha ʉmʉpʉi ka'chanare Lida vʉ'ejoopona saosome, Pedroni soijaarʉ chini. Saorena sani Lida vʉ'ejoopo tʉ'a Pedro'te, “Raijʉ'ʉ; Jopena pesa sañu”, chiniasome. ³⁹ Chitena Pedro ja'me raniasomʉ repanare. Rani tʉ'aʉna repaʉ'te repao ũhiruupʉna mʉaasome repana. Mʉarena repaʉ kaka ñato val'jeva'na jainʉko repava'ore otare oijʉ paniasome. Ota oijʉ repana ju'ikʉña Dorcas vajʉrʉmʉ juha rupʉ iʉsikʉñare ra ñoasome repaʉ'te.

⁴⁰ Ñojʉna ña pi'ni Pedro reparuupʉ pa'inare ũcuanaʉkore etoasomʉ. Eto ro're ñu'iu Dioni sʉniasomʉ

repaɯ. Sēni pi'ni jūnisosi'koni ñaku ija'che i'kaasomɯ: “Tabita, vɯjǰũ'ɯ”, chiniasomɯ. Chikuna ñakocaã sɯka repaɯni ñako vɯni ñuniasomo repao. 41 Jã'aja'ñe cho'o repao'te jütuna chēa juha vɯo nuko, repaɯ etosinare Jesucristo'te cuasanana'me valjeva'nare soniasomɯ repaɯ, repanapi repao jūni vajɯraisi'ere ñaal'ju chini.

42 Repao jūni vajɯraisi'e Jope vɯ'ejoopo pa'ina ũcuauko asa Jesucristo'te jainuko cuasaju jovoasome. 43 Reparumɯ Pedro repajoopo jeerumɯ canuka paniasomɯ cheku Simón va'i ca'ni kuenaku vɯ'ere.

Dios chũ'ore chũ'vaa'ku chini Cornelio Pedro'te soisi'ere kuamɯ

10 1 Reparumɯ cheku Cornelio ve'ekɯ Cesarea vɯ'ejoopo'te paniasomɯ. Cornelio Batallón Italiano sōtaopāi cienrepanare chũ'ukɯ paniasomɯ. 2 Repaɯ Cornelio Diore cuasakujekɯ repaɯ majarpāina'me Diore pojokɯ paniasomɯ. Jã'ajekuna judiopāi chũova'na pa'iva'nare re'oja'che cho'okaiɯ paniasomɯ repaɯ. Ũcuachi'a Diore si'arumɯ rɯa sēɯ paniasomɯ repaɯ.

3 Jã'aja'ñe cho'okɯ na'itona tres pa'itona Diore sēɯ Repaɯ ñoñe'te ñaku ángel'te Dios raosi'kure repaɯ vɯ'ere kaka pa'ina ñaasomɯ repaɯ. Masi ñoasomɯ repaɯ ángel. Vɯ'e kaka ja'me pa'ia repaɯ'te soniasomɯ ángel.

—iCornelio! —chiniasomɯ.

4 Chikuna, kukɯsosi'kupi ũcuauɯni ñaku,

—¿Ëque? —chiniasomɯ Cornelio.

Chikuna,

—Mũ'ɯ Repaɯ'te sēñe asamɯ Dios. Ũcuaja'che chũova'na pa'iva'nare mũ'ɯ re'oja'che cho'okaiche ñakujekɯ mũ'ure cavesuma'mɯ Repaɯ. 5 Jã'ajekuna Jope vɯ'ejoopona pāire saojũ'ɯ, Simonni soijaarɯ. Repaɯ Simón cheke mami Pedro'mɯ. 6 Ũcuauji mũ'ure chũ'vakɯ ũcuaja'che mũ'ɯ cho'ojache kuaja'mɯ. Cheku Simón va'i ca'ni kuenaku vɯ'ere pa'imɯ Simón Pedro, chiara rɯ'tɯva pa'ivɯ'ere —chiniasomɯ ángel repaɯ'te.

7 Ũcuarumɯ Cornelio ángelpi i'ka pi'ni sanisouna ɯmɯpāi te'eka'chapana repaɯ'te cho'оче cho'okainare soniasomɯ. Ũcuachi'a sōtao'te Diore cuasaku'te te'eɯ'te soni raoasomɯ repaɯ. 8 Soni rao ángel repaɯ'te i'ka-si'e peore kuaasomɯ repaɯ. Repanare kua pi'ni Jopena saomasomɯ repaɯ.

9 Saouna jo'e apeñatato chotena ũcuasaiɯ paniasome repaɯ. Repana Jope vɯ'ejoopo tĩ'apĩ'rarumɯna nukarepaɯ sũ'itona Pedro repaɯ pa'ivɯ'e sē'sevana mɯniasomɯ Dioni sēsa chini. 10 Mũni pa'ia Dioni sēɯna āucuhaasomɯ repaɯ'te. Jã'ata'ni chuta'a āure cho'ojuna cajema'ñe cha'akɯ Dios ñoñe'te ñaasomɯ repaɯ. 11 Ñato sábanakāa ɯjakāa cɯnaɯmɯpi ũcuaka'chapachã'tiroã quē'kesikāapi rūhiturupɯji chejana cajeasomɯ. 12 Jã'ajekuna ũcuaturupɯ sa'navɯ'te cu'ava'na ũcuauava'na jainuko paniasome, rũni ku'iva'naa'me añava'naa'me pĩ'ava'na peore.

13 Ûcuarum Pedro Dios i'kache ija'che chiiche'te asaasom:

—Pedro, vuni iva'nani vani äijü'u.

14 Chikuna Pedro i'kaasom:

—Ja'ku, va'ima'me jā'ana. Cu'anaa'me. Jā'anare āima'kua'mu chu'u, mu'u aperumuna ūsesi'ejekuna.

15 Jā'aja'ne i'kauna Dios ija'che i'kaasom repau'te:

—Ñaku, mu'u. Chu'upi Diopi, “Re'omu ie”, chiito, ūmu'upi, “Cu'amü”, chijja'u? —chiniasom Dios.

16 Ûcuate'erum choteño jā'aja'ne cho'o ñoasom repa repau'te. Choteño ño ño pi'ni cnaumuna jo'e manisoasom repakāa. 17 Jā'aja'ne cho'ona ña, “¿Je'se pa'ijachere ñare chu'u jā'a?”, chini rua cuasaasom repau. Chuta'a rua cuasaku pa'ikuni Cornelio saosina Simón vü'e ku'e jña kakasa'aro ti'jñe'ne'te nukaju paniasome. 18 Nukaju sēniasome repana.

—¿Simón Pedro ivü'ere pa'iku? —chiniasome.

19 Jā'a cho'oto Pedro chuta'a Dios ñosi'ere rua cuasaku paniasom. Cuasakuna Dios Rekocho i'kaasom repau'te.

—Asajü'u. Umupāi chotena mu'uni ku'eme. 20 Vuni caje ūcuanana'me saijü'u. Vajuchumanejü'u. Chu'upi repanare raosi'kua'mu —chiniasom Dios Rekocho.

21 Chikuna Pedro caje ñaku ija'che i'kaasom repanare:

—¿Ûque rate musanakona? ¿Chu'uni ku'eche? —chiniasom repau. Chikuna repana i'kaasome.

22 —Capitán Corneliopi raosi'kua'mu chukuna'te. Re'oku'mu repau. Diore cuasakuna judiöpāi ūcuanuko re'oja'che cutunaa'me repau'te. Dios raosi'ku āngelpi mu'uni soau chini chū'uasom repau'te, mu'u chu'va-chu'ore asaa'ku chini —chiniasome repana. 23 Chitena asa,

—Jau —chini— Kakajü'u. Iñami ivü'ena kāijü'u. Che'ro sañu —chiniasom repau.

Jo'e apeñatato kāni vuni Pedro ūcuanana'me saniasom. Chekuna Jesucristo'te cuasana Jope vü'ejoopo cana te'ena ja'me saniasome repanare. 24 Saiju jo'e chekumucusena Cesarea vü'ejoopo tí'aasome repana. Tí'ato Cornelio chekuna repau soisinana'me, repau majarpāina'me repau'te kueñe pa'ina jovo cha'aku paniasom repanare.

25 Repau Cornelio ūcuau vü'ena Pedroji sani tí'akuna repauni tijña pojora chini etaasom. Eta repau'te tijña Diore cho'ochēja'che Pedro'te ti'jñe'ne ro're ñuniasom Cornelio, repauni pojoku. 26 Jā'aja'ne cho'okuna Pedro repau'te chēa vnoasom.

—Vuijü'u. Mu'u pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Pāiu'mu —chiniasom repau. 27 Chikuna vuni cutuju vü'ena kakaasome repana, Pedrona'me Cornelio. Kaka ñato pāi jainuko chi'isina paniasome. 28 Pedro repanare ija'che i'kaasom:

—Musanukona chukuna judiopāi pa'iche masime. Tiipāina'me ch'icu'amū chukuna'te. Chukuna judiopāi cu'are cuhejū tiipāi vū'ña kakamanaa'me. Jā'ata'ni Dios chū'ure ija'che i'kasi'kua'mū: “Tiipāi cu'ame', chiimanejū'mū”, chiisi'kua'mū. ²⁹Jā'ajekuna chū'ure soñu chini sainare cuhemairo raisi'kua'mū chū'ū. Chura, ¿ñquere cho'oa'kū chini soni raore musanukona chū'ure? chiimū chū'ū.

³⁰Chikuna Cornelio ija'che i'kaasomū repaū'te:

—Ijarumū na'ito chū'ū vū'e pa'isi'e chura ūcuaka'chapaumucujñaa'me ie. Repa na'ito chū'ū judiopāi pa'icheja'che āu āima'ñe Dioni sēeū pa'isi'kua'mū. Sēeū ñato pāiū ko'sijakāña ju'iu chū'ūni ti'jñeñe nukasi'kua'mū. ³¹Jā'aja'ñe ti'jñeñe nukakūji ija'che i'kasi'kua'mū repaū chū'ure: “Mū'ū Repaū'te sēeñe asamū Dios. Chuova'na pa'iva'nare mū'ū re'oja'che cho'okaiche ñakū mū'ure cavesuma'mū Repaū. ³²Jā'ajekuna Jope vū'ejoopona chū'o saojū'mū mū'ū. Simón Pedroni soni raojū'mū, rani chū'vaa'kū mū'ure. Repaū Simón Pedro chekū Simón vū'ere pa'imū. Va'i ca'ni kuenakū vū'ere chiara rū'tava'te pa'imū repaū”, chiisi'kua'mū. ³³Jā'aja'ñe i'kauna asa teana mū'ūni soisi'kua'mū chū'ū. Sokuna cuhema'ñe re'oja'che raisi'kua'mū mū'ū. Re'orepamū. Chura, Diopi ja'me pa'iūna chi'i cha'ame chukuna mū'ure. Chukunani chū'vaa'kū chini Dios mū'ure jo'kasi'ere chū'o asañu chiime chukuna —chiniasomū Cornelio.

Pedro Cornelio vū'ena Dios chū'o chū'vasi'ere kuamū

³⁴Ūcuarumū Pedro repanare pāi ija'che chū'vaasomū:

—Churana Diopi cho'okaiūna ie masimū chū'ū: Dios pāi ūcuanukore ūcuapa'rūvachi'a oikū'mū. Ūcuarepaa'me jā'a. ³⁵Pāi ūcuanukore si'a-vājūpāi pojomū Dios, Repaūni cuasajū re'oja'che pa'ito. ³⁶Repaū Dios Jesucristo'te cuasache kūachū'ore raosi'kua'mū chukuna'te Israel jijosinare. Ija'chea'me repa: Pāi Ūcuanukore Paakū Jesucristo cho'okaisi'ejekuna Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mū, Repaūni cuasajū sēeto. ³⁷Musanukona chukuna judiopāi pa'icheja cho'osi'e peore asasinaa'me, Galilea cheja Juan chū'vakū okoro'vesi'ena'me cho'je cho'osi'e peore. ³⁸Diopi Jesure Nazaret vū'ejoopo cakūre Repaū Rekocho'te raosi'kua'mū, Ūcuarekochoji ja'me pa'iūna pāire re'oja'che cho'okaū chini. Dios Rekochoji chū'ukūna Repaū Jesús si'achejña ku'iu pāire re'oja'che cho'okaiū pa'isi'kua'mū. Vaire paajū jū'inare vasokaisi'kua'mū Repaū. Jā'aja'ñe cho'okū pa'isi'kua'mū Jesús, Diopi Repaūni ja'me pa'iūna. Jā'a asasinaa'me musanukona. ³⁹Chukuna Repaū Jesús Jerusalén vū'ejoopo cho'osi'ena'me Judea cheja cho'osi'e peore ñasinaa'me. Jā'aja'ñe cho'okuna pāi kurususē'verona jē'jo vēasōsinaa'me Repaū'te. ⁴⁰Jē'jo vēasōsi'kūreta'ni Diopi vasoñna choteumucujñana Repaū'te tāsichejapi vajūrani eta ñosi'kua'mū Repaū chukuna'te. ⁴¹Vajūraisi'kūta'ni judiopāi ūcuanukore

ñomanesi'kua'mu Repau. Chukuna'te Dios chēasinarechi'a ñosi'kua'mu Jesús chekunanani kujū paapu chini. Chukuna Ūcuauña'me au āisinaa'me Repau jūni vajūraisirumu. ⁴²Jā'aja'ñe pa'iu chukuna'te pāire Dios chu'ore, “Jja'che chu'vaju pa'ijū'ū”, chiū chū'usi'kua'mu Repau chukuna'te: “Chu'ū icheja jo'e cajesirumu pāi ūcuanuko cu'ache cho'osi'e Diopi chū'ūna ro'iche chū'uja'mu. Jūnisōsiva'na repava'na vajūrumu cho'osi'ena'me, Repau rairumu chuta'a vajūna cho'osi'e ro'iche chū'uja'mu chu'ū. Jā'aja'ñe chu'vajū'ū”, chiisi'kua'mu Repau chukuna'te. ⁴³Jesús chuta'a raimarumu Dios chu'o aperumu kuasina ūcuanuko Repau pa'ijachere kujū tocha jo'kasi'e ija'che chiimū:

Pāi ūcuanukore jūni ro'ikaisi'ejekuna

Repau Mamakū'te cuasanare repana cu'ache cho'osi'e jo'e cuasa-
manaja'mu Dios,
chiimū repana tocha jo'kasi'e —chiniasomū Pedro.

Judío peonani Dios Rekocho raisi'ere kuamū

⁴⁴Repau chuta'a chu'vatona repau chu'vache Dios chu'o asanare ūcuanukore Dios Rekocho cajeasomū. ⁴⁵Cajēna ña Pedrona'me raisina judiōpāi Jesucristo'te cuasana rua cuasaju ija'che i'kaasome:

—iDios inare judío peonareta'ni Repau Rekocho raomū! —chiniasome repana. ⁴⁶Judío peonapi tīipāi chu'o che'chemanesinapi tīipāi chu'ore i'-kaju, “Dios peore masiku'mu”, chiijūna jā'aja'ñe i'kaasome repana judiōpāi.

⁴⁷Jā'aja'ñe i'kajūna Pedro ija'che i'kaasomū:

—Churata'ni ina mai pacheja'che Dios Rekocho paame. Jā'ajekuna repnare okoro'veche ūsecu'amū —chiniasomū. ⁴⁸Chini, repnare judío peonare i'kaasomū repau.— “Jesucristo'te cuasanaa'me chukuna”, chiijū, okoro'vecojñojū'ū musanukona —chiniasomū Pedro repnare.

Jā'aja'ñe i'kauna ūcuauñi okoro'vecojñoasome repana. Okoro'vecojñocuha,

—Jo'e te'eumucujñarūā canuka ja'me pa'ijū'ū chukuna'te —chiniasome repna repau'te.

Simón Pedro Cesarea vu'ejoopo cho'osi'ere

Jerusalenna co'i kuasi'ere kuamū

11 ¹Repa Cesarea vu'ejoopo cho'osi'e judío peonapi Dios chu'ore asa chēasi'e Jesús saosinana'me chekuna Jesucristo'te cuasana Judea cheja pa'ina asaasome. ²Jā'aja'ñe cho'osi'ere asa repau Pedroji Jerusalén vu'ejoopona col'ūna Jesure cuasana judiōpāi te'ena ke'reasome repau'te. ³Ke'reju ija'che sēniasome repau'te:

—¿Je'se pa'ūna mu'ū judío peonani sani ñaku ja'me au āku? Mai judiō-
pāi jā'aja'ñe cho'omanaa'me —chiniasome repna.

⁴Chitena Pedro repau cho'osi'e peore ija'che kuasomū repnare:

5—Jope vü'ejoopo'te pa'ia Dioni sēu pa'isi'kua'mu chu'u. Sēuua Dios ñoñeji ñosi'kua'mu chu'ure. Ñato sábanakāa űjakāa cūnaumupi chu'u ñu'i chejana cajesi'kua'mu, űcuaka'chapachā'tiroā quē'kesikāapi. 6Ñato, cu'ava'na űcuauava'na rūhiturupūjekūna sa'navu'te rūa jainuko pa'isinaa'me. Rūni ku'iva'nana'me añana'me pī'ava'na pa'isinaa'me. Airocava'na peore pa'isinaa'me repakāa sa'navu. 7Jā'aja'ñe ñaku Dios chu'ure i'kache ija'che chiiche'te asasi'kua'mu chu'u: “Vūijū'u, Pedro. Vūni iva'nare vani āijū'u”, chiisi'kua'mu Dios chu'ure. 8Chikuna i'kasi'kua'mu chu'u. “Ja'ku, va'ima'me jā'ana. Cu'anaa'me. Jā'anare āima'kua'mu chu'u, mu'u aperumūna űsesi'ejekūna”, chiisi'kua'mu chu'u. 9Chikuna Dios chu'ure cūnaumupi jo'e ija'che i'kasi'kua'mu: “Chu'upi Diopi, 'Re'omū ie', chiito, űmu'upi, 'Cu'amū', chiija'u?”, chiisi'kua'mu. 10Choteñoā jā'aja'ñe Diona'me i'kasi'kua'mu chu'u. Choteñoā i'ka pi'niūna cūnaumūna jo'e mūnisōsi'kua'mu repakāa. 11 űcuarumū űmupāi chotena Cornelio raosina Cesarea vü'ejoopoji rani tī'asinaa'me, chukūna pa'ivū'ena. 12 Tī'arena Dios Rekocho chu'ure ija'che i'kasi'kua'mu: “Jā'anare pāi cuhema'ñe ja'me saijū'u”, chiisi'kua'mu. Chikūna repanare ja'me saisi'kua'mu chu'u. Ina Jesure cuasana, seirepana, ja'me saisinaa'me chu'ure. Sani tī'a repau Cornelio vū'ena kakasinaa'me chukūna. 13 Kakarena Cornelio repau ñasi'ere kuasi'kua'mu chukūna'te, ángel repau vū'e kaka nukaku i'kasi'ere. Ija'che i'kaasomū ángel repau'te: “Jope vü'ejoopona saojū'u pāi, Simón Pedroni soijaaru. 14 Soijani rarena űcuauji mu'ure chu'vaja'mu. Chu'vaūna asa chēarena mu'una'me mu'u vū'e pa'inare peore Dios mūsanukonare chēa paaku vati toa sani uuche űsekaija'mu”, chiniasomū ángel repau'te. 15 Jā'ajekūna chu'u sani repanare jmamakarū chu'vatona Dios Rekocho maire aperumū cajesi'ja'che cajesi'kua'mu repanare ja'me pasa chini. 16 Repanani jā'aja'ñe cho'oūna Maire Paaku ija'che i'kasi'ere cuasasi'kua'mu chu'u: “Aperumū Juan pāi jainukore re'oja'che okoro'vesi'kua'mu. Churata'ni Diopi mūsanukonare na'a re'oja'che cho'okaija'mu. Dios mūsanukonare rekoñoāna Repau Rekocho'te raoja'mu ja'me paaū chini”, chiisi'kua'mu Jesús aperumū maire. 17 Jā'ajekūna Dios repanare judío peonare repanapi Maire Paakūni Jesucristoni cuasajūna Repau Rekocho'te raosi'kua'mu, maire aperumū raosi'ja'che. Dios cho'oche, űseja'che chu'u? —chiniasomū Pedro repanare.

18 Jā'aja'ñe i'kaūna asa ke'reche cuhaso churata'ni Diore űcuauko re'oja'che i'kaasome repana.

—Rūa re'okū'mu Dios. Judío peonarejatū'ka repanapi cu'ache cho'oche'te űhasorena Repau pa'icheja saiche jo'kamū Dios, Repaūna'me si'arumū ja'me pa'ijū paaru chini —chiniasome repana.

Antioquía vü'ejoopo pa'ina Jesure cuasache'te kuumū

19 Aperumū Esteban chuenisorumū chekūnare Jesús neenare űcuaja'che cu'ache cho'oasome pāi. űcuuanani cu'ache cho'ojūna ña Jesús

neena eta sanisoasome. Chekuna Fenicia chejana saniasome. Chekuna Chipre juupona saniasome. Chekuna Antioquía vü'ejoopona saniasome. Jã'achejñare sani pa'ijü Jesús pa'iche'te chekunanani judiöpäichi'a küajü paniasome repana.

²⁰ Chekúnata'ni Jesure cuasana te'eva'na, Chipre raisinana'me Cirene raisina ücuajoopona Antioquía vü'ejoopona sani tí'a judiöpäire chü'vajú judío peonare ücuachi'a chü'vaasome. Pãi ücuanükore Jesús re'oja'che cho'okaisi'ere küaasome repana. ²¹ Jã'ajekuna Diopi repanani rüa re'oja'che cho'okaiüna pãi rüa jainüko Jesucristoni cuasajú jovoasome.

²² Repacheja pa'ina Jesure jovosi'e Jerusalén vü'ejoopo pa'ina Jesucristo'te cuasakuanupü asaasome. Asasinajeyü Bernabeni Antioquía vü'ejoopona saosome repana. ²³ Ücuarümü repau Bernabé sani tí'a repanare Dios re'oja'che cho'okaisi'ere ña pojoasomü. Jã'ajekuna repapani jo'kasoma'ñe Jesuni masi cuasajú paapü chini chü'vaasomü repau. ²⁴ Repau Bernabé re'oja'che pa'iküjekü Jesucristo'te rüa masi cuasakü Dios Rekocho chü'üñe re'oja'che cho'okü paniasomü. Jã'aja'ñe pa'iküji repachejare pa'üna na'a rüa jainüko pãi Jesure cuasajú jovoasome.

²⁵ Na'a pa'isirümü repau Bernabé Tarso vü'ejoopona saniasomü Sauloni ku'era chini. Repau'te ku'e jña Antioquíana saasomü repau. ²⁶ Ücuajoopo'te sani te'eüsürümü pa'ijü Jesure cuasakuanupüna'me chi'ijü pãi jainükore ka'chana che'chojü paniasome repana. Repajoopo Antioquía vü'ejoopo pa'ina Jesure cuasanare, “Cristo neena”, chiniasome. Aperümü repanare jã'aja'ñe ve'omaneasome pãi.

²⁷ Ücuarümü chekuna Dios chü'o küana Jerusalenpi Antioquía vü'ejoopona rani tí'aasome. ²⁸ Repanare ja'me raisi'kü Agabo Jesure cuasanare chü'o raasomü küara chini. Repapani chi'irena vüni nukakü Dios Rekochoji cho'okaiüna ija'che i'kaasomü repau: “Na'a pa'isirümü pãiva'nare si'acheja äü karaja'mü”, chiniasomü. (Repau küasi'e na'a pa'isirümüna Claudio chü'ürümüna ti'ljñesi'küa'mü.) ²⁹ Agabo i'kasi'ere asa Jesure cuasana Antioquía pa'ina ücuanüko kuri jovo Judea cheja pa'inani, Jesure cuasanani saõnu äure koo äapü chiniasome. Repanare isire'onükorü kuri jovo saõnu chiniasome repana. ³⁰ Repana cho'oñu chiisi'ere cho'ojü Judea pa'inare, Jesure cuasanare chü'ünani kuri saosome repana. Bernabena'me Saulo sakaniasome repakuri.

Santiago'te vanisosi'ena'me Pedro'te chëasi'ere küamü

12 ¹ Ücuarümü Herodes, Galilea cheja pa'inare chü'ükü, Jesure cuasakuanupü pa'inani cu'ache cho'ora chini te'enare chëañe chü'üasomü. ² Jã'aja'ñe chü'üna chëarena Juan majaa'chüre, Santiago'te, va'tipi vanisoche chü'üasomü repau Herodes. ³ Repau'te vanisosi'e judío aina asa rüa pojoasome. Ücuarümü Herodes repana pojosi'ere asa Pedroni

ũcuaja'che chĕaa'ju chini chũ'wasomũ. Reparũmũ pascuarũmũ paniasomũ, judiõpãĩ pã saũmanesi'e aĩrũmũ. ⁴ Ũcuarũmũna Pedroni chĕarena pãĩ chĕavũ'ena cuao sõtaopãĩre chũ'ũ jo'kaasomũ Herodes, repaũni pĕl'jea'ju chini. Chũ'ũ jo'kaũna sõtaopãĩ ũcuaka'chapakuanupũ sa'ñejũ pĕl'jeasome repaũ'te. Te'ekuanupũ ũcuaka'chapanachi'a paniasome. Pascuarũmũ caraisirũmũna Herodes pãĩ ñaju'te Pedro'te cu'ache i'kakũ vanisoche'te chũ'ũra chiniasomũ. ⁵ Jã'aja'ñe cho'ora chini Herodes Pedro'te pãĩ chĕavũ'ere cuao paaasomũ. Jã'ajekũna Jesure cuasakuanupũ pa'ina Pedroji pãĩ chĕavũ'ere pa'iũna si'arũmũ Dioni rũa sĕekaijũ paniasome.

⁶ Ũcuarũmũ Pedro repaũ'te Herodes pãĩ ñaju'te cu'a i'kajau mucuse ñami kãĩũna repaũ kãĩruupũ sõtaopãĩ te'eka'chapana pĕl'jejũ repaũ jũjũnana cũnameã ta'chesina paniasome. Chekũna sõtao jatisa'aro'te pa'ijũ pĕl'jeasome. ⁷ Repaũ Pedro kãnisorũmũna Dios raosi'kũ ángel peosichejapi teana rani pa'iũna rũa miaasomũ repaũ pa'ĩruupũ. Ũcuarũmũ ángel Pedro'te meakorichona jũtũpi tũ'ka vũo,

—Pesa vũijũ'ũ —chiniasomũ.

Angelpi i'kakũna Pedro jũjũna ta'chesimeã cũnameã teana tũsũ tuãl'tuaasomũ. ⁸ Jã'aja'ñe cho'o ángel jo'e i'kaasomũ repaũ'te.

—Mũ'ũ kãĩnana'me cũ'akorophe're sa'chejũ'ũ —chiniasomũ. Chikũna sa'cheasomũ repaũ.— Ũcuaja'che sĕ'sevũ mũ'ũ jul'ikãa mini sacha ja'me raijũ'ũ chũ'ũre —chiniasomũ.

⁹ Chikũna Pedro pãĩ chĕavũ'e rũa ũjavũ'e ángel cho'jepi etakũ paniasomũ. Jã'aja'ñe cho'okũ'teta'ni ángel repaũ'te cho'okaichejĕ'e cuasomaneasomũ Pedro'te. “Rupũ Dios ñoñejĩ ñomũ chũ'ũre”, chiũ cuasaasomũ Pedro. ¹⁰ Etajũ pĕl'jekũ'te, charo nukakũ'te carani, na'a cho'je nukakũ'te carani, jatisa'aro cũnasa'arona tĩ'aasome repana. Tĩ'arena repasa'aro ũcuate'esa'aroji vataũna eta vũ'ejoopo'te pa'ijũ te'ejoovũ mũaasome repana. Te'ejoovũ mũa ñato ángel teana peoasomũ. ¹¹ Angel jo'ka sanisosirũmũ churata'ni cuasoasomũ repaũ'te. “iDios raosi'kũ ángel chũ'ũre etosi'e ũcuarepaa'me! Herodes chũ'ũre pãĩ chĕavũ'e paache ũsemũ Dios. Ũcuachi'a judiõ aina chũ'ũre cu'ache cho'oũũ chiiche peore ũsemũ Repaũ”, chini cuasaasomũ Pedro.

¹² Chini masi cuasakũ, churata'ni María vũ'ena mũaasomũ Pedro. (María Juan pũka'koa'mo. Repaũ Juan mami cheke Marcos.) Repavũ'e pãĩ jainũko Dioni sĕũũ chini chi'isina paniasome. ¹³ Ũcuarũmũ Pedro mũa tĩ'a jatisa'aro tijũapacasa'aroji sĕniasomũ repanare. Sĕeũna asa repavũ'e cho'оче cho'okaiko, Rode, ũcuasa'arona rãiasomo. ¹⁴ Rani Pedro chũ'ore asa masi pojokota'ni vata ñama'ñe chũri vũ'vũso chekũnani kũaasomo repao.

—iPedro ve'sere nukamũ! —chiniasomo repao.

¹⁵ Chikona,

—Vē'veo'mo mʉ'u —chiniasome repao'te. Jā'ata'ni repao,
—iJorema'mo chʉ'u! —chiio rʉa i'kaasomo. Rʉarepa i'kakona, ija'che
i'kaasome repana:

—Āa, repaʉni vanisorena reko raicosomʉ —chiniasome repana.

16 Jā'a cho'oto repaʉ Pedro chuta'a ve'sere nʉkakʉ soiʉ paniasomʉ. Soiʉna asa vata ña jñanosoasome repana. 17 Ña jñano repanapi rʉa-
repa i'kajʉna repaʉ i'kache'te asa'jʉ chini vevoasomʉ Pedro. I'kasi'e
cuharena repaʉ'te Dios pāi chēavʉ'e etosi'ere peore kʉaasomʉ repaʉ
repanare. Kʉa pi'ni,

—Peore chʉ'u kʉasi'e Santiagona'me chekʉnare Jesure cuasanare
kʉakajjū'u chʉ'ʉre, asa masia'jʉ —chiniasomʉ repaʉ. I'ka pi'ni eta tīi-
chejana saniasomʉ repaʉ.

18 Jā'a cho'oto sōtaopāi ñataʉna ña Pedroji peokʉna ũcuanʉko kʉkʉso
rʉa cutujʉ paniasome.

—¿Jeechejare Pedro pa'ikʉ? ¿Je'se jā'u etaʉ? —chiiʉ sāiñechi'a sēnia-
sajʉ paniasome. 19 Repana sōtaopāi vajʉchʉjʉ cutujʉ pa'ijʉna Herodes
Pedroni ku'e raa'jʉ chini chʉ'ʉasomʉ. Chʉ'ʉʉna repaʉ'te ku'ete'easome
repana. Ku'ete'arena Herodes repanare soni rʉa sēniasomʉ. Sēni pi'ni
chekʉnani sōtaopāire chʉ'ʉasomʉ repaʉ, Pedro'te masi pē'jemanasinani
ũcuanʉkore vanisoa'jʉ chini. Chʉ'ʉ chueoso Judea cheja eta Cesarea
vʉ'ejoopo'te sani paniasomʉ repaʉ Herodes.

Herodes jū'isi'ere kʉamʉ

20 Reparʉmʉ Herodes Tiro vʉ'ejoopo pa'inana'me Sidón vʉ'ejoopo
pa'inare pe'ruasomʉ. Repajoopoā pa'ina si'arʉmʉ āu koojʉ paniasome
Herodes cheja pa'inare. Jā'aja'ñe āu koonani Herodeji pe'rukʉna rʉa
cu'aasomʉ repanare. Chekʉchejña āu koochejñajē'e peokʉna Herodeni
re'oja'che ja'me paʉna chini repajoopoā pa'ina ũcuanʉko repaʉni i'kaʉna
chiniasome. Chini repaʉ'te cho'oche cho'okaikʉni, Blastoni, i'kaasome
repana, repana i'kajaumucusere Blastoji Herodeni sēekaaʉ chini. 21 Repaʉ
sēekaisiumucuse tī'aʉna repaʉ Herodes pāi chʉ'ʉna ju'ikāñā re'ojakā-
ñare sa'che repaʉ pāi chʉ'ʉkʉ ñu'isaivʉ'te ñu'iu i'kaasomʉ repanare pāi.
22 I'ka pi'niʉna pojojʉ rʉa cuiʉ ija'che i'kaasome repana:

—Rʉa masiʉ'mʉ jā'u. Pāi i'kacheja'che i'kama'mʉ iku. ¿Dioa'u iku?
—chiniasome repana, rupʉ repaʉ cuasakʉ i'kasi'ere. 23 Repaʉchi'a
cuasakʉ i'kasi'kʉta'ni, “Dioma'mʉ chʉ'u”, chiima'ñe repana i'kache'te
asa pojoasomʉ repaʉ. Asa pojosi'kʉreta'ni ángel Dios raosi'kʉpi ravʉ
cho'oasomʉ repaʉ'te. Ravʉ cho'oʉna repaʉ ca'nivʉ sa'navʉji añapi āi-
jʉna jūnisoasomʉ repaʉ.

24 Herodes jūnisosirʉmʉ pāi Dios chʉ'ore asa chēa Jesucristoni si'arʉ-
mʉ na'a jainʉko jovoʉ paniasome.

²⁵Ūcuarumũ Bernabena'me Saulo Antioquía v#e'joopo pa'ina jovosi'e kuri Jerusalén pa'inani jo'kajani jo'e Antioquía v#e'joopona co'iasome. Co'ijũ Juan Marco'te saasome repana.

**Dios ch#'ore ch#'vaa'jũ chini Bernabena'me
Saulo'te t#ichej#ana saosi'ere k#amũ**

13 ¹Reparumũ Antioquía v#e'joopo Jesucristo'te cuasakuanupũ Dios ch#'o k#anana'me Jesure cuasanare che'chona paniasome. Iea'me repana mami: Bernabe'mũ, chija'iu Simeon'mũ, Cirene raisi'kũ Lucio'mũ, Saulo'mũ, Menaén ch#iirumũ Herode'te ja'me pa'isi'k#na'me. (Repaũ Herodes Galilea canare ch#ũ'ukũ paniasomũ.) ²Reparumũ Jesucristo'te cuasana chi'i Dioni s#e'jũ ãu ãima'ñe paniasome Dioni pojojũ. Jã'aja'ñe cho'oj#na Dios Rekocho ija'che i'kaasomũ repanare: “Bernabena'me Saulo'te chek#chej#ana saoj#ũ'ũ m#san#kona, ch#ũ'ũ repanare jo'kasi'ere sani cho'oj# paarp#”, chiniasomũ. ³Jã'aja'ñe i'ka#na asa jo'e ãu ãima'ñe pa'ijũ Dioni s#e'jũ paniasome repana. S#ni pi'ni repanare Bernabena'me Saulo'te ija'che i'kajũ j#j#nari jaasome repana: “Diopi m#san#konare re'oja'che cho'oka#ũ, sani Repaũ ch#'ore masi ch#'vaa'jũ chini”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'ka pi'ni repanare Dios ch#'ore ch#'vajaarp# chini t#ichejana saosoasome repana.

Chipre juupo pa'inare sani ch#'vasi'ere k#amũ

⁴Ūcuarumũ Bernabena'me Saulo Dios Rekochoji repanani ch#ũ'ũ saõna Seleucia v#e'joopona caje t#'a choov# #jav#ji tuni Chipre juupona j#nia-some. ⁵J#e'jũ Chipre juupo cajoopona Salamina v#e'joopona t#'aasome repana. Ūcuajoo'po'te t#'a pa'ijũ jud#op#i chi'iv#ũ'ña kaka Dios ch#'ore ch#'vajũ paniasome repana. Juan Marcos repanani ja'me cho'okasa chini ja'me saniasomũ.

⁶Peore repajuupo ku'ijũ chek#ru'ru pa'ijoo'po Pafos v#e'joopo t#'aa-some repana. T#'a jud#op#i'ũ'te chaire t#j#naasome repana. Chai mamia'me Barjesús. Repaũ Barjesús, “Dios ch#'o k#ak#ũ'mũ ch#ũ'ũ”, chiiũ joreasomũ. ⁷Jã'aja'ñe pa'ik#ji repacheja pa'inare ch#ũ'uk#ũ'te Sergio Paulo'te r#ũ masik#ũ'te ja'me paniasomũ repaũ. Reparumũ Sergio Paulo Bernabena'me Saulo'te soniasomũ, repanapi Dios ch#'ore k#aj#na asara chini. ⁸Jã'ata'ni repaũ chai repanapi Sergio Pauloni Dios ch#'ore ch#'vaũ chiij#na #sera chiniasomũ. (Repaũ chai mami cheke Elimas, griegop#i repaũ'te ve'oche.) “P#i ch#ũ'uk#ji Dios ch#'ore asa ch#ũ cuasak#”, chini #sera chiniasomũ repaũ Elimas. ⁹Jã'ata'ni Dios Rekocho Saulo'te ja'me paniasomũ. (Saulo mami griego ch#'o Pablo'mũ.) Repaũ Pablo rorepa #naasomũ chaire. ¹⁰Repaũni rorepa #nak#ũ, ija'che i'kaasomũ Pablo:

—M#ũ'ũ vati ch#ũ'ũñechi'a cho'ok#ũ'mũ. Re'oja'che cho'oche peore cuhek#ũ'mũ m#ũ'ũ. Jore#ũ'mũ m#ũ'ũ. P#ipi Maire Paak#ũ'te cuasaũ chiito #sek#ũ'mũ

mũ'č. Rũa cu'aku'mũ mũ'č. ¹¹ Jã'ajekũna Dios mũ'čre cu'ache cho'oja'mũ. Mũ'č ñakocaã na'añe cho'oja'mũ Dios. Irũmũpi miañejẽ'e ñamaneja'mũ mũ'č na'a pa'isirũmũjatũ'ka —chinasomũ Pablo repau'te chaire.

Chikũna repau Elimas teana na'asoasomũ. Na'aso repau jũtũna chẽa kuhajanani pãĩ ku'easomũ. ¹² Elimas na'asosi'ere ña jñanoasomũ pãĩ chũ'ũku. Jã'are ña jñanoũna Pablo Maire Paaku Jesucristo pa'iche che'chosichũ'opi repau'te rũa cuasoasomũ. Cuasokũna Dios chũ'o asa chẽa Diore cuasaasomũ repau pãĩ chũ'ũku.

**Pablona'me Bernabé Antioquía de Pisidiare
sani chũ'vasi'ere kuamũ**

¹³ Pablona'me Bernabé Pafos vũ'ejoopo eta caje choovũ tuni jo'e tĩi-chejana chiaraji jėniasome, Panfilia chejana. Jėni tĩ'a chiacha co'covũna sani Perge vũ'ejoopona tĩ'aasome repana. Juan Marcota'ni repanare jo'ka Jerusalenna co'isoasomũ. ¹⁴ Perge vũ'ejoopoji sani Pablona'me Bernabé Antioquíaana Pisidia cheja cajoopona tĩ'aasome. Sani tĩ'a pa'ijũ judiõpãĩ pũaumucusena ũcuana chi'ivũ'ena mũa kaka pũuasome repana. ¹⁵ Ũcuarũmũ repavũ'e chũ'ũna Dios chũ'o aperũmũ tochasiphũroã pa'iche'te, Moisés tocha jo'kasi'ena'me chekũna Dios chũ'o kuasina tochasi'e ñajũ i'kaasome. Ñajũ i'ka pi'ni Pablona'me Bernabere ija'che i'kaasome repana: —Chũkũna majapãĩ, mũsanũkonapi chũ'vaũũ chini i'kajũ'ũ inare pãĩ chi'isinare —chinasome.

¹⁶ Chitena Pablo vũni nũkakũ vevoasomũ repanare, asaa'jũ chini. Repanare ti'jũeñe nũkakũ ija'che i'kaasomũ repau:

—Mũsanũkona Israelpãĩ, asarepajũ'ũ. Ũcuachi'a mũsanũkona tĩipãĩ Diore vajũchũna, asarepajũ'ũ. ¹⁷ Mai ũcuauũko judiõpãĩ Cuasakũji, Dios, mai aipãire chẽaasomũ re'oja'che cho'okasa chini. Ũcuauũji re'oja'che cho'okaiũna pãĩ rũa jainũko jojoasome repana Egipto cheja pa'irũmũ. Repanare Dios, peore Cho'omasikũjekũ, repacheja pa'isinare peore etoasomũ. ¹⁸ Eto pãĩ peochejana rao rũa cu'ache cho'onareta'ni cuarentarepãũsũrũmũ kuirakũ paniasomũ Dios repanare repacheja pa'irũmũ. ¹⁹ Cuarentarepãũsũrũmũ pani pi'nisirũmũna Canaán cheja pa'inare tĩipãire sieterepakuanũpũãre vanisoa'jũ chini chũ'ũasomũ Dios repanare, vanisorena repana pa'isichejare ĩsira chini. ²⁰ Peore cuatrocientos cincuentarepãũsũrũmũ jã'aja'ñe cho'okaiũ paniasomũ Dios repanare Israelpãĩ.

'Repanapi Canaán chejare kaka pa'ijũna repanare pãĩ chũ'ũnare jo'kaasomũ Dios, repanare cuhena cu'ache cho'oũũ chini rairũmũchi'a, chũ'ũjũ paarũ chini. Rũa jeerũmũ jã'aja'ñe cho'oju paniasome repana, Dios chũ'o kuajau Samuel chuta'a peorũmũ. ²¹ Samuel pa'irũmũna repana Israelpãĩ Dioni rũa sėejũ paniasome, repanare chũ'ũjaũni masikũni, ĩsiũna repnani si'arũmũ chũ'ũku paarũ chini. Sėejũ pa'ijũna repanare chũ'ũjaũre

Cis mamakuni, Saulni jo'kaasomu Dios. Repau Saúl Benjamín jojosi'ku paniasomu. Dios pã chũ'uñe jo'kasirumu Saúl cuarentarepaũsurumu chũ'uasomu repanare. ²² Repau já'ajanukorepaũsurumu chũ'usirumuna Dios pã chũ'uñe tũasomu Saulre. Já'ata'ni Dios Israelpã ùcuaukore chũ'ujauere jo'e chekuni Davini pã chũ'uku'te jo'kaasomu. Repau'te Davire ija'che i'kaasomu Dios: "Isaí mamaku'te, Davire, chu'ure rua cuasaku'te rua pojomu chu'u. Chu'u chũ'uñe peore cho'oja'mu repau", chiniasomu Dios. ²³ Chura Dios David Jojosi'kure Jesure raocuhasi'kua'mu maire Israelpã vati toa sani uuche'te ùsekaa chini. Apereparumuna cho'okasa chiisi'kujeku maire re'oja'che cho'okanicuhasi'kua'mu Dios. ²⁴ Jesús chuta'a che'chomarumu Juan Pã Okoro'vesi'ku Israelpã ùcuaukore Dios chu'ore chu'vaasomu repanapi asa chẽa cu'ache cho'ochete ùhaso okoro'vecojñoajũ chini. ²⁵ Repau Juan pã chu'vache cuhapi'rarumu ija'che i'kaasomu: "Mũsanukona chu'ure masi cuasama'me. Diopi raosi'kua'mu chu'ure. Já'ata'ni Dios Mamakuma'mu chu'u. Cheku pãiu na'a rua Masiu cho'jepi rajia'mu; já'ua'mu Dios Raokũ. Ichejana raipi'ramu Repau, pãire che'chora chini. Repau'te ña, kũkũjanaa'me pã. Chu'u Repau'te, 'Peore Masiu'mu', chiiu cuasaku, 'Rua vesuku'mu chu'u', chiimu na'a jmamakarũ masikujeku", chiniasomu Juan.

²⁶ Chu'u majapã, ie chu'o mũsanukonare Abraham jojosingana'me tĩipã Repau'te vajũchũnare raomu Dios, mũsanukonapi asa chẽa Jesu cristoni jovorena mũsanukona rekoñoãre care'vakaã chini. ²⁷ Já'ata'ni Jerusalén pa'ina Jesús pa'iche vesũsinaa'me, repanare chũ'una ùcuachi'a. Dios chu'o aperumu kuasina Jesús rani pa'ijachere kũajũ tocha jo'kasi'e masi asamanaa'me repa. Pũaumucujña pa'iche si'arumu repa tochasi'e ñajũ i'kanata'ni asavesũnaa'me repa. Repau'ni cuhejũ vanisoajũ chini chũ'ujũ tocha jo'kasi'e kũache ñanata'ni ùcuare cho'osinaa'me repa. ²⁸ Repau'te Jesure cu'ache cho'omanesi'kũreta'ni, vanisoche'te chũ'ua'ku chini pã chũ'uku'te, Pilato'te rua i'kaasome repa. ²⁹ Dios chu'o kuasina Repau'te cho'ojachere kũajũ tocha jo'kasi'ere peore cho'o pi'nirena kurususẽ'vero jẽ'josi'kure caso, tãasome pã. ³⁰ Já'ata'ni Repau'te Diopi tãsichejapi vaso etoasomu. ³¹ Aperumu Repau Jesús Galilea chejare paniasomu. Já'achejapi Repau neenana'me Jerusalén vũ'ejoopona saniasomu Repau. Ùcuajoopo'te sani pa'iuna pã vanisoasome Repau'te. Já'ata'ni Repau'te tãsichejapi vajurani eta ku'iuna Repau neena ñaasome Repau'te, aperumu Ùcuauña'me ku'isina. Repau vajũraisirumu cuarentarepaumu-cujña pa'iu Repau neenare ñokũ paniasomu Jesús. Já'aja'ñe cho'okũna ñasinajejũ irumu mai majapã jainukore pã kũajũ pa'ime repa ñasi'ere.

³² Chu'o rua re'oja'chere ra kuame chũkũna mũsanukonare. Dios aperumu mai apã ija'che i'kaasomu:

Mũsanukona jojosingare rua re'oja'che cho'okaija'mu chu'u,

chinasomũ. ³³ Irũmũ Dios maire repana jojosiñare Repau i'kasi'e cho'okanicuhasi'kua'mũ. Jã'are chini Jesure vaniso tãcojñosi'kũre vaso etocuhasi'kua'mũ Dios. Repau chũ'o aperũmũ tochasiphũro, Salmos capítulo dos, ija'che kuamũ:

“Mũ'ũ chũ'ũ chĩia'mũ.

Churata'ni mũ'ũ chũ'ũ chũ'ũñeja'ñe peore chũ'ũkũ pa'ija'mũ”,
chinasomũ Dios, Mamakũ'te,

chiimũ. ³⁴ Repau'te Jesure vaniso tãcojñosi'kũre Diopi cho'okaiũna repau ca'nivũ jã'jumanesi'kua'mũ. Jo'e jũ'imanejañere vajũraisi'kua'mũ Repau. Ūcuare ija'che kuamũ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e:

“Chũ'ũ, Dios, aperũmũ, ‘Mũ'ũ Jojosi'kũre re'oja'che cho'okaija'mũ’,
chiisi'kua'mũ Davire.

‘Cho'okaija'mũ’, chiisi'kũjekũ jorema'ñe ũcuarepa cho'okaija'mũ
chũ'ũ mũ'ũre”,

chinasomũ Dios, Mamakũ'te,

chiimũ. ³⁵ Cheke na'a charo David tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Dios, Mũ'ũ Neekũre re'oja'chechi'a cho'okũ'te jũnisõsirũmũ

Repau ca'nivũ jã'juñe ũseja'mũ mũ'ũ,

chiimũ. ³⁶ Diopi chũ'ũkũna aperũmũ pa'isinare David re'oja'che cho'okaniasomũ. Dios repau'te chũ'ũsi'e peore cho'o pi'ni aireko jũnisoasomũ repau. Jũnisoũna pãipi repau aipãi tãcojñosichejana tãrena repau ca'nivũ jã'jusoasomũ. ³⁷ Jã'ata'ni Jesús jũnisosirũmũ tãcojñosi'kũta'ni Diopi vaso'kũna repau ca'nivũ jã'jumaneeasomũ. ³⁸⁻³⁹ Jã'ajekũna chũ'ũ mũsanũkonare iere chũ'vamũ, masia'jũ chini: Jesús maire jũni ro'ikaisi'ejekũna mai cu'ache cho'ochẽ tũ'nesokaiche pa'imũ maire chura. Dios chũ'ũsi'e rũa pa'imũ. Jã'ata'ni mai cuhejũ cho'oma'me repa. Dios chiiche re'oja'chere cho'omarũ si'arũmũ cu'ache cho'ojũ pa'inaa'me mai. Jã'aja'ñe cho'onajejũ Dioni pojoũ chini jo'cha va'iva'nare si'arũmũ vani uojũ pa'ime mai, cu'are tũnoũ chini. Jã'ata'ni tĩ'ama'mũ jã'a. Jã'ata'ni Jesucristoji mai cu'a peore ro'isokaisi'ejekũna Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mũ, maipi Jesucristo'te cuasato. ⁴⁰ Asarepajũ'ũ chũ'ũ i'kache. Ie chũ'o asa jachama'ñe pa'ijũ'ũ. Mũsanũkonapi jachato chekũrũmũ Dios chũ'o aperũmũ kuasina tocha jo'kasi'e kũacheji cu'ache ti'jñeja'mũ mũsanũkonare. ⁴¹ Ija'che chiimũ repana tocha jo'kasi'e:

“Asarepajũ'ũ, mũsanũkona, chũ'ũre Diore cuasacuhena.

Asa kũkũjũ'ũ.

Cho'osõjanaa'me mũsanũkona.

Chũ'ũ cho'ochẽ mũsanũkona chuta'a ñama'ñere cho'oja'mũ chũ'ũ.

Jã'are chũ'ũ cho'ojachere pãipi kũato jachara'ame mũsanũkona”,

chiisi'kua'mũ Dios,

chiimũ —chinasomũ Pablo repañare pãi.

⁴² Chũ'va pi'ni Pablona'me Bernabé judíopāi chi'ivũ'epi etaasome. Eta-jũna Pablo chũ'vasi'e asasina rũa i'kaasome repau'te, chekusemana jo'e rani pũaumucusena ũcuare chũ'vaa'kũ chini. ⁴³ Repavũ'e etasirũmũ chi'i-sina jainũko judíopāina'me tĩpāi Diore vajũchũna ja'me tuha saniasome Pablona'me Bernabere. Ũcuanani ja'me saijũna Pablona'me Bernabé jo'e chũ'vaasome repanare Dios chũ'o asa chẽasi'ere jo'kasomaneajũ chini.

⁴⁴ Ũcuarũmũ pāi jo'e chekusemana pũaumucusepi tĩ'aũna Dios chũ'ore asaũu chini rũa jainũko rani chi'iasome. Vũ'ejoopo pa'ina pāi peore chi'ira'aasome, Pablo chũ'vache'te asaũu chini. ⁴⁵ Jā'ata'ni chekũna judíopāi Pablo'te pe'rujũ ke'rejũ, “Joremũ ikũ”, chiniasome, “Repaũ chũ'ore jairepanũko asaũu chini chi'ime”, chini cuasajũ. ⁴⁶ Ke'renareta'ni Pablona'me Bernabé vajũchũma'ñe ija'che i'kaasome repanare:

—Diopi chũ'ũkũna mũsanũkonare judíopāire charo Dios chũ'o chũ'vasinaa'me chũkũna. Jā'ata'ni mũsanũkonapi Dios chũ'ore asacuhejũ jachajũna judío peonani chũ'vajanaa'me chũkũna chura. Dios pa'icheja saicuheme mũsanũkona. ⁴⁷ Ija'che chũ'usi'kũa'mũ Dios chũkũna'te:

Mũ'ure chũ'ũ chũ'ore chũ'vaa'kũ chini jo'kamũ chũ'ũ,
judío peonare so'ña pa'inani chũ'ũ pa'iche'te kũaa'kũ chini,
kũaũna asa chẽa chũ'ũni jovoajũ chini.

Repanani rũa re'oja'che cho'okasa chini cho'omũ chũ'ũ ie, chiimũ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e —chiniasome repana Pablona'me Bernabé.

⁴⁸ Chitena repana judío peona asa pojojũ, “Dios chũ'o rũa re'oja'imũ”, chiniasome. Jā'aja'ñe i'kajũ Jesure ja'me sani pa'ijana ũcuanũko teana cuasa jovoasome Dios chũ'ore asa chẽani.

⁴⁹ Jā'aja'ñe chũ'vajũna reparũmũ repacheja pa'ina jainũko Dios chũ'o asaasome. ⁵⁰ Jā'ata'ni repana judíopāi Pablona'me Bernabere rũa cu'ache cutuasome. Jā'aja'ñe cutujũna asa masiromi Diore vajũchũnana'me mũm-pāi repajoopo pa'inare chũ'ũna cuhejũ na'a rũa cu'ache cutujũ repanare ũcuachejapi etoasome. ⁵¹ Repanani etojũna Pablona'me Bernabé repana cũ'akorophe're chũ'isi'e cha'o tĩ'to to'ljũojũ eta saniasome, pāipi repajoopo pa'ina cu'ache cho'osi'ena'me Dios chũ'o asacuhesi'ere masia'jũ chini. Eto saorena Iconio vũ'ejoopona saniasome repana. ⁵² Jā'ata'ni repana etasijoopo pa'ina Jesucristo'te mama cuasana Dios Rekochoji ũcuanani ja'me pa'iũna rũa pojoasome.

**Pablona'me Bernabé Iconio vũ'ejoopo
pa'inare sani chũ'vasi'ere kũamũ**

14 ¹ Ũcuarũmũ Pablona'me Bernabé Iconio vũ'ejoopo sani tĩ'a pa'ijũ judíopāi chi'ivũ'ena kaka Dios chũ'ore chũ'vaasome. Repanapi rũa re'oja'che chũ'vajũna judíopāina'me judío peona jainũko asa chẽa cuasajũ Jesucristoni

jovoasome. ²Jā'ata'ni chekuna judiöpāi te'ena Jesure cuasacuhena rua cu'ache cutuasome repanare. Judío peonare ũcuachi'a rua jorechũ'o i'kaasome repana, asa Jesure cuasanani pe'rua'lju chini. ³Jā'ajekuna repanapi Jesure cuasache'te jo'kamanealju chini, Pablona'me Bernabé pesa saimaneasome, repanani na'a che'choñu chini. Vajuchuma'ñe chũ'vajũ, Jesucristo pāi ũcuanukore re'oja'-che cho'okaiche'te kũajũ paniasome repana. Jā'aja'ñe cho'ojuna, Maire Paaku, Jesús, Diochi'a masiche'te cho'omasiche jo'kaasomũ repanare, pāipi ña, “Chũ'o ũcuarepare chũ'vanaa'me ina”, chijũ masia'lju chini. ⁴Jā'ata'ni repajoopo pa'ina ũcuanuko ũcuate'e chiimaneasome. Chekuna judiöpāire chiniasome. Chekuna Jesús saosinani chiniasome. ⁵Reparũmũ pāi Pablona'me Bernabere cu'ache cho'oñu chini, jainuko judiöpāina'me judío peonana'me repanare chũ'una chi'i cutuasome. “Repanani catapi su'a vēasoñu”, chiniasome repana. ⁶Jā'ata'ni repanare cu'ache cho'oñu chiiche asaasome Pablona'me Bernabé. Asa tiichejana, Licaonia chejana saniasome repana. Sani Listra vũ'ejoopona'me Derbe vũ'ejoopo repacheja po'ña ũcuachi'a kuniasome repana. ⁷Jā'achejñare sani ku'ijũ Jesure cuasache kũachũ'ore chũ'vajũ paniasome repana.

**Listra vũ'ejoopo pa'inana'me Derbe vũ'ejoopo
pa'inare sani chũ'vasi'ere kuamũ**

⁸Reparũmũ Listra vũ'ejoopo sani tĩ'a pa'ijũ Dios chũ'o chũ'vato pāiũ nukũ ku'imava'u ñu'iu paniasomũ. Chĩirũmũna teana cu'acũ'a paava'ũre jñaacojñosiva'ũjekũ nukũ ku'imava'u paniasomũ repaũ. ⁹Jā'aja'ñe pa'iva'ũpi Pablo chũ'vachũ'ore ñu'iu asakũ paniasomũ repaũ. Ñu'iu asakũna Pablo repaũ'te rorepa ñakũ, repaũ rekocho cuasache ñaasomũ. Ija'che cuasaasomũ repaũ nukũ ku'imava'u: “Chekũrũmũ Dios chũ'ũre vasoja'mũ.” Jā'aja'ñe cuasakũna Pablo masakũjekũ, “Ikũre vasore'omũ”, chini cuasaasomũ. ¹⁰Chini cuasa repaũ'te ũjachũ'opi ija'che i'kaasomũ repaũ: —iVũni nukũ ku'ijũ'ũ'ũ' mũ'u! —chiniasomũ Pablo.

Chikũna teana vũni sũ'a nukũ kuniasomũ repaũ. ¹¹Pabloji jā'aja'ñe cho'oñna ña repacheja Licaonia cheja pa'ina repana chũ'opi ija'che i'ka-jũ ũjachũ'o cuiasome:

—Iva'na diova'na sũnaũmũ pa'inapi pāijana caje ñome maire —chiniasome repana.

¹²Bernabere, “Ikũ Zeua'mũ”, chiniasome repana. Pablo'te, “Ikũ Hermea'mũ”, chiniasome, i'kasi'kũjekũna.

¹³Ũcuajooopo kueñere pāi chi'i Zeure pojovũ'e paniasomũ. Repavũ'e kuirakai-kũ phairi, vacava'nare korosipa'pa ju'iva'nani vũ'ejoopo kakasa'arona raasomũ. Phairina'me repacheja pa'ina Jesús saosinani pojojũ, vacava'nani vanisoñu chiniasome. ¹⁴Jā'ata'ni Bernabena'me Pablo repana cho'oñu chiiche'te asa, cuhejũ repana ju'ikãña rueni che'rejũ pāi kuanupũ jooopona vũ'vũ saniasome, repana cho'oñu chiiche'te ũseñu chini. Ũsejũ ija'che i'kajũ cuiasome repana:

(Hch 14.13)

15—¿Je'se cuasa ija'che cho'оче ina? Chükuna rupü päia'me. Músanukona pa'icheja'che pa'inaa'me chükuna. Dioma'me. Rupü músanukonani Jesure cuasache küachü'ore chü'vañu chini raisinaa'me chükuna icheja, músanukonapi iere rupü tñosiva'nare pojochete ühasoa'ju chini. Jä'ajekuna músanukonare chükuna Diorepañni Si'arumü Pa'ikuni chejana'me chiañaaña'me sunaumna'me peore jä'achejña pa'iche cu'amajñaruã Cho'osi'kuni cuasaa'ju chini chü'vame. 16 Apereparumüpi irumajatu'ka päi si'achejña pa'inare repaña chiiju cho'оче üsemeneasomü Dios. 17 Jä'ata'ni Repau pa'iche'te masia'ju chini cheja pa'inare päi si'arumü cho'okaimü Repau. Päi oia re'oja'che kuirakü'mü Dios. Oko ramü. Äu küirumü äü chiño küimü. Äu pa'imü rüa. Pojome päi rekoñoã. Peore jä'a Dios cho'okaichechi'aa'me —chiniasome repaña Pablona'me Bernabé.

18 Jä'aja'ñe i'kanareta'ni vacava'nare ücua vanisokañu chiniasome repaña. Pablona'me Bernabé üsema'to vanisokaira'aasome repaña.

19 Na'a pa'isirumüna judiopäi te'ena Antioquía vü'ejoopo pa'inana'me Iconio vü'ejoopo pa'ina Listra vü'ejoopona raniasome. Ücuajoopo'te rani pa'ijü Pablona'me Bernabere cu'ache cutuasome repaña, repajoopo pa'inäpi asa repanani pe'rua'ju chini. Jä'aja'ñe cuturena asa pe'ruju Pablo'te catapi rüa su'aasome repaña, repaüni vanisoñu chini. Repau'te su'a vëa vü'ejoopo rü'tuvana jñajñu sa ühaasome repaña, “Jünisocuhasi'küa'mü ikü”, chini cuasaju. 20 Jä'ata'ni Jesucristo'te cuasanapi sani repaüni rühiso'koro chi'i nukaju ñatona cuasarani vüni jo'e vü'ejoopona kakaasomü repau.

Jo'e apeñatato Pablona'me Bernabé Derbe vʉ'ejoopona saniasome. ²¹Repajoopo tĩ'a pa'ijũ Jesure cuasache kʉachũ'ore chũ'vaasome repa repajoopo pa'inare. Chũ'vajũna pãĩ jainũko asa chẽa Jesucristoni cuasajũ jovoasome. Chũ'va pi'ni jo'e Listra vʉ'ejoopona co'iasome repa. Jã'a-joopoji Iconio vʉ'ejoopona co'iasome repa. Jo'e jã'ajooopoji Antioquía vʉ'ejoopo co'iasome repa Pablona'me Bernabé. ²²Úcuajooopõa jo'e co'i repajoopõa pa'inare Jesucristo'te cuasanare jo'e che'chojũ paniasome repa. Jã'aja'ñe che'chojũ repanare ija'che i'kajũ rʉa chũ'vaasome repa Dios chũ'o cuasache'te ũhasomaneajũ chini:

—Jmamakaruẽ'e Dios chũ'o cuasache ũhasomanejũ'ũ rʉa pa'icu'ache pa'itõjẽ'e. Pãĩ si'arũmũ pa'icu'ache cho'ome maire Jesucristo'te cuasanare. Jã'aja'ñe pa'imũ maire Dios pa'icheja chuta'a saimarũmũ —chiniasome repa Pablona'me Bernabé. ²³Úcuachi'a repajoopõa pa'irũmũ Jesucristo'te cuasanare kuirajũ chũ'ũjanani jñaa jo'kaasome repa, ũcuanapi chũ'ũjũna si'arũmũ chi'ijũ Jesucristoni jo'kama'ñe cuasaajũ chini. Repanare jñaa te'eumucuse ãũ ãima'ñe pa'ijũ Jesuni sēekanasome, repa Cuasakũji Jesupi repanani kuirakũ re'oja'che cho'okaau chini.

Pablona'me Bernabé Antioquía de Siriana co'isi'ere kʉamũ

²⁴Jã'aja'ñe cho'o pi'ni Pisidia chejapi Panfilia chejana ma'api co'i tĩ'aa-some repa. ²⁵Panfilia cheja pa'ijooopona Perge vʉ'ejoopona sani Dios chũ'ore chũ'vaasome repa. Chũ'va pi'ni Atalia vʉ'ejoopona cajeasome repa. ²⁶Atalia caje tĩ'a choovũ tuni Antioquía vʉ'ejoopona aperũmũ repa pa'isijooopona jēniasome repa. Aperũmũ Antioquía pa'inapi Dios chũ'ore chũ'vaa'jũ chini ija'che i'kajũ saomasome repanare: “Diopi mʉsanũkonare kuirakũ re'oja'che cho'okaau, mʉsanũkonapi Repaũ chũ'ore chũ'vakaijũna”, chiniasome repa. Repa chũ'vajaijũ'ũ chiisi'e sani chũ'va pi'ni co'iasome repa. ²⁷Antioquía vʉ'ejoopo co'i tĩ'a Jesucristo'te cuasanare soni chi'i repa ku'isi'ena'me Dios repanare cho'okaisi'e peore kʉaasome repa. Úcuachi'a judío peonapi Jesucristoni cuasaajũ chini Dios cho'okaisi'e peore kʉaasome repa. ²⁸Kʉa pi'ni Pablona'me Bernabé rʉa jeerũmũ paniasome repacheja Jesucristo'te cuasanana'me.

Jerusalén vʉ'ejoopona chi'i cutusi'ere kʉamũ

15 ¹Úcuarũmũ mũmũpãĩ te'ena Judea cheja pa'ina Antioquía vʉ'ejoopona sani Jesucristo'te cuasanani ija'che chiijũ che'choasome: “Mʉsanũkonapi judío peonapi Moisés chũ'ũ jo'kasi'ere jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirũ chũto tũacojñoma'to Dios pa'icheja saicu'aja'mũ.” Jã'aja'ñe chiijũ che'chojũ paniasome repa Judea cheja raisina. ²Pablona'me Bernabé repa che'choche'te ũsejũ rʉa i'kaasome repanare. Rʉarepa i'kajũna chekũna, Jesure cuasana Antioquía vʉ'ejoopo pa'ina ija'che

i'kaasome repanare: “Jerusalén vʉ'ejoopona sani Jesús saosinana'me ainani sēniasajū'u”, chiniasome. Jā'aja'ñe i'ka Pablona'me Bernabere saosome repana, chekʉnare Jesure cuasanare ũcuachi'a. ³Antioquía vʉ'ejoopo pa'ina Jesure cuasakuanupʉji saojʉna saiʉ Fenicia chejana charo tī'aasome repana. Jā'achejapi Samaria chejana tī'a repachejña pa'inare Jesure cuasanare peore kʉaasome repana, judío peonapi Jesure jovosi'e. Kʉajʉna asa rʉa pojoasome repana. ⁴Repacheja carani saiʉ Jerusalén vʉ'ejoopona tī'aasome repana Antioquía pa'inana'me Pablona'me Bernabé. Tī'arena Jerusalén pa'ina Jesucristo'te cuasana peore pojoasome repanare, Repaʉ saosinana'me Jesure cuasanare chū'una peore. Pojojʉna Pablona'me Bernabé aperʉmʉ repana Dios chʉ'o chʉ'varʉmʉ repanare Dios cho'okaisi'ere peore kʉaasome.

⁵Jā'ata'ni fariseopāi Jesucristo'te cuasana vʉni nʉkajʉ ija'che i'kaasome repanare:

—Ija'che chū'ujū'u repanare judío peonare: “Mʉsanʉkonapi Jesucristo'te cuasani jīkomu chā'tiro pa'ica'nirʉ chʉto tʉacojño cheke Moisés chū'u jo'kasi'e peore cho'oʉ pa'ijū'u”, chiijū'u —chiniasome.

⁶Chitena Jesucristo saosina Repaʉ'te cuasanare chū'unana'me chi'iasome ũcuare cutuñu chini. ⁷Chi'i repanapi jeereparʉmʉ cutujʉna Pedro vʉni nʉkakʉ ija'che i'kaasomʉ repanare:

—Asarepajū'u, chʉ'u majapāi. Aperʉmʉ chʉ'ure Diopi chēasi'kʉa'mʉ chʉ'upi judío peonani Jesure cuasache kʉachʉ'ore chʉ'vakʉna asa chēa cuasajʉ repanapi Jesucristoni jovoal'ʉ chini. Masime mʉsanʉkona jā'a. ⁸Chʉ'upi Dios chʉ'ore chʉ'vakʉna asa chēa Jesucristo'te jovosinaa'me repana. Jā'ajekʉna Dios pāi rekoñoā pa'iche Masikʉjekʉ repanare teana Repaʉ Rekocho'te raosi'kʉa'mʉ, judío peonareta'ni, maire aperʉmʉ ũsi'si'aja'che. Jā'aja'ñe cho'o repanare Repaʉ pojoche ñosi'kʉa'mʉ chʉkʉna'te. ⁹Dios ũcuaneʉkore pāi ũcuapa'rʉvachi'a oikʉ'mʉ, mai judiopāina'me judío peonare. Judío peonapi Jesuni cuasajʉ jovorena repana rekoñoā care'vakaisi'kʉa'mʉ Dios, mai rekoñoā care'vakaisi'aja'che. ¹⁰¿Je'se cuasa mʉsanʉkona Dios cho'oche jachache? Rʉa cuajare chū'ume mʉsanʉkona judío peonare. Moisés chū'usi'e peore masi cho'ovesʉnaa'me mai. Mai aipāi ũcuachi'a vesʉasome. Jā'ajekʉna judío peonare, “Moisés chū'usi'e cho'oʉjū'u”, chiimanejū'u. ¹¹Maipi Jesucristoni cuasajʉ jovoto re'omʉ. Judío peonare ũcuachi'a re'omʉ. Peore re'oja'che cho'omana-reta'ni Maire Paakʉ Jesucristo mai rekoñoā re'oja'che care'vakaikʉ'mʉ, maipi Repaʉ'te cuasato. Rekoñoā care'vacojñosinare Dios pa'icheja sai-re'omʉ. Jā'a masime mai —chiniasomʉ Pedro repanare.

¹²Pedroji i'ka pi'niʉna Pablona'me Bernabé repana ku'ijʉ judío peonare chʉ'varʉmʉ cho'osi'ere kʉaasome. Reparʉmʉ Diopi repanani cho'o-kaiʉna rʉa re'oja'chere Diochi'a cho'omasiche'te cho'oasome repana.

Jā'are kɔajuna chilisina i'kama'ñe asaasome. ¹³Repanapi i'ka pi'nirena Santiago ija'che i'kaasomɔ:

—Chɔ'u majapāi, asarepajū'u. ¹⁴Charo Simón Pedro maire i'kasi'kɔa'mɔ, judío peonare Dios oiche'te kɔakɔ. Repan Pedro chɔ'varumɔna Dios judío peonare te'eva'nare oiɔ paara chini chēaasomɔ repanare. ¹⁵Ūcuachi'a aperumɔ Dios chɔ'o kuasina ūcuare kɔaju tocha jo'kasi'e ija'che chiimɔ:

¹⁶ “Chɔ'u, Dios, na'a pa'isirumɔ jo'e rani David jojosi'kuni jña, pāire chū'ua'ku chini jo'kaja'mɔ.

David jojosina rɔa jeerumɔ chū'uma'me.

Jā'ata'ni jo'e peore care'vaja'mɔ chɔ'u David jojosi'kupi chū'ua'ku chini.

¹⁷⁻¹⁸ Jā'aja'ñe cho'oja'mɔ chɔ'u judío peonajē'e chɔ'uni pojoju paapɔ chini. Chɔ'upi jā'aja'ñe cho'oto chɔ'u chēa paana si'achejña pa'ina ūcuankɔ pojojanaa'me chɔ'ure.”

Jā'aja'ñe i'kamɔ Dios apereparumɔpi, pāipi asa masia'ju chini.

Chɔ'o ūcuarepare i'kakɔ'mɔ Dios,

chiimɔ.

¹⁹ Jā'aja'ñejekuna chɔ'vamɔ chɔ'u ie Jesucristo'te mama jovosinani judío peonani cuaja pa'iche'te chū'umaneñu chini: ²⁰ Cuaja peochechi'a chū'uanu repanare. Rupɔ tōosiva'nare jo'kasi'e āu āimanejū'u. Ūcuachi'a mɔsanɔkɔna umɔpāi, romi mɔsanɔkonare pa'imanare romineemanejū'u. Mɔsanɔkɔna romi ūcuachi'a mɔsanɔkonare paamanare umɔpāi umneemanejū'u. Ūcuachi'a chie ūkumanejū'u. Va'i rupɔ rɔso vēasiva'nare āimanejū'u; chie paame jā'ana. Peore jā'are cho'oma'to re'omɔ. ²¹ Ūcuachi'a repanapi judío peonapi jā'are cho'oma'to judiɔpāi pojojanaa'me repanare. Mai judiɔpāi pɔaumucujña si'arumɔ Moisés tocha jo'kasi'ere ñaju i'kaju che'chonaa'me. Ūcuachi'a mai judiɔpāi chi'ivɔ'ña si'ajooɔ pa'imɔ. Ūcuavɔ'ñana chɔ'vanaa'me mai. Aperumɔpi iumucujñatɔ'ka jā'aja'ñe cho'ojɔ pa'inaa'me mai —chiniasomɔ Santiago repanare.

Jerusalén pa'inapi judío peonani chɔ'ore tocha saosi'ere kɔamɔ

²² Jā'aja'ñe chi'i cutu pi'ni te'eka'chapanare pāi Jerusalén pa'inare Antioquía vɔ'ejoopona saapɔ chini ūcuankɔ chū'uasome repana, Pablo'na'me Bernabé repana pa'icheja co'irumɔna ja'me saapɔ chini. Repana chi'i cutusina Jesucristo saosinana'me Repan'te cuasanare chū'unana'me Jesure cuasakuanupɔ Jerusalén vɔ'ejoopo chi'ina paniasome. Jā'anapi Judas Barsabana'me Silare chēaasome, rɔa masinani. Jesure cuasana ūcuankɔ repanare rɔa cuasaasome. ²³ Ūcuachi'a chɔ'o ija'che chiiche tochaasome repana Jerusalén pa'ina, Judana'me Silas sakaapɔ chini:

Chɔ'kuna Jesucristo saosinana'me Repan'te cuasanare chū'una, mɔsanɔkɔna majapāijana, ie chɔ'o tocha saome mɔsanɔkonare

judío peonare. M̄sanukona, Jesure cuasana, Antioquía v̄'ejoopo pa'inana'me Siria cheja pa'inana'me Cilicia cheja pa'ina, ¿pa'iche?

24 Ija'che asasinaa'me chukuna: Chekuna p̄ai icheja pa'ina m̄sanukona pa'ichej̄nana sani chekere ija'che chij̄u che'choasome: “Moisés ch̄'usi'ere, j̄ikom̄u ch̄'itiro pa'ica'nir̄u ch̄uto t̄uachena'me cheke peore cho'oj̄u pa'ij̄ū'ch̄”, chitena asa s̄umava'na pa'ij̄u ūcuache cuasa cavesusoasome m̄sanukona. Repana m̄sanukonare che'chosie chukuna ch̄'usi'ema'm̄u. 25 J̄ā'are cuhej̄u chi'i cutusinaa'me chukuna. Cutu pi'ni p̄ai te'enare ch̄easinaa'me chukuna, m̄sanukona pa'ichej̄nana saof̄u chini. Chukuna cuasanapi Pablona'me Bernabé ūcuachejana saij̄una ja'me saap̄u chini saome chukuna. 26 Repana Pablona'me Bernabé chueniso vaj̄uch̄nata'ni vaj̄uch̄ma'ñe ūcu Maire Paak̄u Jesucristo pa'iche k̄aj̄u pa'ime. 27 Ūcuana'me sani chukuna tochasi'ere m̄sanukonani masi k̄aa'j̄u chini Judana'me Silare saome chukuna. 28 M̄sanukonare r̄ua cuaja pa'iche ch̄'uma'me chukuna, Dios Rekocho ūcuachi'a. J̄ā'ajekuna iechi'a ch̄'ume chukuna m̄sanukonare: 29 Rup̄u t̄ōsiva'nare jo'kasi'e āu āimanej̄ū'ch̄. Ūcuachi'a chie ūkumanej̄ū'ch̄. Vali rup̄u r̄uso v̄easiva'nare āimanej̄ū'ch̄; chie paame j̄ā'ana. Ūcuachi'a ūm̄p̄ai, romi m̄sanukonare pa'imanare romineemanej̄ū'ch̄. Ūcuachi'a romi, m̄sanukonare paamanare ūm̄p̄ai ūm̄neemanej̄ū'ch̄. Peore j̄ā'are cho'oma'to r̄ua re'om̄u. Re'oja'che pa'ij̄ū'ch̄.

J̄ā'aja'ñe chiiche tocha saosome repana.

30 Tocha pi'ni saoj̄una Antioquía v̄'ejoopona saniasome repana ūcuaka'chapana. Sani t̄i'a Jesucristo'te cuasanare soni chi'i repanare saosina tochasi'ja'ova īsiasome repana. 31 Īsirena Antioquía pa'ina repana tochasi'e ña pojoasome. 32 Ña pojoj̄una Judana'me Silas Dios ch̄'o k̄uanajej̄u Dios ch̄'ore che'choasome repanare, repanapi na'a r̄ua re'oja'che saap̄u chini. 33 Judana'me Silas repacheja pani pi'ni co'ij̄una repacheja pa'ina, “Re'oja'che saij̄ū'ch̄. Ch̄'o sa k̄aj̄ū'ch̄ m̄sanukonare raosinare”, chiniasome repanare. 34 (J̄ā'ata'ni co'ipi'rasik̄upi Silas ūcuachejare na'a pasa chini co'imaneasom̄u.) 35 Pablona'me Bernabé Antioquía v̄'ejoopo'te saima'ñe pa'ij̄u paniasome. Pa'ij̄u chekunana'me jainuko Jesure cuasache'te k̄aj̄u Dios ch̄'ore che'choj̄u paniasome repana Pablona'me Bernabé.

Pablo Dios ch̄'ore ch̄'vara chini jo'e saisi'ere k̄am̄u

36 Na'a pa'isir̄um̄na Pablo Bernabere ija'che i'kaasom̄u:

—Aper̄um̄u mai Dios ch̄'o ch̄'vaj̄u ku'isichej̄nare co'i, Jesucristo'te jovosinani ñañu. Sani repana pa'iche'te ña masiñu mai —chiniasom̄u.

37 Chikuna Bernabé,

—Jāu, sañu. Sani, Juan Marco'te sañu mai —chiniasom̄u.

³⁸ Chikuna Pablo i'kaasomũ.

—Pãañu. Juan Marco'te samaneñu. Aperumũ Panfilia cheja pa'irumũ maire jo'ka co'isosi'kua'mũ jã'ũ. Jo'ka co'iso maire ja'me chũ'va pi'nimanesi'kua'mũ repaũ. Jã'ajekuna jo'e sacuhemũ chũ'ũ repaũ'te —chiniasomũ Pablo.

³⁹ Rũa cutuasome repana. Jã'ata'ni ũcuate'e cho'oñu chiimaneasome repana Pablona'me Bernabé. Jã'ajekuna jo'e jovo ku'imaneasome repana. Bernabé Juan Marcona'me ku'iu Chipre juupona jēniasomũ. ⁴⁰ Pablota'ni Silani chēaasomũ, ja'me ku'ijaure. Silani chēauna chekuna Jesure cuasana saojũ ija'che i'kaasome Pablo'te: “Mũ'upi sani chũ'vakuna, Maire Paakũ, Jesucristoji, re'oja'che cho'okaamũ mũ'ũre”, chiniasome. ⁴¹ Jã'aja'ñe i'ka saorena sani Siria chejana'me Cilicia cheja ku'iu Dios chũ'ore che'chokũ paniasomũ repaũ Jesucristo'te cuasanapi na'a rũa re'oja'che paapũ chini.

Pablona'me Silas Timoteoni ja'me sajũ saisi'ere kuamũ

16 ¹ Ku'ijũ Derbe vũ'ejoopona tĩ'aasome repana Pablona'me Silas. Jã'achejapi Listra vũ'ejoopona sani tĩ'a chekũre Jesucristo'te cuasakũ'te, Timoteo'te, tijñaaasome repana. Repaũ Timoteo pũka'ko ũcuachi'a Jesucristo'te cuasaasomo. Judíopãio paniasomo repao. Repaũ pũka'kũ griegopãiu paniasomũ. ² Jesucristo'te cuasana Listra vũ'ejoopo pa'inana'me Iconio vũ'ejoopo pa'ina Timoteo'te rũa re'oja'che cutuasome.

³ Pablo, ũcuauñi ja'me kuaũ chini, Timoteo'te tijña ja'me sara chiniasomũ. Timoteoni sara chini charo jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirũ chũto tũaasomũ Pablo repachejña pa'inani judíopãire pojora chini. Timoteo pũka'kũ griegopãiujekũ mamakũ'te chĩĩrumũ jĩkochã'tirũ chũto tũamaneasomũ. Repachejña pa'ina judíopãi ũcuauñko masiasome repa, griegopãiujekũ mamakũ'te ca'nirũ chũto tũamanesi'e.

⁴ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni sani jo'e kuniasome repana. Vũ'ñajooopãre ku'ijũ repajoopã pa'inare Jerusalén pa'ina Jesús saosinana'me Repaũ'te cuasanare chũ'ũna chũ'usi'ere Jesucristo'te cuasanani kũajũ paniasome repana, asa cho'ojũ paapũ chini.

⁵ Kũajũna asajũ Jesucristoni na'a masi cuasaasome repana. Ũcuachi'a si'aumucujña na'a rũa jainũko jovoju paniasome repana, Jesucristo'te cuasakuanurũna.

Troas vũ'ejoopo pa'irumũ Dios ñoñe'te Pablo ñasi'ere kuamũ

⁶ Ũcuarumũ Pablo repaũ'te ja'me ku'inana'me Asia cheja pa'inani sani chũ'vañu chiniasome. Jã'ata'ni Dios Rekochoji ũseasomũ repanare. Ũseũna Frigia chejana'me Galacia chejapi saijũ paniasome repana. ⁷ Repachejña jēni Misia cheja tũsusima'ana tĩ'aasome repana. Jã'ama'api saijũ Bitinia cheja sañu chiito Jesús Rekocho jo'e ũseasomũ. ⁸ Jã'ajekuna Misia chejapi jēni chũ'ũ pa'ijooopona Troas vũ'ejoopona cajesinaa'me repana.

⁹Caje tía ũcuajooopona canukasinaa'me repana. Ũcuajooopote pa'ia Pablo Dios ñoñe'te ñamina ñaasomũ. Ñato pãiu, Macedonia cheja cakupi nukaku Pablone soniasomũ. “Ichejana Macedonia chejana jëni re'oja'chere cho'okaijũ'ũ chũkũna'te”, chiniasomũ repau repau'te.

¹⁰Pablo Dios ñoñe'te ñauna teana care'vasinaa'me chũkũna, Macedonia chejana jëñu chini. “Dios maire soimũ Macedonia cheja canani jëni Jesús pa'iche'te kuaa'ju chini”, chiisinaa'me chũkũna sãñechi'a.

Pablona'me Silas Filipos vũ'ejoopo canare jëni chũ'vasi'ere kuamũ

¹¹Ũcuarũmũ chũkũna Troas vũ'ejoopoji caje choovũ tuni Samotracia juupona rũhiñe jë'esinaa'me. Kãni vuni jo'e jë'eju Neápolis vũ'ejoopona tĩ'asinaa'me chũkũna. ¹²Jã'achejapi Macedonia cheja pa'ijooopona Filipos vũ'ejoopona saisinaa'me chũkũna. Aperũmũ Roma vũ'ejoopo pa'ina Filipos vũ'ejoopo pa'inani jainũko rani jovoasome. Filipos vũ'ejoopo sani te'eumucujña pa'isinaa'me chũkũna. Rũa ũjajooopo'me repajooopo.

¹³Ũcuajooopote pa'ijũ judiõpãĩ pũaumucuse tĩ'auna vũ'ejoopo kakasa'aroji eta chiachana cajesinaa'me chũkũna, judiõpãĩ chi'i Diore sëechejana. Caje ñato romichi'a chi'i pa'isinaa'me chiacha rũ'tava'te. Pa'ijũna chũkũna ũcuanana'me ñũ'ijũ Dios chũ'ore chũ'vasinaa'me repanare romi.

¹⁴Chũkũnapi chũ'vajũna repacheja ñũ'iko, Lidia, asako pa'isi'koa'mo. Repao Lidia, Tiatira vũ'ejoopo pa'isi'kopi rani pa'io pa'ipãĩ kãñare chimaa-jakãñare ñsiko paniasomo. Diore rũa cuasasi'koa'mo repao. Jã'ajekũna Dios cho'okaisi'kua'mũ repao'te Pablo chũ'vachũ'ore asa chëaa'ko chini. Asa chëa rũa pojosi'koa'mo repao Lidia. ¹⁵Asa chëa pojoko okorocõjñosi'koa'mo repao, majapãina'me peore. Majapãina'me repao okoro'vecojñosirũmũ soisi'koa'mo repao chũkũna'te, repao vũ'ere sani paapũ chini.

—Mũsanũkonapi chũ'ũre, “Jesure cuasarepako'mo mũ'ũ”, chiina pani chũ'ũ vũ'ere rani pa'ijũ'ũ —chiisi'koa'mo repao chũkũna'te. Jã'aja'ñe i'kaona repao vũ'ere sani pa'isinaa'me chũkũna.

¹⁶Repao vũ'e sani pa'irũmũ repana Diore sëecheja chiacha rũ'tava si'arũmũ cajeju pa'isinaa'me chũkũna. Cajeju romichĩio'te vatire paa-ko'te tijñasinaa'me chũkũna. Vatipi kuakũna pãĩ repanare ti'jñejañere kuako pa'isi'koa'mo repao. Repao'te paanani rupũ cho'oche cho'okaio pa'isi'koa'mo repao. Repaoji pãire repanare ti'jñejañere kuakona repao'te paanani kuri ro'isinaa'me pãĩ. Jã'are kuakona rũa kuri koosinaa'me repana, repao'te paana.

¹⁷Chũkũna'te tijña cho'jepi tuhasi'koa'mo repao. Cho'jepi tuhako ija'che i'kako cuis'i'koa'mo repao, vatini paako:

—Ina pãĩ Cũnaũmũ Pa'iku'te, Peore Chũ'ũku'te, Diore cho'oche cho'okai-naa'me. Dios chũ'o chũ'vanaa'me ina, repana chũ'vachũ'o asa chëasinare Diopi vati toa saiche ũsea'kũ chini —chiio cuiko tuhasi'koa'mo repao.

¹⁸ Si'aumucujña jã'aja'ñe i'kako cuiko pa'isi'koa'mo repao. Jeereparumũ cuikona asa ca'naso Pablo chũri ña i'kasi'kua'mu vatiere.

—Jesucristo ji chũ'ukuna, i'kamũ chũ'u mu'ure. Ikore eta saijũ'u, mu'u, vati —chiisi'kua'mu Pablo repao'te pa'iku'te vatiere.

Chikuna repao'te pa'isi'ku vati teana eta saisi'kua'mu. ¹⁹ Eta sanisouna chura repao'te paanare kuri koocu'asi'kua'mu. Jã'aja'ñe cho'orena repao'te paana pe'ruju Pablona'me Silare chẽa jñajñusinaa'me vũ'ejoo po plaza-jatu'ka, pã chũ'una asaju'te repanani cu'ache i'kañu chini. ²⁰ Repanare jñajñu tĩ'a pã chũ'una ti'jñeñena nuko cu'ache i'kasinaa'me repana.

—Ina judiõpã mai pa'ijoo po pa'inare cu'ache cho'ome. ²¹ Mai Roma-pã cho'ovesuche'te che'chome ina maire. Ina che'chochũ'ore maipi asa chẽaru cu'amũ —chiisinaa'me repana.

²² Chitena asa chi'isina ũcuaja'che ũcuanũko cu'ache i'kasinaa'me repanare Pablona'me Silare. Repanapi cu'ache i'kajũna asa repajoopo pa'inare chũ'unapi cu'ache cho'oa'ju chini sẽesinaa'me pã repanare. Jã'aja'ñe sẽejũna pã chũ'una ija'che chũ'usinaa'me repanare:

—Inare kãñare tĩ'te suĩ'suejũ'u —chiisinaa'me.

²³ Repanare rua suĩ'sue pi'ni pã chẽavũ'ena cuaosinaa'me repana. Cuaõ repavũ'e pẽ'jekũ'te, “Masi ñajũ'u inare”, chiisinaa'me repana. ²⁴ Chitena asa pã chẽavũ'e pẽ'jekũ na'a sa'navũna repana cũ'ana sepovũji tacho ñoõasomũ.

²⁵ Tacho ñoõna ñu'ijũ ñamirepa Dioni sẽejũ paniasome Pablona'me Silas. ũcuachi'a Dios ujare ujaasome repana. Repanapi ujaũna chekũna repavũ'e pã chẽavũ'e pa'ina asaju paniasome. ²⁶ Repanapi ujaũna cheja te'erumũ rua pi'ruche pi'ruasomũ. Pi'rukũna repavũ'e kachapa rua ñũ'kueche ñũ'kueasomũ. Jã'aja'ñe ñũ'kuekũna jatisa'ñaroã ũcuate'esa'ñaroãpi teana peore vataasomũ. ũcuachi'a chẽacojñosiva'nare tachosimeã cũna-meã ũcuate'emeãpi peore tu'suasomũ. ²⁷ Pi'rukũna repavũ'e pẽ'jekũ jñano vũniasomũ kãisi'ku. Jñano vũni jatisa'ñaroã peore vatasosisa'ñaroãjekũna ña, “Chẽacojñosina peore sanisocosome ie”, chini cuasa kũkũcajejaniso, va'ti mini meñe tota jũnisora chiniasomũ repaũ.

²⁸ Jã'aja'ñe cho'ora chiũna Pablo cuiku i'kaasomũ repaũ'te.

—iMeñe asi cho'omanejũ'u! Pa'ime chũkũna, ũcuanũko —chiniasomũ.

²⁹ Chikũna, asa chekũnare,

—iMiañe'te rajũ'u! —chiniasomũ repaũ. Miañe rarena vũ'vũ kaka kũkũcajejaniso kurukuru Pablona'me Silas ti'jñeñena ro're ñuniasomũ repaũ.

³⁰ ũcuarumũ repanare etua sẽniasaasomũ repaũ.

—¿Je'se cho'oja'che chũ'u Diopi chũ'uni vati toa saomanea'ku chini? Kũajũ'u chũ'ure —chiniasomũ repaũ.

³¹ Chikũna i'kaasome repana.

—Maire Paakuni, Jesucristoni masi cuasakũ jovoju'ũ. Mũ'ũpi jã'aja'ñe cho'oto Dios mũ'ũ rekocho vati toa saomaneja'mũ, mũ'ũ majapãi ũcua-chi'a —chiniasome repaña.

³² Repañi Dios chũ'ore chũ'vaju repañ vũ'e pa'inare ũcuanũkore chũ'vaasome repaña. ³³ Dios chũ'ore chũ'varena asa teana ũcuañamina, repañare juha sa repaña asimajña choakaniasomũ repañ. Choa pi'ni repañ majapãina'me peore okorocojñoasomũ repañ. ³⁴ Okoro'vecojñosi-rũmũ pãi chẽavũ'e pẽ'jekaisi'kũ repañ vũ'ena mũva cuaa ãure ãuasomũ Pablona'me Silare. Peore Diore cuasanachi'ajeju repañ majapãina'me pojosoasomũ repañ churata'ni.

³⁵ Jo'e apeñatato pãi chũ'ũna pãi chẽanare chũ'o saosome pãi chẽavũ'e pẽ'jekũni, sa kũaa'ju chini. Saorena sani ija'che kũasome repaña: “Pãi chẽavũ'e pa'inare Pablona'me Silare eto saojũ'ũ”, chiniasome repaña pãi chẽana repañ'te. ³⁶ Sa kũarena asa pãi chẽavũ'e pẽ'jekũ Pabloni kũasomũ.

—Pãi chũ'ũna chũ'o raosinaa'me chũ'ũre mũsanũkonani etoa'kũ chini. Eta saire'omũ mũ'ũre Silana'me. Re'oja'che saijũ'ũ —chiniasomũ repañ. ³⁷ “Saijũ'ũ”, chiitota'ni saima'ñe pa'iu pãi chẽanare ija'che i'kaasomũ Pablo:

(Hch 16.34)

—Chukuna cu'ache cho'omanesinaa'me. Jā'ata'ni repana pāi ñaju'te sui'sueche chũ'usinaa'me chukuna'te. Chukuna Romapāia'me. Chukuna'te Romapāire jā'aja'ñe cho'oto cu'amũ. Sui'sue pi'ni pāi chēavũ'ena cuaosinaa'me repana chukuna'te. Chura chekũnarejē'e jñauma'ñe rope'e saosoñu chiime repana chukuna'te. Cu'amũ jā'a. Ūcuanapi chukuna'te chēa cuaosinapi rani etoaljũ, chiime chukuna —chinasomũ Pablo repanare.

³⁸Jā'aja'ñe i'kauna repana pāi chēana co'i pāi chũ'unare kuaasome. Kũarena repana pāi chũ'una asa kukusoasome Pablona'me Silas Roma pāijejũna. ³⁹Asa kukuso Pablona'me Silas pa'ivũ'ena pāi chēavũ'ena mũa pe'kerũ i'kaasome repana, repanapi pe'rumanearjũ chini. I'kajũ repanare pāi chēavũ'epi etuaasome repana. Etua,

—Mũsanũkonapi ijooopo vũ'ejoopo eta sanisoto re'omũ —chinasome repana.

⁴⁰Chitena Pablona'me Silas pāi chēavũ'e eta Lidia vũ'ena mũaasome. Mũa Jesure cuasanare chi'i jo'e chũ'vaasome repana. Chũ'va pi'ni sanisoasome repana.

Pablona'me Silas Tesalónica vũ'ejoopo pa'inare sani chũ'vasi'ere kuamũ

17 ¹Ūcuarũmũ Pablona'me Silas saiũ Anfípolis vũ'ejoopoji carania-some. Jā'achejapi Apolonia vũ'ejoopoji caraniasome. Jā'achejapi Tesalónica vũ'ejoopona tĩ'aasome repana. Tesalónica vũ'ejoopo judíopāi chi'ivũ'e paniasomũ. ²Pa'ĩũna Pablo ūcuavũ'ena mũaasomũ, pāire chũ'vara chini. Vũ'ñajooopõ kakani si'arũmũ jā'aja'ñe cho'oasomũ repaũ. Veinterepaumucujña ūcuajooopote pa'ĩũ choteñoã pũaumucujñachi'a repavũ'ena mũa repavũ'e chi'isinare pāi ja'me cutuasomũ repaũ. Dios chũ'ore aperũmũ tocha jo'kasi'ere ñakũ kuaasomũ repaũ. ³Ūcuare ñakũ i'kakũ Dios Neekũre raojachere kũache'te che'choasomũ repaũ repanare. Repaũ Dios Raosi'kũ rani cu'ache cho'ocojñosi'ena'me chueniso tãcojñosi'ena'me jo'e vajũrais'i'ere kũache peore che'choasomũ repaũ.

—Jesús pa'iche'te kuamũ chũ'ũ mũsanũkonare. Aperũmũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o Repaũ pa'iche'te kuamũ. Dios Repaũ Mamakũ'te, Jesure, chejana raũna rani pa'isi'kua'mũ Repaũ —chinasomũ repaũ.

⁴Pabloji jā'aja'ñe i'kakũ chũ'vaũna asa chēa cuasajũ jovoasome judío-pāi te'ena Pablona'me Silare. Chekũna ūcuachi'a jainũko Pablo chũ'ore cuasajũ jovoasome, griegopāi Diore cuasanana'me pāi chũ'una rũjoromí.

⁵Repanani pāipi jairepanũko jovojũna chekũna judíopāi Pablo chũ'va-chũ'ore jachajũ pe'rujũ chekũnare cu'anare ñamejũ rupũ pa'inani soni chi'iasome. Na'a jainũko soni chi'i jovo cuijũ vũ'ejoopoji Jasón vũ'ena vũ'vũasome repana. Vũ'vũ kaka Pablona'me Silare ku'easome repana, chēa etua pāi chenevũna sa nũkoñu chini. ⁶Repanare ku'ete'e chekũnani

Jasonna'me Jesure cuasanare chëa jñajñu etua sa repajoopo chũ'ınare ti'ljñeñena nũko cuijũ ija'che i'kaasome repana:

—Pablona'me Silas si'achejña ku'ijũ cu'ache cho'ome. Repanapi i'kajũna pãi rũa cavame. Chura ichejana mai pa'ijooopona rani ũcuaja'che cu'ache cho'ome repana. 7 Repanapi ichejana ratena ikũ Jasón repaũ vũ'ere cuaa paamũ repanare. Ina ũcuanũko cu'ache cho'onaa'me. Maire ũcuauũkore chũ'ũkũ'te Claudio Césa'te jachajũ chekũni Jesuni cuasanaa'me ina, “Chũkũna'te paakũ'mũ Jesús”, chiijũ —Jã'aja'ñe i'kaasome repana.

8 I'kajũna pãi chi'isina repanare chũ'ınana'me asa pe'rujũ si'acairo i'kajũ cuiasome. 9 Repana pãi chũ'ına Jasonre kuri sēniasome, repaũ'te ja'me pa'inare ũcuachi'a. Repanani kuri sētena ro'iasome repana. Ro'i-rena jñuni saosome repanare.

Berea vũ'ejoopo pa'inare sani chũ'vasi'ere kũamũ

10 Na'isoserũmũna Jesucristo'te cuasana Pablona'me Silare Berea vũ'ejoopona saosome. Saorena sani pa'ijũ judíopãi chi'ivũ'ena mũa kakaasome repana. 11 Kaka Dios chũ'ore chũ'vajũna asa chëa repajoopo pa'ina Tesalónica pa'inare na'a re'oja'che paniasome. Pabloji chũ'vakũna asa pojojũ si'aumucujña Dios chũ'ore aperũmũ tocha jo'kasi'ere ñajũ paniasome repana, “¿Pablo i'kachũ'o ũcuarepa'a'che?”, chiijũ, ku'e jña masiñu chini. 12 Reparũmũ judíopãi jainũko Jesucristoni cuasajũ jovoasome. ũcuachi'a griego masiromi jainũko Jesure cuasajũ jovoasome, griego mũmũpãijatu'ka.

13 ũcuarũmũ Tesalónica vũ'ejoopo pa'ina judíopãi Pabloji Berea vũ'ejoopo pa'inani chũ'vakũna asa pe'rujũ ũcuajoopona sani rũa cu'ache cutuasome. Repanapi cu'ache cutujũna chekũna repajoopo pa'ina ũcuachi'a Pablo'te pe'ruasome. 14 Pe'rujũna Jesucristo'te cuasana teana chiarana casoasome Pablo'te, choovũji tuni sanisoa'kũ chini. Jã'ata'ni ja'me pa'isina Silana'me Timoteo saima'ñe ũcuajoopo'te paniasome. 15 Pablo'te ja'me saisina Atenas vũ'ejoopojatu'ka sani ũcuajoopoji co'iasome. Co'i Pablo i'kasi'ere chũ'o Silana'me Timoteo'te sa kũasome repana ija'che chiijũ: “Raire'oto pesa rani ja'me pa'ijũ'ũ chũ'ũ're”, chiiũ chũ'o saosomũ Pablo repanare.

16 Pablo chũ'o saosi'kũjekũ Atenas vũ'ejoopo'te pa'iu cha'akũ paniasomũ repanare. Cha'akũ pa'iu ñato pãijanare tũosi'e rũa paniasomũ repajoopo. Cu'ava'najanare tũosi'e ũcuachi'a paniasomũ. Repajoopo pa'ina rupũ tũosiva'nani ñajũ pojoasome, “Dioa'me ina”, chini. Jã'are ñaũna Pablo'te rũa sũmaneamũ. 17 Jã'ajekũna repanani oiũ Dios chũ'ore rũa chũ'vaasomũ repaũ. Judíopãi chi'ivũ'ena kaka judíopãire chũ'vaasomũ repaũ, griegopãi Diore cuasanare ũcuachi'a. ũcuachi'a umucujña pa'iche plazana mũa repacheja pa'inare Dios chũ'ore chũ'vaasomũ repaũ. 18 Chũ'vakũna chekũna epicũreopãi kũasi'e che'chenana'me estoicopãi

kwasile che'chena, pāi cuasachechi'a cuasajũ pa'inapi ke'reasome repau'te. Ke'rejũ ũcuanachi'a sãĩnechi'a ija'che sēniasome repana:

—¿Ûquere i'kakũ ikũ? ¿Curukũ? —chiniasome repana. Chekũnata'ni,

—Tĩidiovana pa'iche'te kũacosomũ ikũ —chiniasome repau'te. Pabloji Jesús pa'ichena'me repau jũni vajũraisi'ere kũakũna jã'aja'ñe i'kaasome repana.

¹⁹Jã'aja'ñe i'kajũ Areópago aikũtina pāi chi'i cutukũtina sa, repau'te pāi jainũko asajũ'te ija'che sēniasome repana:

—Mũ'ũ mamachũ'ore che'chokũ pa'imũ. Repachũ'ore asaũu chiime chũkũna. ²⁰Mũ'ũ che'choche rũa tĩĩnea'me. Jã'ajekũna asa masiũu chiime chũkũna —chiniasome repana. ²¹Si'arũmũ ũcuauache'te chũ'o repana asamanesi'ere asani sãĩnechi'a cutujũ paniasome repana. Jã'aja'ñe paniasome Atenas vũ'ejoopo cana, so'ña rani pa'ina tĩipāi ũcuachi'a.

²²Jã'aja'ñe sēejũna Pablo repana chenevũji vũni nukakũ ija'che i'kaasomũ repanare, Areópago aikũti chi'isinare:

—Atenas vũ'ejoopo cana, asarepajũ'ũ. Chũ'ũpi ñato diova'nare rũa cuasanaa'me mũsanũkona. ²³Ijoopo vũ'ejoopo ku'iu mũsanũkona diova'nare pojochejña rũa ñasi'kua'mũ chũ'ũ. Telecheja, “Diova'ũre mai vesũva'ũre pojochejaa'me icheja”, chiijũ tocha sũosi'e pa'imũ. ũcuau pa'iche'te kũara chiimũ chũ'ũ mũsanũkonare. ²⁴Repau Dios, mũsanũkona vesũkũ, chejana'me cheja pa'iche cu'amajñaruã peore Cho'osi'kũ diova'ña pāi cho'osivũ'ñachi'a pa'ima'kua'mũ. Si'achejña pa'ikũ'mũ. Peore chũ'ũkũ'mũ Repau, sũnaũmũ pa'inana'me cheja pa'inare. ²⁵Pāi ũcuauũkore kuirakũ cuasache ïsikũ pāi vasokũ'mũ. Pāi paache peore Dios ïsiche'me jã'a. Jã'ajekũna Repau'te kuiranare pāi chiima'mũ Repau. Pāipi Repau'te kuirama'tojẽ'e karama'mũ Repau'te. Peore paakũ'mũ Repau. ²⁶Repau Dios charo te'eũ'te pāiũ'te cho'oasomũ. Diopi cho'oũna charo pa'isi'kũ pāiũ jainũkore jojoasomũ cheja pa'inare ũcuauũkore. Si'achejña sani paarũ chini, pāi jainũkore jojoche chũ'ũasomũ Dios. Chuta'a pāi peorũmũ pāi jñaacojñojaumucujñana'me repana pa'ijachejña jo'kaasomũ Dios. ²⁷Jã'aja'ñe cho'oasomũ Dios, pāipi Repau'ni cuasaa'jũ chini. Maipi Repau'ni cuasajũ i'kato asamũ Repau, maire si'arũmũ ja'me Pa'ikũjekũ. Sēeto cho'okaimũ Repau. ²⁸“Diopi cho'okaiũna pa'inaa'me mai pāi. Diopi cho'okaiũna vajũnaa'me mai.” Mũsanũkona majapāi ija'che tochaasome aperũmũ: “Dios neena'a'me mai”, chiijũ tochaasome. ũcuarepaa'me jã'a.

²⁹Jã'ajekũna rũhiñe cuasaũu chura; Dios neena'a'me mai. Mai Ja'kũ Dios kuripi, oropi tũosiva'ũma'mũ. Cata tẽ'tosiva'ũma'mũ. ũcuachi'a pāi tũomasina cuasa tũosi'kũma'mũ Dios. ³⁰Aperũmũ Dios tũosiva'nare cuasanare pāi rũarepa pe'rumaneasomũ, vesũjũna. Irũmũ canareta'ni pāi ũcuauũkore, ũcuauachejña pa'inare, “Cu'ache cho'oche ũhasõjũ'ũ”, chiimũ Dios. ³¹ũcuachi'a Repau pāi ũcuauũko cu'ache cho'osi'e ro'iche

chũ'ujau mucuse care'vaasomũ Dios. Ũcuau mucusena Dios Repau Chẽa Paakũ'te pãĩ cu'ache cho'onare cu'achejana saoa'kũ chini chũ'ujamũ. Repau Dios Chẽa Paakũji Jesupi jũniso tãcojñosi'kũpi vajurakũna masime mai Repau pa'iche —chiniasomũ Pablo repanare.

³²Jesucristo jũniso tãcojñosi'kũ vajuraisi'ere kũaũna asa te'ena jachajũ pãisojũ cu'ache i'kaasome repau'te. Chekũnata'ni re'oja'che i'kaasome.

—Mũ'ũ i'kasi'ere jo'e ũcuare na'a rũa asaũna chiime chũkũna. Chekũrũmũ rani jo'e ũcuare chũ'vajũ'ũ chũkũna'te —chiniasome.

³³Chitena Pablo repanare jo'ka sanisoasomũ. ³⁴Jã'ata'ni repau chũ'va-chũ'o asasina te'ena Jesucristoni cuasajũ Pabloni jovoasome. Areópago aikũti chi'i chũ'ũnare ja'me pa'ikũ, Dionisio Jesure cuasakũ jovoasomũ. Cheko, Dámaris, ũcuachi'a chekũnana'me cuasaasomo.

Corinto vũ'ejoopo pa'inare sani chũ'vasi'ere kũamũ

18 ¹Atenas vũ'ejoopo chũ'va pi'ni eta Corinto vũ'ejoopona saniasomũ Pablo. ²Aperũmũ Aquila, Ponto cheja raisi'kũpi, Italia chejare sani paniasomũ. Ũcuachejare pa'ũna pãĩ chũ'ũkũ, Claudio, Roma vũ'ejoopo pa'inare judíopãĩ ũcuauũkore eto saomasomũ. Jã'ajekũna Aquila repau rũjo Priscilana'me Corinto vũ'ejoopona saniasome. ũcuajooopo'te pa'ijũna Pablo sani tijñaasomũ repanare. ³Repana Aquilana'me Priscila chivo raña cho'osikãñapi vũ'ñare juhana paniasome. Pablo ũcuaja'che cho'okũjekũ repana vũ'ena canũkaasomũ, repanani ja'me pa'ũ cho'oche cho'ora chini. ⁴Repajooopo pa'irũmũ Pablo, judíopãina'me judío peonare Jesucristoni cuasaaljũ chini, pũaumucujña pa'iche judíopãĩ chi'ivũ'ena mũa chũ'vaasomũ.

⁵Reparũmũ Silana'me Timoteo Macedonia chejapi ratena cho'oche cho'oma'ñe si'arũmũ Dios chũ'ore chũ'vakũ paniasomũ Pablo. Judíopãire rũa chũ'vaasomũ repau repanapi asa, “Dios mai cu'are ro'ikaau chini Jesure raosi'kũamũ. Cristoa'mũ Repau”, chijũ cuasaaljũ chini. ⁶Jã'ata'ni repana Jesús pa'iche'te chũ'vakũna asacuhejũ cu'ache i'kaasome repau'te. Repau'ni cu'ache i'kajũna asacuhekũ cuhacho i'kakũ repau ju'ikãare ña'ũñaukũ i'kaasomũ Pablo.

—Mũsanũkona cu'ache cho'oche ro'i toana sani cho'osojanaa'me mũsanũkona. Chũ'ũ chũ'o peomũ. Churata'ni judío peonani chũ'vaja'mũ chũ'ũ —chiniasomũ repau.

⁷Chini judíopãĩ chi'ivũ'epi eta repavũ'e kueñe pa'ivũ'ena mũaasomũ repau, Ticio Justo vũ'ena. Repau Ticio Justo Diore rũa cuasakũ paniasomũ. ⁸Judíopãĩ chi'ivũ'e chũ'ũkũ Crispo repau majapãina'me peore Jesure cuasaasomũ. Chekũna, Corinto vũ'ejoopo pa'ina ũcuachi'a jainũko Dios chũ'ore asa chẽa Jesuni cuasajũ okoro'vecojñoasome.

⁹ũcuarũmũ ñami Dios ñoñe'te ñaasomũ Pablo. Ñakũna Maire Paakũ ija'che i'kaasomũ repau'te: “Vajũchũma'ñe chũ'ũ pa'iche chũ'vakũ pa'ijũ'ũ.

Ūhasōmanejũ'u. ¹⁰Mũ'ure ja'me pa'iu pãĩ mũ'ure cu'ache cho'oche ũsemũ chũ'u. Ijoopo vũ'ejoopo chũ'u paajana jainũkoa'me", chiniasomũ Jesús repaũ'te. ¹¹Chikũna Pablo saima'ñe te'eũsurũmũ jo'e chekũũsurũmũ joopo ũcuachejare pa'iu Dios chũ'ore chũ'vakũ paniasomũ repajoopo pa'inare.

¹²Ūcuarũmũ Acaya cheja pa'inare Galión chũ'ũrũmũ judiõpãĩ rũa jainũko chi'iasome Pablo chũ'vache'te ũseñu chini. Chi'i repaũ'te chẽa pãĩ chũ'ũna pa'ichejana sa ija'che i'kaasome:

¹³—Ikũ cu'ache che'chokũ'mũ. Mũsanũkona ũseche'te che'chomũ ikũ, Diore tĩĩne cuasache'te —chiniasome repana judiõpãĩ.

¹⁴Chitena Pablo i'kapi'raasomũ. I'kapi'ratona pãĩ chũ'ũkũ Galión charo i'kaasomũ repanare.

—Mũsanũkona judiõpãĩ chura kũasi'e asacuhemũ chũ'u. Pãipi cu'arepache cho'ojũna ũcuarepare ra kũatota'ni asara'amũ chũ'u. ¹⁵Mũsanũkona aipãĩ chũ'vacheja'che chũ'vamaũna asacuhejũ pe'rume mũsanũkona ikũ chũ'vache. Mũsanũkonachi'a care'vajũ'u jã'a chũ'o. Chũ'ũta'ni care'vama'mũ —chiniasomũ Galión.

¹⁶Chini repanare ũcuavũ'epi etoasomũ repaũ. ¹⁷Etokũna pe'rujũ repana chi'ivũ'e chũ'ũkũ'te, Sóstenere, chẽa repavũ'e ti'jñeñena repana judiõpãĩ suĩ'sueasome. Jã'ata'ni Galión repana cho'oche pe'ruma'ñe rupũ asaasomũ.

Antioquía de Siria jo'e co'isi'ere kũamũ

¹⁸Jã'aja'ñe cho'osi'eta'ni ũcuachejare na'a jeerũmũ paniasomũ Pablo. Jeerũmũ pa'isi'kũpi, Siria chejana co'ira chini Corinto vũ'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare jo'ka sanisoasomũ repaũ. Saiũ Cencrea choo jũosa'arona caje repaũ sũjõpũ pa'iche raña peore ko'ũsoasomũ repaũ, Dioni pojora chini. Aperũmũna repaũ, “Jã'aja'ñe cho'oja'mũ chũ'u”, chiisi'ejekũna cho'oasomũ repaũ. Cho'o pi'ni repaũ Pablo Priscilana'me Aquila choovũji tuni chiaraji jẽniasome. ¹⁹Jẽni tĩ'a Efeso vũ'ejoopona mani ñaasome repana. Ūcuarũmũ Pablo repanare Priscilana'me Aquila'te jo'ka judiõpãĩ chi'ivũ'ena mũa kaka repavũ'e chi'isinare judiõpãĩ Dios chũ'ore chũ'vaasomũ. ²⁰Repanani chũ'vaũna asa, “Na'a pa'ijũ'u icheja”, chiniasome repana Pablo'te. Jã'ata'ni na'a jeerũmũ pa'icuheasomũ repaũ. ²¹Saipi'rakũ repanare ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Saimũ chũ'u. Jã'ata'ni Diopi ũsema'to jo'e rani ñaja'mũ chũ'u mũsanũkonare —chiniasomũ Pablo repanare. Chini choo jũosa'arona caje choovũ tuni Efeso vũ'ejoopo pa'isi'kũpi sanisoasomũ repaũ.

²²Saiũ Cesarea vũ'ejoopona jẽni tĩ'aasomũ. Jã'achejapi Jerusalén vũ'ejoopona maniasomũ repaũ. Mani tĩ'a repajoopo pa'inare Jesure cuasakuanupũ'te mũa ña Antioquía vũ'ejoopona jo'e co'iasomũ repaũ. ²³Co'i pa'iu na'a pa'isirũmũ jo'e sani ku'iu Jesucristo'te cuasajũ jovosinare peore ku'iu ñaasomũ repaũ, Galacia cheja pa'inana'me Frigia cheja

pa'inare. Sani ku'iu repanare jo'e che'choasomu repau na'a rua re'oja'che cuasaa'ju chini.

**Efeso vu'ejoopona'me Corinto vu'ejoopo
Apolos sani chu'vasi'ere kuamu**

24 Ûcuarumu judiõpãiu, Apolos, Alejandría vu'ejoopo raisi'ku, Efeso vu'ejoopona saniasomu. Dios chu'o aperumu tochasi'e rua masiku rua chu'vamasiasomu repau. 25 Maire Paaku pa'iche rua che'chesi'kujeku, chu'vaneeku, rûhiñe chu'vaku paniasomu repau. Repau masichechi'a peore chu'vaasomu repau. Jesús pa'icheta'ni peore masimaneasomu. Juan okoro'vesi'ena'me che'chosi'e masiasomu repau. 26 Judiõpãi chi'ivû'e kakani vajuchuma'ñe chu'vakuna Priscilana'me Aquila repau chu'vache asaasome. Chu'vauna asa pi'ni repana vu'ena muva repau'te karache'te Dios pa'iche'te che'choasome repana.

27 Na'a pa'isirumu Apoloji Acaya chejana sasa chiiuna Jesucristo'te cuasana, “Jaû, saijû'û”, chiniasome repau'te. “Saijû'û”, chini utija'ore tochakaniasome repana Apolo'te, Acaya cheja pa'inani Jesure cuasanani sa ñoa'ku chini. Ija'che chiiche tochaasome repana: “Ikure Apolo'te re'oja'che cho'okaijû'û”, chiiju tocha saasome repana Efeso pa'ina. Saorena sani tî'a aperumu Diopi cho'okaiuna Jesure cuasaju jovosinare rua re'oja'che che'choasomu repau. 28 Repacheja sani pa'irumu pã jainuko asaju'te Jesure jachanare judiõpãi rua i'kaasomu repau. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'ere ñaku Dios Jesure raosi'ere kuaasomu repau. Repana judiõpãi cuasama'ñere rua masi kuauña repau'te sãñe i'kavesuasome repana.

Pablo Efeso vu'ejoopo canare chu'vasi'ere kuamu

19 1 Repau Apolos Corinto vu'ejoopo pa'irumu Pablo po'opi saiû Efeso vu'ejoopona tî'aasomu. Tî'a ûcuachejana Diore cuasanare tijñaasomu Pablo. 2 Tijña repanare ija'che sëniasaasomu repau:

—Musanukona Cristo'te apecuasarumu, ¿Dios Rekocho musanukonare raku? —chiniasomu Pablo.

Chikuna,

—Pãasi'kuamû. Dios Rekocho pa'iche vesunaa'me chukuna. Jã'a asamanaa'me —chiniasome repana.

3 Chitena,

—Jã'a pa'ito, ¿ñuquere cuasaju okoro'vecojñore musanukona? —chiniasomu Pablo repanare.

Chikuna,

—Juan che'chosi'ere cuasaju okoro'vecojñosinaa'me chukuna —chiniasome repana.

4 Jã'aja'ñe chitena Pablo jo'e i'kaasomu.

—Juan ija'che chũ'vaasomũ: “Mũsanũkona cu'ache cho'oche ũhaso okoro'vecojñojũ'ũ”, chiiũ chũ'vaasomũ. Ũcuachi'a Cho'je Raijau pa'iche'te kũaasomũ Juan, Repauji rakũna pãipi Repauũni cuasaal'ju chini. Repau Cho'je Raija'mũ chiiicojñosi'kũ ranicuhasi'kũa'mũ. Jesua'mũ Repau —chiniasomũ Pablo repanare.

5 Jã'aja'ñe i'kaũna asa chẽa, “Jesure Maire Paaku'te cuasanaa'me chũ-kũna”, chiiju okoro'vecojñoasome repana. 6 Repana okoro'vecojñosirũmũ Pabloji repanani jũjũnapi jakũna Dios Rekocho ja'me pasa chini rianasomũ repanare. Dios Rekochoji rani pa'iu cho'okaiũna repana che'chemanesi'ere tũipã chũ'ore cutuasome repana. Ũcuachi'a Dios Rekochoji cho'okaiũna Dios chũ'ore kũaasome repana. 7 Repana pãi okorocojñosina docerepana pa'icosome chekũrũmũ.

8 Jã'aja'ñe cho'o pi'ni judiõpãi chi'ivũ'ena mũa kaka Dios chũ'ore chũ'vaasomũ Pablo. Chotepãimia ũcuachejare pa'iu vajũchũma'ñe repavũ'e chi'inare pãi si'arũmũ mũa kaka chũ'vakũ paniasomũ repau, repanapi Dios chũ'ũñe'te asa chẽa re'oja'che paapũ chini. 9 Jã'ata'ni chekũna Pablo chũ'vachũ'ore asacuheju jachaju pãi jainũko asaju'te, “Jesure cuasache cu'amũ”, chiiju cu'ache i'kaasome. Jã'aja'ñe i'kajũna Pablo Jesure cuasanare soni etua tũivũ'ena mũvaasomũ, Tirano utija'ovũ'ena. Ũcuavũ'ere pa'iu umucujũna pa'iche Dios chũ'ore chũ'vaasomũ Pablo. 10 Te'eka'chapaũsũrũmũ ũcuachejare pa'iu chũ'vakũna Asia cheja pa'ina judiõpãina'me griegopãi ũcuauũko asaasome Dios chũ'o.

11 Reparũmũ Pablo Diopi cho'okaiũna Diochi'a cho'omasiche'te rũa re'oja'chere cho'oasomũ. 12 Repau Pablo chẽasikãñare pañuelokãñana'me ju'ikãñare pãipi jũ'iva'nani sa ïsito jũ'iva'na vajũasome. Vati paanani ïsito vati eta sanisoasomũ repanare.

13 Reparũmũ chekũna judiõpãi vati paanani pãire vatire etokañũ chini kul'ijũ paniasome. “Vati pãi sa'navũã pa'inare Jesucristo mamipi i'kaju eto saõũ”, chiniasome repana. Ija'che i'kaasome repana vatire: “Vati, asarepajũ'ũ. Pablo Jesucristo pa'iche'te kũamũ. Chũkũnapi Jesucristo mamire i'kajũna ikũre pãiu'te eta saijũ'ũ mũ'ũ, vati”, chiniasome. 14 Judiõ phairipã chũ'ũkũ, Esceva mamachi sieterepana jã'aja'ñe cho'oju paniasome. 15 Repanapi jã'aja'ñe i'kato vati ija'che i'kaasomũ repanare: “Jesucristo'te masikũ'mũ chũ'ũ. Ũcuachi'a Pablo'te masikũ'mũ chũ'ũ. Jã'ata'ni mũsanũkona, ¿jejejanaa'ñe?”, chiniasomũ. 16 Chini, vatire paaku rũa koka paakũjekũ vũ'vũ kul'iu ũcuauũkore chẽse rũa vaniasomũ. Vakũna kãñajẽ'e peova'na, chiechi'acana eta vũ'vũsoasome repana.

17 Jã'aja'ñe cho'osi'e Efeso pa'ina Jesure cuasamana judiõpãina'me judiõ peona asa kũkũso, “Jesucristo rũa masimũ”, chiiju paniasome. 18 Jã'a cho'oto chekũna Jesure cuasana jainũko rani ũcuana cu'ache cho'osi'ere meñe sũma'ñe cuasa pãi asaju'te kũaasome. 19 Chaina pa'isina utija'okoro-

vũã chai cho'oche kuakorovũã ra pãi ñaju'te uososome. Na'a pa'isirũmũ cuasa ñato repaña uosikorovũã cincuenta milrepaumucujña cho'oche cho'oche ro'ichenũko ro'icosomũ. ²⁰ Dios chũ'ore asa chẽa jã'aja'ñe cho'oasome pãi. Jã'ajekũna pãi Dios chũ'o asa chẽasina na'a jainũko si'aru-mũ jovoju paniasome.

²¹ Jã'aja'ñe cho'o pi'nisirũmũ Pablo repau ku'ijachere cuasaasomũ. “Macedonia chejana'me Acaya cheja ñajani jo'e Jerusalén vũ'ejoopona co'ija'mũ chũ'ũ. Jã'achejapi Roma vũ'ejoopona sasa”, chiniasomũ Pablo. ²² Chini repau'te cho'oche cho'okainare Timoteona'me Erasto'te te'eka'chapanare Macedonia chejana charo saosomũ repau. Repanare saosirũmũ Asia chejare na'a jeerũmũ paniasomũ repau.

(Hch 19.19)

Efeso vũ'ejoopo pa'ina rua pe'rusi'ere kuamũ

²³ Reparũmũ Efeso vũ'ejoopo pa'ina pãipi Jesús pa'iche'te kuajũna rua pe'ruasome. ²⁴ Repajoopo cakũ, Demetrio, pokuripi tũokũ paniasomũ diova'ore Artemisare pojovũ'ñarũãre. Repaũna'me cho'oche cho'ona, tẽ'tonana'me tũona, rua kuri kooasome. ²⁵ Reparũmũ Demetrio ũcuanũkore chi'iasomũ, diova'nare tũonana'me diova'nare tẽ'tonare chekũnare ũcuajamajñarũã cho'okainare ũcuachi'a peore. Repanare chi'i ija'che i'kaasomũ repau:

—Asarepajũ'ũ mũsanũkona, Artemisare pojomajñarũã cho'ona. Repao'te pojomajñarũãre cho'oju rua kuri koonaa'me mai. ²⁶ Jã'ata'ni Pablo rua cu'ache cho'omũ maire. Ija'che i'kamũ repau: “Pãi tũosiva'na jã'ana dioma'mũ. Rupũ cho'osi'ea'me jã'a”, chiimũ. Mũsanũkona repau jorekũ i'kache asame. Jã'ajekũna pãi jainũko repau i'kache'te asa chẽa tũosiva'nare pojoche ũhasome, ijoopo Efeso vũ'ejoopo pa'inana'me Asia

cheja pa'ina peore. ²⁷Jā'aja'ñe cho'oto rúa cu'amũ. Mai cho'оче si'a-soja'mũ, tũosiva'nare pojoche'te pãipi peore cuhasoru. Ūcuachi'a rúa masiko'te Artemisare cuasache ũhaso repao vũ'e cavesũsojanaa'me pãi. Chura pãi jainũko repao'te pojome Asia cheja pa'inana'me chekũchejña pa'ina peore. Jā'ata'ni Pabloji cu'ache i'kakũna pãi cuhejanaa'me repao'te —chinasomũ Demetrio repanare.

²⁸Jā'aja'ñe i'kache'te asajũna rúa teache teaasomũ repanare. Teakũna ija'che i'kajũ rúa cuiasome repana: “Artemisare Efeso cakore rúa masikoni chiime chũkũna”, chijũ cuiasome repana. ²⁹Cuijũna asa chekũna na'a rúa jainũko chi'i cuiasome. Repajoopo pa'ina ũcuanũko cuira'aasome. Repakuanurũ pãi kuanurũ pa'inapi mũmũpãi te'eka'chapanare chẽaasome, Gayona'me Aristarco'te, Macedonia chejapi rani Pablona'me ku'inare. Repanare chẽa pãi chi'ivũ'ena mũjavũ'ena jñajũna mũvaasome repana. ³⁰Jā'aja'ñe cho'ojũna Pablo pãi kuanurũ sa'navũji kaka cutura chiniasomũ. Jā'ata'ni chekũna Jesure cuasana mũseasome repau'te. ³¹Pãi chũ'ũna ũcuachi'a Pablo'te cuasana chũ'o raoasome, pãi chi'ivũ'e kakamanea'kũ chini. ³²Repanare chẽa jñajũna cuaa pãi chi'ivũ'e sa'navũji rúa jainũko si'acairo i'kajũ cuijũ paniasome repana. Chekũna jainũko repana pe'rujũ cuiche'te vesũjũ rupũ cuijũ paniasome. ³³Repakuanurũ ja'me pa'ina judiõpãiu'te Alejandro'te pãi chenevũna jũjo sao nũkoasome. Rũarepa cuijũna repanani i'kara chini vevoasomũ repau. ³⁴Jā'ata'ni repau'te judiõpãiu'jekũna ñamasi jo'e ũcuare i'kajũ rúa cuiche cuiasome repana. “Artemisare Efeso cakore rúa masikoni chiime chũkũna”, chijũ, ũcuanũko te'eka'chapahora jā'aja'ñe cuiasome repana.

³⁵Jā'aja'ñe cuijũna repajoopo pa'ikũ utija'o tochakaikũ ũcuamakarũ cuijũ'ũ chinasomũ repanare. Cuharena repanare ija'che i'kaasomũ utija'o tochakaikũ:

—Efeso pa'ina, asarepajũ'ũ. Maire ijoopo vũ'ejoopo pa'inare Artemisare pojovũ'e kuirache pa'imũ, repao'te ũcuachi'a. Pãi ũcuanũko masime jā'a. Mai cuasava'o tũosiva'o rúa masio cũnaũmũpi cajeasomo. ³⁶Jachacu'amũ jā'a. Jā'ajekũna mũsanũkona pe'ruche chũrũso cu'ache cho'omanejũ'ũ; masi cuasajũ'ũ aperũmũ. ³⁷Ina pãi mũsanũkona rasina Artemisare cu'ache i'kamanaa'me. Ūcuachi'a repao vũ'e pa'iche ñaasomanaa'me ina. ³⁸Jā'ajekũna Demetriona'me chekũna diova'nare pojomajñaruã cho'ona pãi cho'оче'te ñajũ ke'reũato ũcuanapi utija'o tochaajũ, ke'reche kuaja'o. Pãi chẽañe chũ'ũna pa'ime chura. Repana pa'ivũ'ña vatasivũ'ñaame. Ūcuanani mũa kũaa'jũ. ³⁹Mũsanũkonare jo'e i'kaũato pãi chũ'ũnani pe'kerũji rũhiñe kuajũ'ũ. ⁴⁰Mũsanũkona cu'ache cho'osi'e chũ'ũre chũ'ũna chekũrũmũ asa pe'rujanaa'me. Repanapi pe'ruto sãiñe i'kavesũja'mũ chũ'ũ. Rupũ peoche cu'ache cho'osinaa'me mũsanũkona —Jā'aja'ñe chinasomũ utija'o tochakaikũ repanare pãi. ⁴¹I'ka pi'ni chi'isinare pãi, “Re'omũ”, chini eto soasomũ repau.

Pablo Macedonia chejana'me Grecia cheja jo'e saisi'ere kuamũ

20 ¹Reparũmũ Pablo chekũchejana saipi'rakũ pãi kuanupũ pe'ru chũrũ sanisosirũmũna Jesure cuasanare soniasomũ repanani chũ'vara chini. Chũ'va pi'ni, “Saimũ chũ'ũ”, chini repanare jo'ka Macedonia chejana sanisoasomũ repaũ. ²Macedonia chejare kul'ũ vũ'ñajooopõã tĩ'a repajooopõã pa'inare Jesure cuasanare re'oja'che i'kaasomũ repaũ, repanapi pojojũ paapũ chini. Jã'achejapi Grecia chejana sani tĩ'aasomũ repaũ. ³Repacheja saisirũmũ chotepãimia paniasomũ repaũ. Pani pi'ni Siria chejana co'ira chini choovũ tuhipi'rakũji judfopãi repacheja pa'ina repaũ'te cu'ache cho'oũũ chiiche'te asa, “Choovũ tusa”, chiisi'kũpi tuhima'ñe, “Jo'e Macedonia chejapi jẽni po'opi co'ira”, chiniasomũ repaũ. ⁴Repaũji po'opi saiũna chekũna ja'me saniasome repaũ'te: Pirro mama-kũ Sópater Berea vũ'ejoopo raisi'kũna'me Tesalónica vũ'ejoopo raisina Aristarcona'me Segundo, Derbe vũ'ejoopo raisi'kũ Gayona'me Timoteo, Asia cheja raisina Tíquiconamẽ Trófimo. ⁵Charo sani Troas vũ'ejoopona cha'asinaa'me repana chũkũna'te. ⁶Pã saũmanesi'e ãni caraisirũmũna, Filipos vũ'ejoopo eta choo jũosa'arona cajesinaa'me chũkũna. Ũcuachejapi choovũ tuni cincorepaumucujña jẽ'eju charo saisina pa'ijooopo Troas vũ'ejoopona tĩ'asinaa'me chũkũna. Repajooopo tĩ'asirũmũ sieterepaumu-cujña pa'isinaa'me chũkũna.

Pablo Troas vũ'ejoopo cho'osi'ere kuamũ

⁷Ũcuarũmũ chũkũna Jesucristo'te cuasana romicorũmũ Dioni pojojũ chini repajooopo pa'inana'me chi'isinaa'me. Chi'irena Pablo Dios chũ'ore chũ'vasi'kũa'mũ repanare. Jo'e apeñatato saijaujekũ ñamirepajatũ'ka chũ'vasi'kũa'mũ repaũ. ⁸Chũkũna chi'i pa'iruupũ amũ pa'iruupũ uopũã rũa miasi'kũa'mũ. ⁹Pablo chũ'vachũ'ore Eutico põsũ ventanasa'aro'te ñũ'ũ asakũ pa'isi'kũa'mũ. Jã'ata'ni jeereparũmũ ñũ'ũ uokũakũna kãniso ũcuasa'aroji ve'sena ponũ tuãni jũnisosi'kũa'mũ repaũ, rũa amũ pa'isa'a-rojekũna. Tuãkũna chũkũna vũ'vũ caje eta miito jũnisosiva'ũ ũhisi'kũa'mũ repaũ. ¹⁰Pablo caje ña repaũni sũ'kakũ ija'che i'kasi'kũa'mũ chũkũna'te: —Vajũchũmanejũ'ũ. Vajũmũ ikũ —chini vasosi'kũa'mũ. ¹¹Jã'aja'ñe cho'o Pablo ũcuaruupũna jo'e mũni ãũ ãni pi'ni ñatachetũ'ka jo'e chũ'vasi'kũa'mũ chũkũna'te. Chũ'vakũ ñata sanisosi'kũa'mũ repaũ. ¹²Repana pãi chi'isina jũni vajũraisi'kũre põsũ'te repaũ vũ'ena pojojũ sasosinaa'me pãi.

Troas vũ'ejoopoji Mileto vũ'ejoopona saisi'ere kuamũ

¹³Jã'aja'ñe cho'osirũmũ Pablo choovũji saicuhekũ Aso vũ'ejoopona po'opi saisi'kũa'mũ. Saipi'rakũ chũkũna'te ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ: “Aso vũ'ejoopona choovũji saijũ tuoju saijũ'ũ chũ'ũre”, chiisi'kũa'mũ.

Chikuna, “Jau”, chiisinaa'me chukuna. Choo juosa'arona caje choovun tuni Aso vaejoopona saisinaa'me, Pabloni miiyu sañu chini. ¹⁴ Chukuna repajoopo ti'asirumu chukuna'te tijña choovuna tuhisi'kua'mu repau. Tukuna Pablona'me Mitilene vaejoopona jēni canukasinaa'me chukuna. ¹⁵⁻¹⁶ Jā'achejapi jo'e apeñatato saiyu Quío juupo carani jo'e te'eumucuse saiyu Samos juupo choo juosa'arona ti'asinaa'me. Pabloji Asia chejare pa'icuhékuna Efeso vaejoopo canukama'ñe carani saiyu jo'e te'eumucuse jē'eyu Mileto vaejoopona ti'asinaa'me chukuna. Jerusalén vaejoopona na'mi ti'ara chiisi'kua'mu repau Pablo, Pentecostés fiesta cho'orumu ũcuachejare pasa chini.

**Efeso pa'inare Jesure cuasanare chũ'unare
Pablo chu'vasi'ere kamu**

¹⁷ Reparumu Pablo Mileto vaejoopo'te pa'iu Efeso vaejoopo pa'inani chu'o saosi'kua'mu, Jesure cuasanare chũ'unani, rani ñaa'ju chini. ¹⁸ Chu'o saouna ratena repanare ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Musanukona chu'u pa'iche masime. Chu'u Asia cheja ti'aumucusepi vaa chu'u musanukonare ja'me pa'iu cho'osi'e peore masime musanukona. ¹⁹ Reparumu judiöpai rua cu'ache cho'osinaa'me chu'ure. Jā'ata'ni musanukonani oiu, “Peore masiu'mu chu'u”, chiima'ñe Dios chũ'ũnechi'a cho'oku pa'isi'kua'mu chu'u. ²⁰ Jā'ajekuna vajuchuma'ñe chu'vasi'kua'mu chu'u musanukonare. Peore musanukona chiiche che'chosi'kua'mu chu'u musanukonapi na'a re'oja'che paaru chini. Pāi chi'ivuna'me pāi vñña che'chosi'kua'mu chu'u Dios chu'o. ²¹ Musanukona pa'icheja pa'inare judiöpaina'me griegopai peore ija'che i'kaku chu'vasi'kua'mu chu'u: “Cu'ache cho'uche ũhaso Maire Paakuni, Jesucristoni cuasaju Dioni jovo-jũ'u”, chiisi'kua'mu chu'u repanare. ²² Chura Dios Rekochoji chũ'ukuna Jerusalén vaejoopona saimū chu'u. Repacheja sakuna chu'ure ti'jñejañe vesumu chu'u. ²³ Iechi'a masimū: Ku'iu vññajoopoã ti'ato Dios Rekocho si'arumu ija'che i'kamū chu'ure: “Jerusalén vaejoopo'te sani pa'iuña cu'ache ti'jñeja'mu mū'ure. Pāi chēavuna'ena cuaojanaa'me pāi mū'ure”, chiimū Dios Rekocho chu'ure. ²⁴ Jā'ajē'e vajuchuma'mu chu'u. Diopi chu'ure jū'iñe isito re'omu. Jā'ata'ni Repau chu'ure cho'oa'ku chini jo'kasi'ere peore cho'o pi'nikasa chiimū chu'u. Jā'achi'a chiimū chu'u. Dios chu'ure Repau chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kasi'kua'mu, pāi ũcuanukore Repau re'oja'che cho'okaiche'te kuaa'ku chini.

²⁵ Asarepajũ'u, musanukona. Chura ie masimū chu'u: Chu'u icheja cheja pa'irumu Dios chũ'ũne chu'u che'choche asasina musanukona ũcuanuko jo'e ñamanejanaa'me chu'ure. ²⁶ Chu'u musanukonare Dios chũ'ũne masi che'chosi'kua'mu. Jā'ajekuna musanukona pa'icheja pa'inapi jūniso vati toana saito chu'o peomu chu'ure. ²⁷ Chu'u musanukonare vajuchuku cuhe-

ma'ñe Dios chiiche peore kuasi'kua'mu. ²⁸ Asarepajü'u, musanukona päi chü'una. Ñarepaju pa'ijü re'oja'che pa'ijü'u. Dios Rekocho musanukonare Jesure cuasanare kuirache'te jo'kasi'kua'mu, musanukonapi repanani re'oja'chere chü'vaju paapu chini. Masi kuirajü'u repanare Jesure cuasakuanupu Repau jüni Ūcuau chiepi ro'ikani chëa paakuanupu. ²⁹ Chü'u sanisoirumu chai ovejava'nani ñisoñu chini raicheja'che päi rani rua cu'ache cho'ojanaa'me repanare. ³⁰ Jo'e na'a pa'isirumu chekuna musanukonare ja'me chilina joreju, “Re'oja'chere che'chome chükuna”, chijju cu'ache'te che'chojanaa'me, Jesure cuasanani tua paañu chini. ³¹ Jä'ajekuna ñarepaju pa'ijü chü'u musanukonare ja'me pa'isi'e cavesumairo pa'ijü'u. Choteüsürumu musanukonare ja'me pa'iu si'arumu umucujñana'me ñami cuhama'ñe chü'vaku pa'isi'kua'mu chü'u, musanukonani oiu.

³² Jo'ka saimu chü'u musanukonare chura. Saiu musanukonani kuiraa'ku chini Dioni jo'kamü chü'u. Ūcuaja'che musanukonapi Dios chü'ore na'a rua che'cheju paapu chini Dioni jo'kamü chü'u musanukonare, na'a rua re'oja'che pa'imasia'ju chini. Re'oja'che pa'ijuna Dios musanukonare rua re'oja'che cho'okaija'mu, chekunare ũcuachi'a Repau chëa paanare ũcuaukore. ³³ Musanukonare ja'me pa'irumu musanukona paamajñarua sëemanesi'kua'mu chü'u. Musanukona paache kãña kuri paauache ñamanesi'kua'mu chü'u. ³⁴ Chü'u pa'iche masime musanukona. Chü'ure karachena'me chü'ure ja'me ku'inare karache'te koora chini rua cho'oche cho'oku pa'isi'kua'mu chü'u musanukona pa'icheja pa'irumu. ³⁵ Cho'oche rua paaküji si'arumu che'choku pa'isi'kua'mu chü'u musanukonare, chü'u pa'iche'te ña chëa ũcuaja'che paapu chini. Maipi cho'oche'te rua cho'ojü chüova'na pa'iva'nani kuirañu. Maire Paaku Jesús ija'che i'kaasomu: “Musanukonani chekunapi re'oja'che cho'okaito pojojanaa'me musanukona. Jä'ata'ni musanukonapi chekunani re'oja'che cho'okani na'a rua pojojanaa'me”, chiniasomu Jesús —chiisi'kua'mu Pablo repanare.

³⁶ Repau Pablo i'ka pi'niuna ũcuauko ro're ñu'ijü Dioni sëesinaa'me. ³⁷ Diore sëni pi'ni repauni oiju sü'ka pojosinaa'me repaana. ³⁸ Repau Pabloji, “Chü'ure jo'e ñamanejanaa'me musanukona”, chiisi'ere cuasaju rua sumava'na pa'isinaa'me repaana. Chükunana'me cajesinaa'me repaana choovu ju'ichejatü'ka.

Pablo Jerusalén vü'ejoopo saisi'ere kuamu

21 ¹ Churata'ni repanare, “Saime chükuna”, chini choovu tuni saisinaa'me chükuna. Charo Cos vü'ejoopo pa'ijuupona rühiñe jëni canukasinaa'me chükuna. Jo'e apeñatato vüni caje tuni Rodas juupona sani ti'asinaa'me. Jä'achejapi Pátara vü'ejoopona sani ti'asinaa'me chükuna. ² Ūcuachejana chekuvu choovu ku'e jña Fenicia chejana jë'esinaa'me chükuna. ³ Jë'ejü Chipre juupo süripu cakã'kopi carani saiju Siria cheja cajoopo

Tiro vü'ejoopona tí'a canúkasinaa'me chükuna. Choovü paanapi úcuajoo-pona pösere majuna chükuna úcuachi'a ja'me maisinaa'me. ⁴Mani Jesure cuasanare ku'e jñaá úcuanaana'me sieterepaumucujña pa'isinaa'me chükuna. Pa'ijuna Dios Rekochoji kuauna asa Pablo'te ija'che chü'vasinaa'me repaña: “Mü'çpi Jerusalén vü'ejoopona saito cu'ache ti'ljñeja'mü mü'ure. Saimanejü'ü”, chiisinaa'me repaña. ⁵Jã'aja'ñe i'kanareta'ni repanare ja'me pani pi'ni úcuaisinaa'me chükuna. Saijuna repaña Jesure cuasana úcuanaúko rüjoromina'me mamachüi vü'ejoopoji eta choo juosa'arona chükunana'me cajesinaa'me. Cajé mejavüna ro're ñu'ijü Dioni úcuanaúko séesinaa'me chükuna. ⁶Sëni pi'ni, “Saime chükuna”, chini choovüna tutena ña repaña vü'ñana maisinaa'me.

⁷Úcuachejapi Tolemaida vü'ejoopona sani tí'a choovü jüo mani Jesure cuasanare müa ñasinaa'me chükuna. Repanare te'eñami ja'me pa'isinaa'me chükuna. ⁸Jo'e apeñatato jo'e saijü Cesarea vü'ejoopona tí'a mani Felipe Dios chü'o chü'vakü vü'ena canúkasinaa'me chükuna. Jesure cuasakua-nupü Jerusalén pa'ina aperümü päi sieterepanare jñaasome va'jeva'nani äure äua'jü chini. Felipena'me chekúnare jñaasome repaña. ⁹Repañ Felipe chüi úcuaka'chapanare paasi'kua'mü, romichüichi'a. Repaña romi-chüi Dios Rekochoji jo'kauna Dios chü'o kuana pa'isinaa'me. ¹⁰Repacheja te'eumucujñaruá pa'itona chekü, Agabo, Dios chü'o küakü Judea chejapi raisi'kua'mü. ¹¹Rani chükuna'te kueñe tí'a Pablo corejakäa mini repañ cü'ana'me jüjña meñe vëe pi'ni ija'che i'kasi'kua'mü:

—Ija'che kuamü Dios Rekocho: “Jerusalén pa'ina judíopäi ikäa corejakäa paaku'te ija'che chëa vëe judío peonani jo'kajanaa'me” —chiisi'kua'mü Agabo.

¹²Jã'aja'ñe i'kauna asa chükuna repacheja pa'inana'me rüa i'kasinaa'me Pablo'te, “Jerusalén saimanejü'ü”, chiijü. ¹³Jã'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che chükuna'te i'kasi'kua'mü repañ:

—Jã'aja'ñe i'kamanejü'ü. Müsanúkonapi rüarepa oijuna rüa süma'mü chü'ure. Jerusalén vü'ejoopo saivajuchüma'mü chü'ü. Vëecoññoñejë'e, úcuajooopona jü'iñejë'e vajuchüma'mü chü'ü, Jesupi Chü'ure Paaküji chü'üni pojoa'kü chini —chiisi'kua'mü repañ Pablo.

¹⁴Repañ'te i'kate'e jo'e i'kamanesinaa'me chükuna.

—Re'omü. Iküre Dios chiiche ti'ljñea'kü —chiisinaa'me chükuna.

¹⁵Chükuna nee pöse care'va pi'ni Jerusalén vü'ejoopona saisinaa'me chükuna. ¹⁶Cesarea vü'ejoopo pa'ina Jesure cuasana te'ena ja'me saisinaa'me chükuna'te. Sani tí'a chükuna käijavü'e Mnasón vü'ena müvasinaa'me repaña chükuna'te. Repañ Mnasón, Chipre raisi'kü, Jesure rüa jeerümü cuasakü paniasomü.

Pablo Santiago'te sani ñasi'ere kuamü

¹⁷Chükunapi Jerusalén vü'ejoopona tí'arena Jesure cuasana tijña rüa pojo-sinaa'me chükuna'te. ¹⁸Jo'e apeñatato Pabloji, “Santiagoni ñajañu”, chükuna

ñañu chini ja'me mñasinaa'me chükuna. Mña tĩ'ato Jesure cuasanare chũ'una úcuanuko Santiagona'me pa'isinaa'me. ¹⁹Repanare sēni pi'ni Dios cho'okaisi'ere kuasi'kua'mu Pablo repañare ija'che chiũ: “Chũ'upi judío peonani Dios chũ'ore chũ'vakuna Dios repañare re'oja'che cho'okaisi'kua'mu, repañapi Jesuni cuasaju jovoaljũ chini”, chiisi'kua'mu Pablo. Dios re'oja'che cho'okaisi'e peore kuasi'kua'mu repañ. ²⁰Kuana asa Diore, “Ja'ku, rua re'oku'mu mu'ũ”, chijũ pojosinaa'me repaña. Jã'aja'ñe i'ka pi'ni Pablo'te ija'che i'kasinaa'me repaña:

—Chükuna majapãũ, asarepajũ'ũ. Judíopãũ úcuaja'che Jesure cuasana jainukoa'me. Diopi chũ'una Moisés aperũmu tocha jo'kasi'ere úcuanuko rua chijũ cho'ome repaña. ²¹Jã'ata'ni judíopãũ Jesure cuasana chekuna pãĩ mu'ũre cutuche'te asajuasome. Ija'che cutujuasome pãĩ mu'ũre: “Pablo tĩpãĩ pa'ichejña sani pa'inare judíopãĩ, ‘Moisés chũ'uku tocha jo'kasi'e mñsanukona cho'oche úhasojũ'ũ. Mñsanukona mamachĩ jĩkora'muru chã'tiru pa'ica'niru chũto tuamanejũ'ũ. Judíopãĩ pa'iche peore jo'kasojũ'ũ’, chiũ chũ'vakuasomu’”, chijũuasome pãĩ mu'ũ i'kache jorena. ²²Repaña judíopãĩ Jesure cuasana mu'ũ raisi'e asajanaa'me. ¿Je'se cho'ojanaa'ñe mai repañapi mu'ũni cuasaa'ju chini? ²³Ija'che cho'ojũ'ũ chiime chükuna mu'ũre: Icheja cana umũpãĩ úcuaka'chapana chükuna'te ja'me pa'ina, Dioni pojõju, “Ija'che cho'ojanaa'me chükuna”, chiisinajeju cho'opi'rame. ²⁴Úcuanana'me Dios vũ'ena muajũ'ũ mu'ũ. Mña judío phairi cho'okaiche ja'me cho'ocojñõjũ'ũ, cu'are tũnora chini. Úcuachi'a repañare raña ko'ukaichena'me phairi'te repaña ísimajñarũ ro'ikajũ'ũ. Mu'ũpi jã'aja'ñe cho'oru pãĩ mu'ũre cu'ache cutusi'e cuasamanejanaa'me. Dios chũ'ũñe mu'ũ masi cho'ochechi'a masijanaa'me repaña. ²⁵Jã'aja'ñe cho'oa'ku chini chũ'vame chükuna mu'ũre judíopãĩjekuna. Jã'ata'ni judío peonapi Jesure cuasanare jã'aja'ñe chũ'umanaa'me chükuna. Aperũmu jã'are cutu pi'ni chũ'o tocha saosinaa'me chükuna repañare judío peonare. Ija'che chiiche tocha saosinaa'me chükuna: “Tũosiva'nare jo'kasi'e ãũ ãimanejũ'ũ. Chie úkumanejũ'ũ. Vali rupũ ruso vėasiva'nare ãimanejũ'ũ; chie paame jã'ana. Umũpãĩ, mñsanukona paamanare romi romineemanejũ'ũ. Romi, mñsanukonare paamanare umũpãĩ umũneemanejũ'ũ.” Jã'achi'a chũ'ũnaa'me chükuna judío peonare —chiisinaa'me repaña.

Dios vũ'e pa'irũmu Pablo'te chėasi'ere kuamu

²⁶Jã'aja'ñe i'karena Pablo, “Jaũ”, chini jo'e apeñatato repañare umũpãĩ úcuaka'chapanare mũvakũ Dios vũ'ena mñasi'kua'mu. Mña judío phairi cho'oche cu'are tũnoñũ chini cho'ocojñõasome repaña. Dios vũ'ena kaka repavũ'e chũ'ũnare repañare cu'ache tũni si'ajaumucusere kuasomu Pablo jo'cha va'iva'nare vani ísijaumucusere.

²⁷Te'esemana si'api'ratona judíopãĩ Asia cheja raisina Pablo'te Dios vũ'e pa'ikũni ñaasome. Repañni ña cu'ache i'kajũ cuijũna repavũ'e chi'isina pãĩ pe'ruju chėasome repañ'te. ²⁸Ija'che i'kajũ cuiasome repaña:

—iIsraelpāi, chūkuna'te rani cho'okaijũ'u! Ikuni chēañu. Rua cu'ache che'chokũ'mũ ikũ. Si'achejñaruã ku'iu maire cu'ache cutukũ'mũ ikũ. “Moisés tocha jo'kasi'e cu'amũ”, chiiũ che'chokũ'mũ ikũ. Ūcuachi'a, “Dios vũ'e cu'amũ”, chiikũ'mũ ikũ, ivũ'e. Ūcuachi'a cu'ache cho'osi'kuã'mũ ikũ. Judíopāichi'a chi'ivũ'ea'me ivũ'e. Jã'ajekuna judío peonare kakacu'amũ ivũ'e. Jã'ata'ni ikũ griegopāire ivũ'ena Dios vũ'ena cuaasi'kuã'mũ ivũ'epi cu'ache paau chini —chiniasome repana Pablo'te.

²⁹(Aperũmũ repana Efeso raisi'kũre Trófimore Pablona'me pa'ikuni ñaasome Jerusalén vũ'ejoopona. Ñasinajeju, “Repaũ Pablo Trófimore Dios vũ'ena cuaacosomũ”, chini cuasaasome repana, cuaamanesi'kũni.)

³⁰Ūcuarũmũ repajoopo pa'ina repanapi cuijũna asa pe'ruju vũ'vũ mũa Dios vũ'ena kaka chēaasome Pablo'te. Repaũ'te chēa ve'sena jñajũu etuaasome repana. Etuarena Dios vũ'e jatisa'ñaroã peore jeosoasome pãi. ³¹Sõtaopãi chũ'ukũ repaũ'te etua vaiche pãipi kuarena asaasomũ, Jerusalén pa'ina ũcuauũko tĩĩne cho'oche. ³²Ūcuarũmũ sõtao ai teana repaũ'te ja'me chũ'unana'me sõtao, Dios vũ'ena vũ'vũ mũaasome Pablo'te vaichejana. Repanapi mũajũna ña Pablo'te vaina cuhaasome. ³³Mũa tĩ'a Pablo'te chēa, “Ikũre cũnameã te'eka'chapameã tachojũ'u”, chiniasomũ sõtao ai. Chini pãire ija'che sēniasomũ repaũ: “¿Ikũ keeja'iu'u? ¿Ëquere cho'ou?” chiniasomũ. ³⁴Chikuna ũcuauũko rua asoche si'acairo i'kajũ cuijũna Pablo cho'osi'e masi asamaneasomũ sõtao ai. Masi asamaũ sõtaopãire chũ'uasomũ repaũ, batallón vũ'ena Pabloni mũvaa'ju chini. ³⁵Sõtaopãipi repavũ'e mũivũna repaũni mũva tĩ'arena pãi Pabloni cuheju rua cuijũ rua cavaasome. Ruarepa cavajũna sõtaopãi ve'o mũvaasome Pablo'te. ³⁶Ve'o mũvajũna pãi kuanupũ chuta'a rua cuijũ tuhaasome. —Vanisojũ'u jã'ũre —chiiju cuiasome repana.

Pablo repaũ pa'iche'te pãi kuanupũna kuasi'ere kuamũ

³⁷Sõtaopãi batallón vũ'e repaũ'te cuaapi'ratona Pablo ija'che i'kaasomũ sõtao aire:

—Mũ'ũre jmamakaru i'kara chiimũ chũ'u. ¿Re'okũ? —chiniasomũ Pablo, griego chũ'opi.

Chikuna,

—¿Mũ'u griego chũ'o i'kamasiku? ³⁸Åa, ¿mũ'u Egiptopãiuma'ku? ¿Airopãi chũ'ukũma'ku? Aperũmũ Egiptopãiu pãi chũ'unani cuhekũ chekũnare pãi cuatro milrepanare soni chi'i paaasomũ, pãi chũ'unani etora chini. Soni chi'i repanare etua sa pãi peochejñare paaasomũ repaũ. ¿Mũ'u tĩũ'u? —chiniasomũ sõtao ai.

³⁹Chikuna Pablo i'kaasomũ.

—Jũju, tĩũ'mũ chũ'u. Judíopãiu'mũ chũ'u. Tarso vũ'ejoopo Cilicia cheja cajoopoji raisi'kuã'mũ chũ'u. Rua ũjajoopo'me repajoopo. Chũ'upi inani pãire i'kato, ¿ũsema'ku mũ'u? —chiniasomũ Pablo repaũ'te sõtao aire.

(Hch 21.33)

⁴⁰Chikuna sōtao ai, “JaꝞ, i'kajũ'Ꝟ”, chiniasomꝞ. Chikuna Pablo repa-napi cuiche'te cuhaa'jꝞ chini mꝞivũ'te nukaku vevoasomꝞ repanare pãi. Cuharena judiõpãi i'kacheji, hebreo chũ'õpi ija'che i'kaasomꝞ repau:

22 ¹—Musanukona, chũ'Ꝟ majapãi, põsupãina'me aina asarepajũ'Ꝟ. Chũ'Ꝟ pa'iche'te masi kũara —chiniasomꝞ Pablo.

²Chini hebreo chũ'õpi i'kakuna i'kama'ñe asaasome repana. Repanapi asajuna Pablo jo'e ija'che i'kaasomꝞ:

³—Chũ'Ꝟ judiõpãiu'mꝞ. Cilicia cheja pa'ijooõona Tarso vũ'ejoõona jñaacojõnosi'kua'mꝞ chũ'Ꝟ. Repajooõoji rani ichejana Jerusalén vũ'ejoõo'te pa'iu aineesi'kua'mꝞ chũ'Ꝟ. Ichejare pa'iuana Gamaliel mai aipãi chũ'ũsi'e peore che'chosi'kua'mꝞ chũ'ũre. Che'chokuna repa asa chẽasi'kua'mꝞ chũ'Ꝟ. Chũũmũpi irũmũjatũ'ka Dios chũ'ũñe cho'oneekũ'mꝞ chũ'Ꝟ, Dioni pojokũ.

Musanukona irum̄ cho'oneeñejañe Dios chũ'uñe cho'oneeku'm̄ chũ'u. 4 Dioni pojora chini aperum̄ r̄ua cu'ache cho'osi'kua'm̄ chũ'u Jesure cuasana-re. Repanapi si'asoalj̄u chini ku'e j̄naa ch̄ea p̄ai ch̄ev̄u'ena cuaosi'kua'm̄ chũ'u repanare um̄p̄aina'me romi. 5 Phairi aina'me judío aina ūcuanuko masime jā'a. Repanani s̄eeto kuame repana. Repana chũ'ure utija'o tocha-kaisinaa'me. Tochakatena Damasco v̄u'ejoopo pa'inani mai majarp̄aire sa ñora chiisi'kua'm̄ chũ'u repaja'o. Jesure cuasanani ch̄ea ichejana Jerusalén v̄u'ejoopona ra cu'ache cho'ora chiisi'kua'm̄ chũ'u.

Pablo repau Jesure jovosi'ere kuamu

6 J̄a'ajañe cho'ora chini ma'api saiuna nukarepau s̄u'ito Damasco v̄u'e-joopo t̄i'ap̄i'ratona te'erum̄ chũ'u nukachejachi'a r̄uhiso'koro cunaum̄pi r̄ua miañe sukasi'kua'm̄ chũ'ure. 7 Miañe sakauna chejana tāisi'kua'm̄ chũ'u. Tāni ūhiu chũ'ure i'kache'te asasi'kua'm̄ chũ'u. “Saulo, Saulo, ¿je'se pa'iana m̄u' chũ'ure si'arum̄ cu'ache cho'oku pa'iku?” chiisi'kua'm̄. 8 Chikuna, “¿Chũ'ure Paaku, jeeja'iu' m̄u'?” chiisi'kua'm̄ chũ'u. Chiiuna, “Nazaret rai-si'ku Jesua'm̄ chũ'u; m̄u'ure cu'ache cho'ocojñokum̄”, chiisi'kua'm̄ Repau chũ'ure. 9 Chũ'una'me saisina repa miañe ña r̄ua kukusoosome. J̄a'ata'ni Repau chũ'ure i'kachu'o asavesuosome repana. 10 Repauji chũ'uni j̄a'ajañe i'kauna asa ija'che s̄esi'kua'm̄ chũ'u Repau'te: “Chũ'ure Paaku, ¿ñquere cho'oja-che chũ'u?” chiisi'kua'm̄ chũ'u. Chikuna, “V̄uni Damasco v̄u'ejoopona sani t̄i'auna m̄u' cho'ojache peore chũ'u jo'kaja'm̄ chũ'u m̄u'ure”, chiisi'kua'm̄ Maire Paaku chũ'ure. 11 J̄a'ata'ni ruarepa miañe ñasi'kujekuna ñakocaã ñomanesi'kua'm̄ chũ'ure. Ñamauna chũ'una'me saisinapi chũ'ure j̄utuna ch̄ea Damasco v̄u'ejoopona juha cuaasinaa'me. 12 Ūcuajoo'p̄o'te pa'iana cheku Ananías chũ'ure muta ñasi'kua'm̄. Repau Ananías Dios aperum̄ chũ'usi'e cho'oneeku peore masi cho'oku pa'iku'm̄. J̄a'ajekuna judiõp̄ai repajoopo pa'ina ūcuanuko si'arum̄ r̄ua re'oja'che i'kasinaa'me Ananía'te. 13 Repau Ananías rani chũ'ure kueñe nukaku ija'che i'kasi'kua'm̄: “Saulo, chura m̄u' chũ'u majarp̄aija'iu'm̄.” Ūcuachi'a, “M̄u' ñakocaã ñoa'ku m̄u'ure”, chiisi'kua'm̄. Chikuna ñakocaãpi teana care'ouna ñasi'kua'm̄ chũ'u repau'te. 14 J̄a'ajañe i'ka pi'ni jo'e ija'che i'kasi'kua'm̄ repau: “Dios, mai aip̄ai Cuasacojñokuj̄i, ch̄esi'kua'm̄ m̄u'ure. Repau chiiche'te masiku re'oja'chechi'a Cho'okuni ñaku Repau i'kache'te asaa'ku chini cho'o ñosi'kua'm̄. 15 Ūcuaj̄i chũ'ukuna p̄ai ūcuanukore m̄u' ñasi'ena'me m̄u' asasi'e sani kuaku pa'ija'm̄ m̄u'. 16 J̄a'ajekuna teana v̄uni okorocojñoj̄u' m̄u'. Maire Paaku'te s̄eēj̄u' m̄u' cu'a-che cho'osi'ere t̄u'nesokaam̄”, chiisi'kua'm̄ Ananías chũ'ure.

Repau'te judío peonare sani chũ'vaj̄u' chiisi'ere kuamu Pablo

17-18 J̄a'ajañe cho'osirum̄ Jerusalén v̄u'ejoopona co'isi'kua'm̄ chũ'u. Co'i pa'iu Dios v̄u'ena m̄u kaka Dioni s̄eeu Dios ñoñe'te ñaku Maire

Paakuni Jesuni ñasi'kua'mu chu'u. Ñakuna ija'che i'kasi'kua'mu Repau chu'ure: “Ijoopo Jerusalén vu'ejoopo pesa eta saijũ'u. Mu'upi ijoopo pa'inani chu'u pa'iche'te chu'vato jachajanaa'me repaana mu'ure”, chiisi'kua'mu Repau. ¹⁹Chikuna Repau'te ija'che i'kasi'kua'mu chu'u: “Chu'ure Paaku, chu'u cho'osi'e masime repaana. Chu'u aperumu mu'ure cuasanani chëa pãi chëavu'ena cuao vasa chini judiopãi chi'ivu'ña peore mua kaka ku'esi'kua'mu. ²⁰Ûcuachi'a mu'u neekure Esteban'te, mu'u pa'iche kua-si'kure, catapi vanisorumu pojoku kueñere nukaku ñasi'kua'mu chu'u, repau'te vaina tĩ'te ũhasikãñare sê'sevu ju'isikãñare ñakaiu”, chiisi'kua'mu chu'u Repau'te. ²¹Chikuna Maire Paaku jo'e i'kasi'kua'mu chu'ure. “Pesa saijũ'u. So'ña pa'inani judío peonani chu'vaa'ku chini saomu chu'u mu'ure”, chiisi'kua'mu Repau chu'ure —chiniasomu Pablo repaana pãi.

Sõtaopãi chũ'uku repau'te paasi'ere kuamu Pablo

²²Jã'anukoruchi'a Pablo i'kache i'kama'ñe re'oja'che asaasome repaana. Jã'ata'ni, “Judío peonani chu'vajaijũ'u”, chiisi'ere asa pe'ruju ija'che i'kaju cuiasome repaana: “iVanisojũ'u jã'ure! iPa'ivesukuna vanisoto re'omu!”, chiiju cuiasome repaana. ²³Pe'ruju repaana sê'sevu ju'ikãña tĩ'te ũcuakãñapi vevoju cha'ore umuna su'aju cuhama'ñe cuiasome repaana. ²⁴Jã'aja'ñe cho'ojuna ña sõtao ai chũ'uasomu.

—Ikure batallón vu'ena cuaajũ'u —chiniasomu repau neenani sõtao pãire. —Ûcuachi'a, “¿Je'se pa'ũna pãi mu'ure pe'ruju cuiche?”, chiiju sui'suejũ'u repau'te, kuaa'ku —chiniasomu sõtao ai repaana.

²⁵Jã'ata'ni Pablo repau'te quëo suo sui'suepi'ratona kueñe nukakuni sõtaopãi cienrepanare chũ'uku'te ija'che i'kaasomu:

—Chu'u Romapãiu'mu. Jã'ajekuna musanukonapi chu'u cu'ache cho'osi'ere charo cheknanani masi kuama'to vaicu'amu chu'ure —chiniasomu Pablo.

²⁶Chikuna asa repau sõtaopãi cienrepanare chũ'uku repau'te chũ'ukuni sõtao aini kuajianasomu.

—¿Je'se cho'oja'u mu'u? Romapãiu'mu repau —chiiu sa kuaasomu repau.

²⁷Chikuna asa repau sõtao ai sani Pablo'te ija'che sëniasaasomu:

—¿Mu'u Romapãiu'u? ¿Ûcuarepaa'che jã'a? —chiniasomu. Chikuna Pablo,

—Jũju, ũcuau'mu chu'u —chiniasomu.

²⁸Chikuna sõtao ai,

—Chu'u ũcuachi'a Romapãiu'mu. Rua kuri ro'isi'kua'mu chu'u Romapãiu pasa chini —chiniasomu. Chikuna, Pablo,

—Chu'uta'ni chiirumuna Romapãiu aineesi'kua'mu —chiniasomu repau'te.

²⁹Jã'aja'ñe i'kauna asa repau'te sui'sueñu chiisina vajuchujũ sui'sue-ma'ñe jose jo'ka saniasome. Sõtao ai ũcuachi'a kukuasomu, Pablo'te Romapãiu'te cunnamepi tachoche chũ'usi'kujeku.

Pablo judío ainare i'kasi'ea'me

³⁰Jo'e apeñatato repau sōtao ai Pablo'te tachosimeãre cūnameãre tu'seal'ju chini chū'wasomū. Ūcuachi'a judíopāi Pablo'te pe'ruche'te peore masirepa asa masira chini, judío phairipāi chū'anana'me judío aina ūcuanūko chi'ial'ju chini chū'wasomū repau, Pablo cu'ache cho'osi'ere sēniasaa'ju chini. Repanapi chi'irena Pablo'te pāi chēavū'e pa'isi'kure etua mūva repana ti'jñēnena nūkoa'ju chini chū'wasomū repau.

23 ¹Judío ainare ti'jñēne nūkorena repanani ñakū ija'che i'kaasomū Pablo:

—Chū'ū majapāi, irūmujatū'ka Dios ñakū'te chū'ū cuasache si'arūmū cho'okū'mū chū'ū Repau chū'ure chū'ūñe —chiniasomū Pablo.

²Jā'aja'ñe i'kaūna asa judío phairi ai, Ananías, Pablo'te kueñe nūkanare repau chū'opona vaarū chini chū'wasomū. ³Chū'ūñna Pablo Ananía'te ija'che i'kaasomū:

—Jā'a pa'ito ūcuachi'a Diopi vaau mū'ure sē'sevūchi'a re'oja'che pa'ikūji i'kakū'te. Ūlū'ū ñakū ke'remū mū'ū chū'ū're, “Dios chū'ūñe jachasomū ikū”, chini. Mū'ūta'ni Dios chū'ūñe'te jachasokū chū'ūni vaiche'te chū'ūmū —chiniasomū Pablo.

⁴Jā'aja'ñe chikūna repau'te kueñe nūkana i'kaasome Pablo'te.

—Phairi aire, Dios chēasi'kure cu'ache i'kamū mū'ū. ¿Ūna kūkūma'kū mū'ū? —chiniasome repana.

⁵Chitena Pablo jo'e i'kaasomū.

—Āa, chū'ū majapāi, vesukū i'kasomū chū'ū, phairi aini. Phairi aia'mū chini jā'aja'ñe i'kamanera'amū chū'ū. Dios chū'o aperūmū tochasi'e ija'che i'kamū:

Mūsanūkonare chū'ūku'te cu'ache i'kamanejū'ū, chiimū. Jā'ajekūna repau'te cu'ache i'kacuhemū chū'ū —chiniasomū Pablo.

⁶Chini repana aina pa'iche'te cuasa, “Āa, ina chekūna saduceopāia'me. Chekūna fariseopāia'me”, chini cuasaasomū. Jā'aja'ñe cuasa jo'e repanare ainare ūjachū'o i'kaasomū repau.— Chū'ū majapāi, chū'ū ūcuachi'a fariseo'mū. Chū'ū ja'kū fariseo pa'isi'kūa'mū. Chū'ūpi pāi jūnisosina jo'e vajūraijache cuasa-kūjekūna pāi chū'ū're chēa ichejana ra nūko sēniasajū pa'ime —chiniasomū.

⁷Chikūna repana fariseopāina'me saduceopāi sāiñechi'a ke'reasome. Pabloji, “Fariseo'mū chū'ū”, chikūna, fariseopāichi'a, chiniasome Pablo'te. Chekūnata'ni saduceopāijejū cuheasome repau'te. ⁸(Saduceopāi, “Jūnisosina jo'e vajūraima'me”, chiiijū cuasame. Ūcuachi'a, “Angeles peome”, chiiijū, “Pāi rekoñōā peome”, chiime repana. Fariseopāita'ni jūnisosina jo'e vajūraijachena'me ángel pa'ichena'me pāi rekoñōā paache cuasanaa'me.) ⁹Ūcuanūko rūa asoche cutuasome repana fariseopāina'me saduceopāi. Fariseopāi judíopāi che'chona te'ena vūni nūkajū ija'che i'kaasome:

—Iku cu'ache cho'omanesi'kua'mu. Chekuru mu ángelpi i'kacosomu repau'te, chekuru mu pãi rekocho —chiniasome.

¹⁰Chitena asa pe'ruju pã na'a ruu i'kaasome. Ruarepa pe'rujuna sōtao ai, “Pablóni vanisoju”, chini sōtaopãire chũ'uasomu kaka Pablo'te chēa etua batallón vu'ena jo'e muvaal'ju chini.

¹¹Batallón vu'e muvasirumu ñami peosichejapi rani Maire Paaku, Jesús, Pablo kueñere nukaku ija'che i'kaasomu: “Vajuchumanejũ'u repa-nare. Koka rekocho paajũ'u. Chu'u pa'iche Jerusalén vu'ejoopo pa'inare masi chu'vasi'kua'mu mu'u. Na'a pa'isirumuna Roma vu'ejoopona sani ũcuaja'che chu'vaja'mu mu'u repajoopo pa'inare”, chiniasomu Jesús repau'te Pablo'te.

Pablo'te vanisoñu chiisi'ere kuamu

¹²Jo'e apeñatato judíopãi te'ena Pablóni vanisoñu chini sãinechi'a ija'che i'kaasome: “Pablo'te na'mi vanisoñu mai. Æujē'e ãima'ñe okojē'e ũkuma'ñe pañu mai repau'te vanisochetũ'ka. Maipi ũcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'jñea'ku maire”, chiniasome repa. ¹³Cuarentarepana na'a jainuko paniasome repa Pablo'te vanisoñu chiisina. ¹⁴Cutu pi'ni muu judío phairipã chũ'unana'me judíopãi chũ'unare kuaasome repa.

—Chukuna Pablo'te vanisoñu chiime. Repau'te vanisochetũ'ka ãujē'e ãimanejanaa'me chukuna. “Maipi ũcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'jñea'ku maire”, chiime chukuna sãinechi'a. ¹⁵Musanukona chukunani cho'okañu chini ija'che cho'ore'omu: Musanukona ainachi'a cutu pi'ni ũcuanuko sōtao aini i'kajũ'u. Ija'che i'kajũ'u repau'te: “Pablo'te che'ro jo'e rajũ'u. Chukuna judío aina repauni masi sēniasañu chiime”, chiijũ'u. Musanukonapi jã'aja'ñe cho'oto pē'je pa'iju raiuna chuta'a iv'e tĩ'ama'kuni repau'te vanisojanaa'me chukuna —chiniasome repa.

¹⁶Jã'ata'ni Pablo majau'chau repa cho'oñu chiiche'te asa batallón vu'ena muu majacha'chani kuaasomu. ¹⁷Kuauna asa Pablo cienrepanare sōtaopãi chũ'ukuni soni rao ija'che i'kaasomu:

—Iku chu'uni chu'ore kuara chini raisi'kua'mu. Sōtao aini sajũ'u ikure repauni kuaa'ku —chiniasomu Pablo.

¹⁸Chikuna sōtao cienrepanare chũ'uku Pablo majau'chau'te muva sōtao aire tĩ'a i'kaasomu.

—Mai chēasi'ku, Pablo, soisi'kua'mu chu'ure ikuni pōsumi mu'uni raa'ku chini. Mu'uni chu'ore kuara chini raiuasomu iku —chiniasomu repa.

¹⁹Chikuna sōtao ai pōsumi'te jūtuna chēa juha sa sēniasaasomu.

—¿Ëquere mu'u chu'ure kuara chiiku? —chiniasomu.

²⁰⁻²¹Chikuna repa pōsumi i'kaasomu.

—Judíopãi sãinechi'a cutuju che'ro mu'uni sēñu chiijuasome mu'upi Pablóni muva judío ainare ti'jñeñe nukona, repauni masi sēniasañu

chini. Repana sēēñe cho'omanejũ'u. Pablo'te sēñiasañu chiima'me repaña. Rupũ chekũnapi repañni vanisoal'ju chini sēejanaa'me repaña mũ'ure. Pãi cuarentarepaña na'a jainũko kati pēljejuasome Pablõni vanisoñu chini. Repañ'te vanisochetũ'ka ãujē'e ãima'ñe okojē'e ũkuma'ñe pa'ijjuasome repaña. “Ũcuarepa cho'oma'to cu'ache til'ñea'kũ maire”, chiniasome repaña. Peore care'va pi'nicuhaasome repaña —chiniasomũ põsũũ Pablo majau'chau sōtao aire.

²²Chikũna, sōtao ai ija'che i'kaasomũ põsũũ'te:

—Āja. Chekũnare mũ'u chũ'ure cutusi'e kuamanejũ'u —chiniasomũ. Chini repañ'te saosoasomũ.

Pablo'te Cesarea vũ'ejoopona sasi'ere kuamũ

²³Ũcuarũmũ sōtao ai te'eka'chapanare sōtao cienrepanarechi'a chũ'unani soniasomũ. Repanare soni rao ija'che chũ'uasomũ:

—Īñami, nueve pa'ito, Cesarea vũ'ejoopona saiche pa'imũ. Sōtaopãi doscientorepanare cũ'api saijanare care'vache chũ'ujũ'u. Kavacho tuhinare setentarepanare care'vache chũ'ujũ'u. Ũcuachi'a sao saonare doscientorepanare care'vache chũ'ujũ'u. ²⁴Pablo tuhijaure kavacho'te care'vakaijũ'u tuhiũ saũ. Masi kuirajũ, pãi chũ'ũkũ Félix vũ'ena sa jo'kajũ'u repañ'te, pãipi repañni vanisomaneal'ju —chiniasomũ sōtao ai repañare.

²⁵Chũ'u pi'ni sōtao ai ija'che chiiũ chũ'o tochaasomũ sōtaopãipi pãi chũ'ũkũni sa ĩsia'ju chini:

²⁶Chũ'u, sōtao ai, Claudio Lisiapi, ie chũ'o tocha saomũ mũ'ure, rua masakũni, Gobernador Félix. ĩPa'ikũ mũ'u?

²⁷Judĩopãi ikũre Pablo'te chēa vanisora'asinaa'me. Vanisopi'rajũna chũ'u neenare sōtaopãi saosi'kuamũ, chũ'u repañni chēa vanisoche'te ũsea'ju chini. “Romapãiu'mũ jã'u”, chiiche asasi'kũjekũ jã'aja'ñe cho'okaisi'kuamũ chũ'u repañ'te. ²⁸“Ā'e se pa'ũna repaña ikũre pe'ruche?”, chini cuasa, masirepa asa masira chini, judĩo aina pa'ichejana sasi'kuamũ chũ'u repañ'te, repañni repañni sēñiasaa'ju chini. ²⁹Chũ'u asakũ'te repañni sēñiasarena masimũ chũ'u chura. Repaña chiiche'te cho'omau repaña aipãi chũ'usi'ere masi cho'omaneũna repañ'te pe'rume repaña. Cu'arepacheta'ni cho'omanesi'kuamũ repañ. Jã'ajekũna vanisoche chũ'ũñe peokũ ũcuachi'a pãi chēavũ'e cuaоче peomũ repañ'te. ³⁰Jã'ata'ni pãipi repañ'te pēlje vanisoñu chiiche'te asa teana mũ'u pa'ichejana saomũ chũ'u repañ'te. Ũcuachi'a repañ'te pe'runare mũ'u pa'ichejana sani repañ cu'ache cho'osi'ere mũ'ũni kuaa'ju chini chũ'usi'kuamũ chũ'u.

Jã'aja'ñe chiiche tocha saomasomũ repañ sōtao ai.

³¹Ũcuarũmũ sōtaopãi Pablo'te ñamipi Antĩpatris vũ'ejoopojatũ'ka saasome, repaña ai chũ'usi'ejekũna. ³²Jo'e apeñatato sōtaopãi cũ'api

saisinata'ni ũcuana pa'ivuna co'iasome. Kavachoji saisinata'ni Pablóni sasoasome. ³³Cesarea vü'ejoopona sani tí'a pã chũ'uku vü'ena Pablo'te mūva jo'kaasome repaña. Ũcuachi'a sōtao ai tocha saosija'ova pã chũ'ukuni sa ĩsiasome repaña. ³⁴Īsirena tochasi'ere ña pi'ni Pablo'te ija'che sēniasaasomū repaū:

—Īmū'ū keechejapi rakū? —chiniasomū. Chikūna,

—Cilicia chejapi raisi'kua'mū chū'ū —chiniasomū Pablo.

³⁵Chikūna asa jo'e i'kaasomū pã chũ'uku.

—Mū'ure ke'renapi rani kūajūna asaja'mū chū'ū, mū'ū kūachena'me mū'ure ke'rena rani kūache peore. Asa pi'ni mū'ure cho'ojache chũ'ujamū chū'ū —chiniasomū repaū. Chini repaū'te pã chēaruurūna, Herodes vü'e-kachapa vü'evū pa'iruurūna, mūva caso pē'jea'jū chini chũ'uasomū repaū.

Pablo repaū pa'iche'te Félini kuamū

24 ¹Cincorepaumucujña pa'isirūmūna Ananías, judío phairi ai, Cesarea vü'ejoopona chekūna ainana'me saniasomū. Ũcuachi'a chekū i'kakaijau, Tértulo ja'me saniasomū. Sani Pablo cu'ache cho'osi'ere kūaū chini, pã chũ'uku'te Félire mūa ñaasome repaña. ²Mūarena pã chũ'uku Pablóni raa'jū chini chũ'uasomū. Ũcuarūmū Tértulo Pablóni cu'ache i'kaku Félire ija'che i'kaasomū:

—Chukūna'te paaku, mū'upi cho'okaiūna rūa re'oja'che pa'ime chukūna icheja. Rūa jeerūmū cavache peomū. Ũcuachi'a rūa chũ'umasikūjekū icheja rūa re'oja'che care'yakaisi'kua'mū mū'ū. Re'orepamū jā'a. ³Chukūna'te mū'ū peore cho'okaiche rūa pojome chukūna. Rūa masikū'mū mū'ū, Félix. ⁴Re'omū. Mū'upi asa ca'naku chini jmamakarū i'kajamū chū'ū. Re'okūjekū chū'ū i'kache asarepajū'ū. ⁵Iku Pablo rūa cu'ache cho'okū'mū. Si'achejña ku'iu i'kakūna judiōpã rūa cavame. Rūa tiiñe cuasanani chũ'umū iku Pablo, Jesús Nazaret raisi'kūre cuasanani. ⁶Jā'a-ja'ñe chũ'ukūjekū ichejana rani Dios vü'ere cu'ache cho'ora chiisi'kua'mū iku. Jā'ajekūna chēasinaa'me chukūna ikūre. Chukūna aipã chũ'usi'e cuasanajejū, repaña aipã chũ'usi'ere jachakūna ikūre cu'ache cho'oñu chiisinaa'me chukūna. ⁷Jā'ata'ni sōtao ai Lisiapi chũ'ūna sōtaopã jainūko rani tūa sasinaa'me repaū'te. ⁸Jā'a cho'o pi'ni sōtao ai chũ'usi'kua'mū chukūna'te, mū'uni rani iku Pablo cho'osi'ere kūaa'jū chini. Jā'ajekūna mū'upi repaūni sēniasajū'ū. Repaūji cu'ache cho'oñna chukūna ke'reche'te kūakūna asajū'ū —chiniasomū Tértulo.

⁹Chikūna chekūna judiōpã,

—Chū'o ũcuarepare i'kamū iku; Pablo rūa cu'ache cho'osi'kua'mū —chiniasome.

¹⁰Chitena pã chũ'uku Pablo'te jūtūpi ñou vevoasomū i'kaa'ku chini. Vevūna Pablo ija'che i'kaasomū:

—Félix, rúa jeerumú icheja canare chũ'ukú pa'imú mũ'u. Si'aũsurumú pãi ke'reche asa care'vakaikú'mú mũ'u. Jã'ajekuna mũ'upí chũ'u i'ka-che'te asaneekuna pojokú chũ'u pa'iche'te masi kuara mũ'ure, pãipi asa chũ'uni, “Cu'ache cho'omaneñu jã'ure”, chiapur. 11 Chura docerepaumu-cujñachi'a panicuhamú chũ'u Jerusalén raisi'e. Mũ'u sêeto ũcuate'ere kuajanaa'me pãi. Dioni pojora chini Dios vũ'ena muasi'ku'a'mú chũ'u reparumú. 12-13 Mũa kaka chekunare judiõpãi i'kamanesi'ku'a'mú chũ'u. Ija'che cutume pãi chũ'ure: “Pablo Jerusalén vũ'ejoopo peore ku'iu Dios vũ'ena'me chũkuna judiõpãi chi'ivũ'ña kaka rúa i'kamú, cavaa'ju chini”, chiime pãi chũ'ure. Chũ'upí jã'aja'ñe cho'omauna chũ'u cho'оче pãi ñamanesinaa'me. Peore ina chũ'ure cu'ache cutuche jorechũ'oa'me jã'a. 14 Ija'che pa'ikú'mú chũ'u: Dios chũ'o Moisés tocha jo'kasi'ena'me aperumú Dios chũ'o kuasina tocha jo'kasi'e peore cuasakú'mú chũ'u. Jã'ajekuna chũ'u aipãi Cuasacojñokú'te Diore cho'оче cho'okaikú'mú chũ'u. Ina, “Jesure cuasache rúa tĩñea'me”, chiinaa'me. Jesús chũ'vasi'e pa'ikú'mú chũ'u. 15 Jã'ata'ni ina cuasacheja'che cuasakú'mú chũ'u, Dios na'a pa'isírũmú pãi jũnisosiva'nare ũcuanukore vasojache. Cu'ache pa'isinana'me re'oja'che pa'isina peore jo'e vajurajanaa'me. 16 Jã'ajekuna Diopi pojoa'ku chini re'oja'chechi'a cho'ora chiikú'mú chũ'u. ũcuachi'a pãipi pojoa'ju chini chekunare pãi re'oja'chechi'a cho'ora chiikú'mú chũ'u. Jã'aja'ñe cho'ora chini si'arumú peore cho'ore'ochetũ'ka re'oja'che cho'omú chũ'u.

17 Chũ'u rúa jeerumú chekũchejña ku'iu pa'isi'kũpi ichejana chũ'u pa'ichejana jo'e co'isi'ku'a'mú chũova'na pa'iva'nani kurire isira chini. ũcuachi'a jo'cha va'iva'nani koo Dioni pojokú Repaũ vũ'ena vani jo'kara chini co'isi'ku'a'mú chũ'u icheja. 18 Jã'aja'ñe cho'okũni judiõpãi Asia cheja raisina chẽasinaa'me chũ'ure, cu'are tunora chini judiõ phairi cho'okaiche cho'ocojñosi'kũni. Reparumú pãi kuanupũjẽ'e cuaamaũ pãi cavachejẽ'e chũ'umanesi'ku'a'mú chũ'u. 19 Jã'ajekuna repapani ichejana mũ'ure til'jñeñe rani nukaju chũ'u cu'ache cho'osi'ere kuaa'ju, chũ'u cu'ache cho'osi'e pa'ito. 20 Repapani rani kuama'to icheja pa'inapi inapi kuaa'ju mũ'ure, aperumú judiõ aina chũ'uni sãniasañu chini chi'irũmú, chũ'u cu'ache cho'osi'e asasina pani. 21 Ija'chechi'a cho'osi'ku'a'mú chũ'u. Repanana'me pa'irũmú ũjachũ'o ija'che i'kasi'ku'a'mú chũ'u: “Chũ'upí pãi jũnisosina jo'e vajurajachere cuasakuna chẽa ra ichejana nukũ sãniasajũ pa'ime pãi chũ'ure”, chiisi'ku'a'mú chũ'u, repapani sãĩñechi'a cavaa'ju chini. Jmamakaru cu'amú jã'a —chiniasomú Pablo.

22 I'ka pi'niũna repaũ Félix, Jesure cuasana pa'iche rúa masikũjekũ, —Re'omú. Cuhajũ'u. Na'a pani cutuñu. Sõtao ai, Lisiapi rani kuakuna peore asa masi chũ'ũja'mú chũ'u ie —chiniasomú repaũ. Chini pãi chi'isinare peore eto saomasomú repaũ. 23 Eto cienrepanare sõtaopãi chũ'ukũ'te Pabluni pẽ'jekaaũ chini chũ'ũasomú repaũ. Jã'ata'ni— Repaũ cho'ora

chiiche ñsemanejũ'u repau'te. Ūcuachi'a repau'te cuasana rani repaũni kuirañu chiito ñsemanejũ'u —chiiu chũ'uasomu repau Félix.

²⁴Na'a pa'isirumu repau Félix rñjona'me jo'e raniasomu. Repau rñjo, Drusila, judíopãio paniasomo. Rani repau Félix, “Pablo'te rajũ'u”, chiniasomu. Soni raouna Pablo Jesucristo'te cuasache'te peore kuaasomu repau'te. ²⁵Ija'che kuaasomu Pablo repau'te:

—Jesure cuasana Ūcuauji cho'okaiuna re'oja'che pa'ijũ cu'achejẽ'e cho'ocuhenaam'e. Jã'aja'ñe pa'ijũna Dios pojomu chũkũna'te. Jã'ata'ni Dios na'a pa'isirumu Jesure cuasamanare cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'uja'mũ —chiniasomu Pablo. Jã'aja'ñe kũakũna Félix asa kũkũso Pablo'te i'kaasomu.

—Re'omu. Pãi chẽavũ'ena co'ijũ'u. Na'a pa'isirumu chũ'ũre asauarumũna jo'e soija'mũ chũ'u mu'ũre —chiniasomu. ²⁶Ūcuachi'a, “Chekũrumũ repau etara chini chũ'ũre kuri rũa ñsija'mũ”, chini cuasakũ, cha'akũ repau'te etomaneasomu repau. Etomairo paakũ ruarepañoã repau'te soni repauna'me cutukũ paniasomu repau.

²⁷Te'eka'chapaũsurumu pa'isirumũna Félipe etasouna chekũpi chũ'uasomu repacheja Porcio Festoji. Repau etarumu Félix judíopãipi repaũni pojoa'jũ chini Pablo'te pãi chẽavũ'ena ũcua jo'kaasomu.

Festo ti'jñeñena Pablo i'kasi'ere kũamũ

25 ¹Ūcuarumu Festo repacheja canani chũ'ũra chini Cesarea vũ'e-joopona raniasomu. Repajoopo choteumucujña pani Jerusalén vũ'ejoopona saniasomu repau. ²Sakũna judío phairipãi chũ'ũnana'me judío aina ũcuachejana Pablo pa'iche rũa cu'ache cutuasome. ³Jã'aja'ñe cutujũ Festo'te Pabloni Jerusalenna jo'e chũ'u raoa'kũ chini rũa sēniasome repana, chũ'u raokũna pẽ'je ma'ana vanisoũu chini. ⁴Jã'ata'ni Festo repañare ija'che i'kaasomu:

—Pablo Cesarea vũ'ejoopo pãi chẽavũ'ere pa'imũ. Ūcuachejana co'ipi'ramũ chũ'u. ⁵Jã'ajekũna musanũkonare chũ'ũna chũ'ũna'me sani repau cu'ache cho'osi'e ũcuachejana kũaa'jũ, repau cu'ache cho'osi'e pa'ito —chiniasomu.

⁶Repau Festo Jerusalén vũ'ejoopo ochorepaumucujña jã'apãani dierepaumucujña pa'isirumũna, Cesarea vũ'ejoopona jo'e co'iasomu. Co'i jo'e apeñatato pãire soniasomu repau, Pablo cho'osi'ere kũajũna asara chini. Ūcuachi'a Pablo'te pãi chẽavũ'epi etua ra repau ti'jñeñena nũkoa'jũ chini chũ'uasomu repau. ⁷Chũ'u raouna judíopãi Jerusalén raisina rũhiso'koro nũkajũ, jorejũ rũa cu'ache i'kaasome. Jã'ata'ni chekũna repana i'kache'te asavesũjũ jachajũ, “Ūcuarepaam'e”, chiimaneasome.

⁸Repana i'ka pi'nirena Pablo ija'che i'kaasomu:

—Asarepajũ'u, musanũkona. Chũ'u cu'ache cho'omanesi'kũamũ. Chũkũna judío aipãi chũ'ũsi'e jachamaũ Dios vũ'ejẽ'e cu'ache cho'oma'kũamũ

chũ'u. Ūcuachi'a maire chũ'ukũ, Césare chũ'uñej'e jachama'kua'mũ chũ'u —chiniasomũ.

⁹Chikũna Festo judíopãipi repaũni pojoa'jũ chini ija'che sēniasomũ Pablo'te:

—Jerusalenna sani judío ainana'me jo'e iere peore cutuñũ mai. Cutu pi'nisirumũna mũ'ure cho'ojache cuasa chũ'ujja'mũ chũ'u. ¿Je'se cuasakũ mũ'u? ¿Saija'u? —chiniasomũ.

¹⁰Chikũna Pablo jo'e i'kaasomũ.

—Saima'mũ chũ'u. Icheja Cesarea vũ'ejoopo pa'inapi César neenapi sēniasato re'omũ chũ'ure. Judíopãĩ cu'ache cho'omanesi'kua'mũ chũ'u. Masimũ mũ'u jā'a. ¹¹Cu'ache cho'osi'kũ pani jũ'iñe cushmanera'amũ chũ'u. Jã'ata'ni ina chũ'ure cu'ache i'kasi'e, ũcuarepa pa'ima'to inare judíopãĩ jo'kamanejũ'u chũ'ure. César pa'ichejana saojũ'u chũ'ure repaũji chũ'u cho'osi'ere peore asa chũ'ure cho'ojachere chũ'ua'kũ —chiniasomũ Pablo.

¹²Chikũna Festo repaũ neenare masinajejũna sēniasa pi'ni ija'che i'kaasomũ:

—Jaũ. Césani sani ñara chiimũ mũ'u. Saoja'mũ chũ'u mũ'ure —chiniasomũ Festo.

Rey Agripa'ne Festo cutusi'ere kuamũ

¹³Na'a pa'isirumũna Galilea cheja pa'inare chũ'ukũ, Rey Agripa majaa'cho Berenicena'me Cesarea vũ'ejoopona rianasome, Festoni pojoñũ chini. ¹⁴Rani pa'ijũna repanare Pablo pa'iche'te ija'che kuaasomũ Festo:

—Icheja Félix chēa jo'kasi'kũ pa'imũ. ¹⁵Chũ'u Jerusalén saisirumũ judío phairipãĩ chũ'unana'me judío aina rũa cu'ache cutusinaa'me repaũ'te. Chũ'upi repaũni vanisoche'te chũ'ua'kũ chini i'kasinaa'me repana chũ'ure. ¹⁶Jã'aja'ñe i'kajũna asa ija'che i'kasi'kua'mũ chũ'u repanare: “Chũkũna Romapãĩ jā'aja'ñe cho'omanaa'me. Pãĩ cu'ache cutucojñosi'kũre vanisoche teana chũ'umanaa'me chũkũna. Charo repaũ cu'ache cho'osi'e ke'renapi repaũ asakũ'te pãĩ chũ'ukũni kuame. Kua pi'nirena repana ke'recojñokũji repaũ cho'osi'e peore kuamũ. Kuaũna chũkũna Romapãĩ chũ'unapi repaũ cu'ache cho'osi'ere asa jachama'to cu'ache cho'oche chũ'ure'omũ repaũ'te. Jachatota'ni cu'ache chũ'ucumũ”, chiisi'kua'mũ chũ'u repanare. ¹⁷Jã'aja'ñe i'kasi'kũpi repanana'me ichejana rani na'a jeerumũ pa'ima'ñe teana jo'e apeñatato pãĩ cho'osi'e asaruupũna kaka soisi'kua'mũ chũ'u repanare, repaũ cho'osi'ere kuajũna asara chini. Ūcuachi'a reparumũ Pablo'te raa'kũ chini chũ'usi'kua'mũ chũ'u. ¹⁸Soni raouna repaũ'te ke'renapi vũni nukajũ kuajũna asa, kukusi'kua'mũ chũ'u. “Pablo rũa cu'ache cho'osi'kucosomũ”, chini cuasasi'kua'mũ chũ'u aperumũ. Jã'ata'ni chũ'u cuasasi'ere kuamanesinaa'me repana, Pablo cu'ache cho'osi'e. ¹⁹Cu'arepache cho'omanesi'ere kuasinaa'me repana. Ija'chechi'a

kuasinaa'me: “Ikũ Pablo chũkũna aipãi chũ'usi'e masi cho'oma'kua'mũ. Ūcuachi'a, Jesure jũnisõna tãsi'kũre, ‘Vajũmũ’, chiikũ'mũ ikũ”, chiisinaa'me repana. ²⁰ Jã'aja'ñe kuarena asa te'eu, ¿Je'se cho'oja'che chũ'u? chiisi'kua'mũ. Masi asamanesi'kũjekũ sēniasasi'kua'mũ chũ'u repau'te. “¿Jerusalén vũ'ejoopona sani mũ'ũre ke'rena asaju'te kuama'kũ mũ'u chũ'ũre?” chiisi'kua'mũ chũ'u repau'te. ²¹ Chikũna, “Saima'mũ chũ'u. Maire chũ'ũkũ César ti'jñēna i'kara chiimũ chũ'u”, chiisi'kua'mũ repau. Chikũna repau'te pãi chēavũ'ere paaajũ chini chũ'usi'kua'mũ chũ'u, César pa'icheja saochetũ'ka —chiniasomũ Festo Rey Agripa'te.

²² Chikũna Rey Agripa Festo'te ija'che i'kaasomũ:

—Repau i'kache'te asara chiimũ chũ'u —chiniasomũ.

Chikũna, Festo,

—Jau, che'ro repau i'kache asaja'mũ mũ'u —chiniasomũ.

Pablo Rey Agripa'te i'kasi'ere kuamũ

²³ Jo'e apeñatato repau Rey Agripana'me Berenice rũa ro'ikãñapi re'ojakãña ju'ijũ jainũko pãi ñaju'te pãi chi'iruupũna kakaasome. Chekũna ũcuachi'a ja'me chi'iasome sõtao chũ'unana'me repajoopo aina peore. Repanapi chi'irena Festo Pabloni raa'jũ chini chũ'uasomũ. ²⁴ Repau'te rarena Festo ija'che i'kaasomũ repanare:

—Rey Agripana'me chekũna chi'isina, asarepajũ'u. Ñajũ'u ikũre. Judíopãi ũcuauũko icheja canana'me Jerusalén vũ'ejoopo cana cu'ache cutume ikũre. Cu'ache cutujũ, cuijũ, “Vanisojũ'u ikũre”, chiime repana. ²⁵ Ikũ pa'iche peore sēniasasi'kua'mũ chũ'u. Cu'ache cho'omanesi'kua'mũ ikũ. Jã'ajekũna vanisoche chũ'ũñe peomũ ikũre. Jã'ata'ni repauji Cēsani cutura chiiũna Roma vũ'ejoopona saoja'mũ chũ'u ikũre. ²⁶ Jã'ata'ni maire chũ'ũkũ'te ikũre cu'ache i'kasi'e kuakũ tocha saоче pa'imũ. ¿Je'se tochaja'che chũ'u? Cu'ache i'kasi'e tochavesũkũjekũ, Rey Agripa, mũ'ũre soisi'kua'mũ chũ'u inare peore, mũsanũkonapi repau i'kache'te asa chũ'u tochajachere kuaa'jũ chini. ²⁷ Chēacojñõsi'kũre cu'ache i'kasi'e tocha saomairo saoto cu'acosomũ. Jã'aja'ñe cuasamũ chũ'u —chiniasomũ Festo repanare pãi.

26 ¹ Chikũna Rey Agripa Pablo'te i'kaasomũ.

—I'kare'omũ mũ'ũre chura. Pãi mũ'ũre cu'ache i'kasi'e, ¿je'se chiikũ mũ'u? —chiniasomũ.

Chikũna Pablo jũtũ pe'chekũ ija'che i'kaasomũ:

²—Rey Agripa, mũ'ũre rũa masakũni, iumucuse chũ'ũni i'kare'okũna rũa pojomũ chũ'u. Judíopãi chũ'ũre cu'ache cutusi'ere chũ'u pa'iche meñe rũhiñe kuaja'mũ chũ'u. ³ Ūcuachi'a mũ'ũpi chũkũna judíopãi pa'iche peore masakũ, chũkũna irũmũ cutuchejatũ'ka masakũjekũna pojomũ chũ'u. Jã'ajekũna mũ'ũre chũ'u i'kache pe'ruma'ñe asaa'kũ chini sēmũ chũ'u mũ'ũre. Asarepajũ'u —chiniasomũ Pablo.

Pablo repau aperumu pa'isi'ere kuamu

4 Chini ija'che i'kaasomu:

—Chu'u chīrumupi pōsum pa'irumujatu'ka judiōpāi peore ja'me pa'isi'kua'mu, chu'u pa'icheja pa'irumuna'me Jerusalén v'ejoopo sani pa'irumu. Jā'ajekuna repana judiōpāi ūcuanuko chu'u pa'isi'e masime. 5 Chu'ure rua jeerumu masime repana. Ūcuachi'a pōsumupi chu'u fariseopāi chū'ñe cho'oku pa'isi'e masime repana. Repanare kuaato jā'are kuaajū. Chukuna fariseopāi Dios chū'usi'ena'me judiō phairipāi chū'usi'e chekunare pāi na'a rua cuasaju cho'onaa'me. 6 Dios aperumu Repau cho'ojachere chukuna aipāi kuasi'e rua cuasaku'mu chu'u. Jā'a cuasakujekuna chura ina chu'ure ichejana chēa rasinaa'me, pāi chū'una asaju'te chu'u pa'iche'te cu'ache cutuñu chini. 7 Chukuna aipāipi Dios cho'ojachere asa tocha jo'karena chukuna Israelpāi ūcuanuko ūcuare cuasaju cha'ame. Cha'aju Diopi pojoa'ku chini Repau chū'jo'kasi'e si'arumu umucujñana'me ñami cho'okaiju pa'ime chukuna. Jā'ata'ni chu'upi ūcuare cuasaku, “Dios cho'ocuhasi'kua'mu jā'a”, chi'una cu'ache i'kame ina chu'ure, Rey Agripa. 8 ¿Je'se pa'ina musanukona jūniso tācojñosi'kure Dios vasosi'e jachache? ¿“Dios vasovesumu”, chiiche musanukona?

Jesure cuasanare repau cu'ache cho'osi'ere kuamu Pablo

9 Aperumu chu'u ūcuachi'a, “Nazaret raisi'kure Jesure cuasanare rua cu'ache cho'oto re'omu; peore cho'ore'ochetu'ka cu'ache cho'ora repanare”, chi' cuasasi'kua'mu. 10 Jā'aja'ñe cuasaku Jerusalén v'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare rua cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Judiō phairipāi chū'napī chū'ujuna Jesure cuasanare jainukore chēa pāi chēavu'ena cuaosi'kua'mu chu'u. Ūcuachi'a pāipi Jesure cuasanani vanisoñu chiito, “Vanisojū'u repanare”, chiisi'kua'mu chu'u chekunana'me. Chukunapi jā'aja'ñe chū'uto repanare vanisosinaa'me repana. 11 Chukuna judiōpāi chi'ivū'ña si'arumu mua kaka repanare chēa cu'ache cho'oku pa'isi'kua'mu chu'u. Repanapi Dioni cu'ache i'kaajū chini rua cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u repanare. Repanare rua pe'ruche pe'ruku tīpāi pa'ijoopoajatu'ka repanani chēara chini ku'isi'kua'mu chu'u.

Repau Jesure jovosi'ere kuamu Pablo

12 Jā'aja'ñe cho'oku judiō phairipāi chū'napī chū'urena Damasco v'ejoopona pāire chēara chini saisi'kua'mu chu'u. 13 Asarepajū'u, Rey Agripa. Chu'u Damasco v'ejoopo saima'api sai'u nukarepau su'itona cūnamupi rūhiso'koro ūsum'te na'a rua miañeji sukakuna ñasi'kua'mu chu'u, chu'ure ja'me saisina ūcuachi'a. 14 Ruarepa miakuna ūcuanuko chejana tāisinaa'me chukuna. Tāni ūhiu hebreo chu'opi chu'ure i'kache

ija'che chiiche'te asasi'kua'mu chu'u: "Saulo, Saulo, ¿je'se pa'ina mu'u chu'ure si'arumu cu'ache cho'oku? Jã'aja'ne cho'oku mu'upi meñe cu'ache cho'oku pa'imu mu'u", chiisi'kua'mu. ¹⁵ Chikuna, "Chu'ure Paaku, ¿kee-ja'iu'u mu'u?", chiisi'kua'mu chu'u. Chikuna, "Jesua'mu chu'u; mu'ure cu'ache cho'ocojñoku'mu", chiisi'kua'mu Maire Paaku chu'ure. ¹⁶ Chini jo'e i'kasi'kua'mu chu'ure. "Vuni nukajũ'u. Mu'ure chu'u peosichejapi rani ñomu chu'u, mu'uni chẽa paara chini. Chu'uni cho'okaau chini cho'oche'te jo'kara chiimu chu'u mu'ure. Irumu chu'ure ñasi'ena'me na'a pa'isirumu ñajañere kuaa'ku chini chẽamu chu'u mu'ure. ¹⁷ Judíopãina'me judío peona pa'ichejãa chu'u mu'ure saosirumu mu'ure cho'okaija'mu chu'u, repanapi mu'uni cu'ache cho'oñu chiito. ¹⁸ Mu'upi sani repanani chu'u chu'ore chu'vakuna asa chẽa cu'ache cho'oche'te ùhaso chu'uni cuasaju jovorena, repanare vati ai paanare tua paaku, repana cu'ache cho'oche'te tu'neso repana rekoñoõare care'vauna Dios chũ'uñe'te cho'ojũ paaru chini saoja'mu chu'u mu'ure", chiisi'kua'mu Jesús chu'ure.

Jesupi chũ'uuna cho'osi'ere kuamu Pablo

¹⁹ Rey Agripa, asarepajũ'u. Jesús cunaumu'upi caje ñoku i'kasi'kua'mu chu'ure. Repau i'kaku chũ'usi'e jachama'ne cho'omu chu'u. ²⁰ Charo Damasco v'ejoopo pa'inani Dios chu'o chu'vasi'kua'mu chu'u. Jã'achejapi Jerusalén v'ejoopo pa'inare sani chu'vaku Judea cheja pa'inare peore chu'vasi'kua'mu chu'u, judío peonarejatũ'ka. Repanapi cu'ache cho'oche'te ùhaso Dioní cuasaju jovo re'oja'che pa'ijuna, cheknapí repana Diore jovosi'ere ña masia'ju chini chu'vasi'kua'mu chu'u. ²¹ Jã'aja'ne chu'vakují Dios v'e'ena mauna judíopãí vanisoñu chini chẽasinaa'me chu'ure. ²² Jã'ata'ni Diopí chu'uni jũ'iñe'te ñekuna iumucujñajatũ'ka chuta'a vaju pa'imu chu'u. Diopí chu'uni cho'okaiuna Repau pa'iche'te pãí ùcuanukore kuamu chu'u, rua masinana'me vesuva'nare. Moisés chũ'usi'ena'me Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'echi'a kuamu chu'u. Dios cho'ojachere kuasinaa'me repana. Repana kuasi'e cho'ocuhasi'kua'mu Dios. ²³ Dios Raosi'ku rani rua cu'ache cho'ocojño vanisorena tãcojñosi'kuta'ni jo'e vajuraisi'kua'mu. Chekunare pãí charo vajuraisi'kua'mu Repau. Jo'e jũnisomanejañere charo vajurani pa'iu re'oja'che pa'iche'te Repau majapãí judíopãire chu'vasi'kua'mu Repau, judío peonare ùcuachi'a —chiniasomu Pablo repa'te.

Pablo Rey Agripa'te chu'vasi'ere kuamu

²⁴ Pablojí repau pa'iche'te jã'aja'ne kuakuna asa Festo ujachu'opi ija'che i'kakũ cuiasomu:

—Pablo, v'e'veu'mu mu'u. Ruarepa che'cheku v'e've cho'osomu mu'u —chiniasomu.

25 Chikuna Pablo jo'e i'kaasomu.

—Chu'ure paaku, Festo, vē'veuma'mu chu'u. Vē'veu peokujeku chu'ure cho'osi'ere chu'o ūcuarepare kuamu chu'u. 26 Iku Rey Agripa chu'u i'ka-che asa masimu. Jā'ajekuna repau'te vajuchuma'ñe kuamu chu'u. Peore chu'u kuache rope'e cho'osi'ema'mu. Jā'ajekuna peore asacosomu repau. 27 Rey Agripa, ¿Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'e kuache cuasama'ku mu'u? Cuasamu mu'u. Masimu chu'u jā'a —chiniasomu Pablo.

28 Chikuna Rey Agripa Pablo'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi chu'vakuna Jesure teana jovora'amu chu'u —chiniasomu.

29 Chikuna Pablo i'kaasomu.

—Mu'upi teana jovoto re'ora'amu. Ūcuachi'a na'a pa'isirumu jovoto re'omu. Diore sēekaimu chu'u, mu'una'me peore ina asana chu'u pa'i-cheja'che paapu chini, jā'ata'ni chēacojñoma'ñe —chiniasomu repau.

30 Chikuna repau Rey vuni nukaasomu, Festona'me, Berenice, repav'e chi'i ñu'isina peore. 31 Vuni reparuupu chi'i ñu'isinapi etaju cutuasome repana.

—Iku cu'ache cho'omanesi'kuam'u. Jā'ajekuna vanisoche peomu ikure. Pāi chēav'u'e cuaoche peomu ūcuachi'a —chiniasome repana.

32 Rey Agripa Festo'te ija'che i'kaasomu:

—Repau, “Césani i'kara chiimu chu'u”, chiima'to etore'ora'asi'kuam'u repau'te —chiniasomu Rey Agripa.

Pablo Roma v'e'jooopona saocojñosi'ere kuamu

27 1 Roma v'e'jooopona Pablo'te choovu tutupi savuji saochē care'vasi-rumu repau'te chēa paana Pablo'te chekunare chēacojñosinana'me sa cienrepanare sōtao chū'ukuni jo'kasinaa'me. Pāi chū'uku César Augusto pa'ijooopo pa'ikuanupu, sōtao kuanupu ja'me pa'iku paniasomu repau sōtao chū'uku, Julio. 2 Ūcuarumu chukuna Julioni Pablo'te jo'kasirumu choovu Adramitio v'e'jooopo raisi'vuna tuhisinaa'me, Asia cheja choo juosa'ñaroāna saipi'rakuna. Cheku Macedonia cheja cakū, Tesalónica v'e'jooopo raisi'ku, Aristarco, ja'me pa'isi'kuam'u chukuna'te. 3 Saiju jo'e apeñatato Sidón v'e'jooopona tī'a juosinaa'me chukuna. Repacheja tī'a-sirumu Julio, Pablóni oiū repau'te re'oja'che cho'onapi repau chiiche'te kuiraajū chini mani ñaṅe ūsemanesi'kuam'u. 4 Jā'achejapi choovu tuni jo'e saisinaa'me chukuna. Saijuna chukunani ruarepa rache tutakuna, Chipre juupo tī'a tutamakā'kopi caraisinaa'me chukuna. 5 Chipre juopona'me Cilicia chejana'me Panfilia cheja carani Licia cheja pa'ijooopona Mira v'e'jooopona tī'asinaa'me chukuna.

6 Tī'a juo mani jo'e chekuvu'te choovu ku'esi'kuam'u repau sōtao chū'uku, Julio. Ku'eku Alejandría v'e'jooopoji rani Italia cheja saipi'ravu'te jāa ūcuavuna, “Tuhijū”, chiisi'kuam'u repau chukuna'te. 7 Repavu tuni ru

pe'keru saisinaa'me chukuna. Chukunani ruarepa rache tutakuna rua saicu'asi'kua'mu chukuna'te. Ruarepaumucujña pe'keru saiju Gnido vu'e-joopo ti'jñeñena ti'asinaa'me chukuna. Chuta'a ruarepa rache tutakuna Creta juupo chekukã'kopi sañu chini ũcuajuupo chã'tirona ti'jñeñe jeni, Salmón chã'tiroji pachusinaa'me chukuna. ⁸Salmón chã'tiro carani juupo ru'turuji pe'keru saiju Buenos Puertos choo juosa'arona ti'a juosinaa'me chukuna, Lasea vu'ejoopo kueñe pa'isa'arona.

⁹Jeerumu ku'ijuna okorumu, ku'icu'arumu ti'api'rasi'kua'mu. Judíopai ãu ãimaumucuse caraisirumujekuna, chiara ku'inare rua asivajuchua-che pa'isi'kua'mu rua tutarumujekuna. Jã'ajekuna Pablo chekunare pai ija'che chu'vasi'kua'mu:

10—Umupai, asarepajũ. Jo'e saimaneñu mai. Rua tutarumuna jo'e saito chiara ujara cu'ache ti'jñeja'mu maire. Choovuna'me pöse cho'oso-ja'mu. ũcuachi'a maire rua cho'osovajuchua-che pa'ija'mu —chiisi'kua'mu.

11 Jã'aja'ñe i'kakuni sōtao chũ'uku Julio jachasi'kua'mu. Pablo i'ka-che'te asacuheku choovu paaku chu'vachena'me choovu tachokaiku chu'vache'te asasi'kua'mu repa. ¹²Okorumu pa'icu'asa'arokuna choovu pa'ina jainuko jo'e tiichejana sañu chiisinaa'me. Fenice choo juosa'arona ũcuajuupo pa'isa'arona sañu chiisinaa'me repa. Fenice choo juocheja ka'chasa'ñaroã pa'isi'kua'mu. Te'esa'aro ũsuu na'ikã'kore pa'im. Cheku-sa'aro ũsuu muikã'kore pa'im. Okorumu rua pa'ire'omu repasa'ñaroã. Jã'ajekuna ũcuasa'ñaroãre sani pa'iju ũsurumu ti'añe'te cha'añu chiisinaa'me repa. Chekunata'ni saicuhesinaa'me repacheja.

Chiara ku'inare cu'ache ti'jñesi'ere kuumu

¹³Jã'aja'ñe cutusirumu suripu cakã'kopi pe'keru tutakuna choovu paana sañu chini pojoju josesinaa'me. Jose jo'e saisinaa'me chukuna Creta juupo ru'tuvaji. ¹⁴Jmamakarũ saijuna co'covũ cakã'kopi te'erumu juupo cakã'kopi rua tutache tutasi'kua'mu. ¹⁵Ruarepa tutakuna co'covũ saicu'a-si'kua'mu chukuna'te. Tachocu'ache, tuta saokuna, ruvu vavasinaa'me chukuna. ¹⁶Tuta saokuna Cauda juuru ñaju chekukã'kopi caraisinaa'me chukuna. Jã'acheja na'a pe'keru tutakuna chekuvũ choovu jmara'vuru ujavuna quẽo ruego sara'vuru'te na'a masi rueni quẽosinaa'me chukuna. ¹⁷Choovu ujavu paana jmara'vuru na'a masi quẽosirumu ujavu pisi uja-meapi rũhikorovu repavuji vẽesinaa'me na'a jujaa'ku chini. Jã'aja'ñe cho'o pi'nisirumu, “Choovuji Sirte cheja mejavuna sani tunisoku”, chini repavũ tutasakãñare casosinaa'me chukuna choovuji na'a pe'keru saau chini. Repakãña casosirumu na'a pe'keru saisi'kua'mu choovu.

¹⁸Jo'e apeñatato ũcu cuhama'ñe tutakuna choovu paana chiarana pöse rua sẽjososinaa'me. ¹⁹Jo'e apeñatato choovunque peore sẽjosi-naa'me repa. ²⁰Rua si'aumucujña rua tutache tutasi'kua'mu. Ruarepa

tutakũ umucujña ñsũujê'e ñomanesi'kua'mũ. Ñami mal'ñokojê'e ñomanesinaa'me chũkũna'te. Jeereparũmũ tutakũna, “Cho'osojanaa'me mai”, chiisinaa'me chũkũna ñcuanũko.

²¹ Choovũ paanapi jeereparũmũ ãure ãimarũna Pablo vũni nũkakũ jo'e chũ'vasi'kua'mũ repanare.

— Ñmũpãi, asarepajũ'ũ. Chũ'ũ mũsanũkonare aperũmũ i'kasi'kua'mũ. “Creta juupona canũkañũ”, chiisi'ere mũsanũkonapi jachamaneru ie cu'a ti'jñemanera'asi'kua'mũ maire. Põsejê'e cho'osomanera'asinaa'me mai. Choovũjê'e jonisomanera'amũ. ²² Cu'ache ti'jñecuhãmũ maire. Jã'ata'ni vajũchũmairo pa'ijũ'ũ chiimũ chũ'ũ mũsanũkonare. Mai te'eujê'e cho'osomanejanaa'me. Choovũchi'a cho'osoja'mũ. ²³ Chũ'ũ Diore cho'oche cho'okaikũ'mũ. Ñami Repaũ, Chũ'ũre Paakũ, Dios, ángelni raosi'kua'mũ chũ'ũre. Raõna chũ'ũre kueñe nũkakũ ija'che i'kasi'kua'mũ ángel chũ'ũre: ²⁴ “Pablo, cho'osoche vajũchũmanejũ'ũ. Roma vũ'ejoopona sani César ti'jñeñe nũkakũ i'kaja'mũ mũ'ũ. Repaũ César mũ'ũ i'kache asa pi'ni mũ'ũre cho'ojache cuasa chũ'ũja'mũ. Ñcuachi'a inare mũ'ũna'me kul'inare oĩũ ñcuanũkore cho'okaija'mũ Dios, cho'osomaneajũ chini”, chiisi'kua'mũ ángel chũ'ũre. ²⁵ Jã'ajekũna tutache vajũchũmanejũ'ũ mũsanũkona. Chũ'ũre Repaũ i'kasi'e cho'okaija'mũ Dios. Repaũ i'kache jachama'mũ chũ'ũ. ²⁶ Chiarana runi cho'osoma'ñe juupona ti'ajanaa'me mai. Jã'ata'ni choovũchi'a cho'osoja'mũ —chiisi'kua'mũ Pablo.

²⁷ Catorcerepaumucujña kul'isirũmũ ñami chuta'a Mar Adriático chiara'te vavajũ pa'isinaa'me chũkũna, tuta saocojñova'na. Ñamirepana cheja kueñe ti'asinaa'me chũkũna. Choovũ paana ñamasinajejũ kũasinaa'me chũkũna'te. ²⁸ Cheja kueñejekũna chiara rũiche'te masiñũ chini cũnarũ pĩsime pa'ipũ'te rũosinaa'me repana. Rũo ñato treinta y seis metros rũisi'kua'mũ chiara. Jmamakarũ saijũ jo'e rũo ñato veintisiete metrochi'a rũisi'kua'mũ. ²⁹ Pẽachejana rũarepa na'mi ti'akũna kũkũsinaa'me repana. “Catapũña ve'ejani joni runisojanaa'me mai”, chini choovũ tũtipũna rũkũmajña ñcuaka'chapamajña quẽ'ke ru'sosinaa'me repana, choovũji na'a pe'kerũ saañ chini. Quẽ'ke ru'so pi'ni Dioni rũa sũesinaa'me repana, na'mi ñataa'kũ chini. ³⁰ Repavũ cho'oche cho'ona te'ena eta sañũ chini jmara'vũrũ'te choovũ ñoma'ñe jose casosinaa'me. “Choovũji na'a pe'kerũ saañ chini jo'e rũkũche'te quẽ'ke choo koovũna ru'sojanaa'me chũkũna”, chini mũa jorejũ jmara'vũrũ'te jose casosinaa'me repana. ³¹ Jose casorena Pablo sõtaopãina'me repanare chũ'ũkũ'te kũasi'kua'mũ.

— Inapi ivũ cho'oche cho'onapi etasoru cho'osojanaa'me mũsanũkona. Cho'oche cho'ona karasojanaa'me —chiisi'kua'mũ Pablo.

³² Chikũna sõtaopãi repanapi saimaneajũ chini choovũ jmara'vũrũ quẽo sũosi'vũ chũto tũa mevostosinaa'me. ³³ Ñatapi'ratona repaũ Pablo choovũ pa'inare ñcuanũkore jo'e chũ'vasi'kua'mũ, ãure ãarũ chini.

—Maire ti'jñejañere chñova'na cuasaju catorcerepaumucujña ãu jma-makarujê'e ãima'me mai. ³⁴ Churata'ni ãu ãni vajujjũ'ch mñsanukona. Æu ãiñeji karamu mñsanukonare. Te'eujê'e cho'osomanejanaa'me mai —chiisi'kua'mu Pablo repanare. ³⁵ Chini pãpu mini Dioni, “Re'orepamu”, chini repana ñaju'te pãpu tũ'se ãisi'kua'mu repau. ³⁶ Æiuna ña vajuchua-mauna ãcuanuko pã mini ja'me ãisinaa'me repana. ³⁷ Chukuna choovu pa'ina peore doscientos setenta y seirepana pa'isinaa'me. ³⁸ Chajiche ãni trigopuãre peore sējosinaa'me repana, choovuji na'a vu'sajaa chini.

Choovu cho'ososi'ere kuamu

³⁹ Ñatauna vuni ñato cheja ñosi'kua'mu. Choo juosa'aro meja pa'isa'aro pa'isi'kua'mu repacheja. Jã'ata'ni ñavesusinaa'me chukuna aperumuna repacheja ñamanajeju. Mejavu pa'isa'arona ña juoñu chiisinaa'me repana choovu paana. ⁴⁰ Juoñu chini repana quẽ'kesimajña rukumajña chuto tua ruoso tachova'tire josesinaa'me repana. Jose pi'ni tutasaokãa charo nukakãare tuupuna muo, quẽo suo juopi'rasinaa'me repana. ⁴¹ Jã'ata'ni chiaraji pëakuna choovu chuta'a tĩ'ama'vu'pi joo'pona tunisosi'kua'mu. Choo koo'vuji tunisouna tutipu okopi fa'a ve'ejani joni ruosi'kua'mu.

⁴² Jã'ajekuna sōtaopãi chëacojñosinare, “Chu'a jëni sanisoju”, chini vanisou chiisinaa'me. ⁴³ Jã'ata'ni repanare chũ'uku Pabloji vajua'ku chini vaiche ãsesi'kua'mu. Æse, chu'amasinare charo chiaraji mejavuna chu'a maaru chini chũ'usi'kua'mu repau. ⁴⁴ Chekunare chu'avesunareta'ni chooko'ñapi choovu pa'isimajñapi chëa vavaju jëaru chini chũ'usi'kua'mu repau. Jã'aja'ñe chu'aju runisoma'ñe ãcuanuko mejavuna chu'a tĩ'asinaa'me chukuna.

Malta juupo pa'isi'ere kuamu

28 ¹ Chukuna ãcuanuko runisoma'ñe mejavuna chu'a tĩ'a repajuupo pa'inani mani sëeto, “Malta juupo'me ijuupo”, chiisinaa'me repana pãi. ² Repajuupo pa'ina chukuna'te ãcuanukore ruu re'oja'che cho'okaisinaa'me. Reparumu okopi raku susukuna chukunapi kũharu chini toa suhakaisinaa'me repana. ³ Æcuarumu Pablo jëka mini ra ãcua-toana suhasi'kua'mu. Repajuji suhakuna asu chuvokuna vu'vu eta aña repau jütuna kũni su'isi'kua'mu. ⁴ Jã'aja'ñe repauni añapi tuã'ima'ñe kũni su'iuna ña repacheja cana sãiñechi'a ija'che cutusinaa'me: “Chekuru mu iku Pablo pãi vaisi'kucosomu. Chiaraji choovu raisi'ku cho'osomairo eta pa'imu iku. Jã'ata'ni pãi vaisi'kujeku aña kũ'isi'ena jünisoja'mu repau. Repau ro'ia'me jã'a”, chiisinaa'me repana. ⁵ Jã'ata'ni Pabloji jütare sa-fakuna aña toana tũni tuã'isi'kua'mu. Aña kũosi'ku jũ'imanesi'kua'mu. ⁶ Jätu jmamakarujê'e kotomauna pãi kukusosinaa'me. Jũ'imauna ruu jeerumu cha'ate'esinaa'me repana, “Jũ'ija'mu jã'ch”, chini. Jũ'imauna cha'ate'e, “iDioa'mu iku!”, chiisinaa'me repana churata'ni.

⁷Choo j̄osa'aro r̄u't̄va'te chej̄na paasi'k̄ua'm̄u repajuupo pa'inare ch̄ū'uk̄u, Publio neechej̄na. Repau Publio ch̄uk̄una'te soni repau v̄ere paak̄u choteumucuj̄na r̄ua re'oja'che kuirasi'k̄ua'm̄u. ⁸Ch̄uk̄una repav̄'e pa'ir̄um̄u repau Publio p̄aka'k̄u cha'vochena'me ñoak̄u j̄ū'iu ūhisi'k̄ua'm̄u. J̄ā'aja'ñe j̄ū'iu ruup̄u ūhik̄uni Pablo kaka ñasi'k̄ua'm̄u repau'te. Kaka ña Dioni s̄ēni pi'ni j̄ū'j̄napi ja vasosi'k̄ua'm̄u repau'te. ⁹J̄ā'aja'ñe cho'ōna asa repajuupo pa'ina j̄ū'ina Pabloji vaso'a'k̄u chini raisinaa'me. Rani s̄ēj̄na Pablo vasosi'k̄ua'm̄u repanare. ¹⁰J̄ā'aja'ñe cho'ok̄una repajuupo pa'ina poj̄oju ūcuan̄ko r̄ua re'oja'che cho'ok̄aisinaa'me ch̄uk̄una'te, repajuupo pa'ir̄um̄u. Na'a pani ch̄uk̄una jo'e saipi'r̄ar̄um̄u ch̄uk̄una chiiche peore rup̄u īsinaa'me repana, ch̄uk̄unapi re'oja'che kuhap̄u chini.

Pablo Roma v̄e'ejooopo t̄i'asi'ere k̄uam̄u

¹¹Repajuupo chotep̄āimia pa'isir̄um̄na choov̄u jo'e chek̄uv̄uji tuni saisinaa'me ch̄uk̄una. Alejandr̄ia v̄e'ejooopoji rani juur̄ona j̄orena okor̄um̄u si'achet̄u'ka ju'iu pa'isi'k̄ua'm̄u repav̄u. Repav̄u choo koov̄u'te diova'na t̄ē'tosiva'na te'eka'chapava'na n̄ukasinaa'me. Repana diova'na mami Cástonā'me Pólux. ¹²Choov̄u tuni saij̄u Siracusa choo j̄osa'arona t̄i'a choteumucuj̄na pa'isinaa'me ch̄uk̄una. ¹³J̄ā'achej̄api aipa r̄u't̄v̄aji saij̄u Regio v̄e'ejooopona t̄i'a juosinaa'me. Jo'e apeñatato s̄ur̄ip̄u cak̄ā'kopi tuta-k̄una jo'e saij̄u te'eumucuse sainapi Puteoli choo j̄osa'arona t̄i'asinaa'me ch̄uk̄una. ¹⁴Ūcuachejana Jesure cuasanare mani m̄ua ñasinaa'me ch̄uk̄una. M̄ua ñaj̄na repanani te'esemana ja'me paarp̄u chini i'kasinaa'me repana ch̄uk̄una'te. J̄ā'aja'ñe i'kaj̄na, “Jau”, chini ūcuanana'me te'esemana pani pi'ni Roma v̄e'ejooopona cū'api saisinaa'me ch̄uk̄una. ¹⁵Roma v̄e'ejooopo pa'ina Jesure cuasana ch̄uk̄una saij̄ache asaasome. Asasinaj̄eju eta ch̄uk̄unani tij̄ñañu chini Plaza de Apio, p̄ai chi'icheja “Chotev̄'ña” chiicoj̄nochejana raisinaa'me repana. Rani tij̄ñaj̄na Pablo repanare ña poj̄ok̄u Diore, “Re'orepam̄u”, chiisi'k̄ua'm̄u. ¹⁶Tij̄ña ūcuanana'me Roma v̄e'ejooopona maisinaa'me ch̄uk̄una. Mani t̄i'a s̄ōtaop̄ai cienrepanare ch̄ū'uk̄u ch̄ēacoj̄nosinare chek̄uni s̄ōtao aini jo'kasi'k̄ua'm̄u. J̄ā'ata'ni s̄ōtao ai Pablo'te v̄e' j̄naa te'eu pa'iche jo'kasi'k̄ua'm̄u. Te'eu pa'ik̄u'teta'ni s̄ōtao p̄ē'jek̄u pa'isi'k̄ua'm̄u repau'te.

Pablo Roma v̄e'ejooopo pa'isi'ere k̄uam̄u

¹⁷Choteumucuj̄na pa'isir̄um̄na repau Pablo repacheja pa'inare jud̄iōp̄ai ch̄ū'ūnare soisi'k̄ua'm̄u. Soni rao repanare ija'che i'kasi'k̄ua'm̄u repau Pablo:

—Ch̄u'ū majap̄ai, asarepaj̄ū'ū. Ch̄u'ū jud̄iōp̄ai'ū'm̄u. Mai majap̄ai cu'ache cho'omanesi'k̄ua'm̄u ch̄u'ū. Ūcuachi'a mai jud̄iōp̄ai pa'iche cu'ache i'ka-ma'k̄ua'm̄u ch̄u'ū. Ūcuachi'a mai aip̄ai che'chosie jachama'k̄ua'm̄u ch̄u'ū.

Jā'aja'ñe pa'iku'teta'ni Jerusalén pa'ina maire judíopāi chū'una chu'ure chēa Romapāire jo'kasinaa'me, chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini. ¹⁸ Jā'ata'ni repa Romapāi chū'una peore chu'ure sēniasa pi'ni re'oja'che i'kasinaa'me. “Ikure cu'ache cho'omanesi'kujekuna vanisoche peomu”, chiisinaa'me repa chu'ure. ¹⁹ Jā'ata'ni mai majapāipi jā'aja'ñe i'kache'te asacuhejuna, “Césani i'kara chiimu chu'u”, chiisi'kua'mu chu'u, “Chu'u majapāipi chu'uni vanisoju”, chini. Cheke i'kache peosi'kua'mu chu'ure. Chu'u majapāijejuna cu'ache i'kacuhesi'kua'mu chu'u. ²⁰ Jā'are kuara chini soisi'kua'mu chu'u musanukonare. Mai Israelpāi ũcuanukore maire Dios re'oja'che cho'okaijachere cha'ame. Ūcuare che'chokujeku chēacojñosi'ku pa'imu chu'u chura —chiisi'kua'mu Pablo. ²¹ Jā'aja'ñe i'kauna asa judíopāi chū'una ija'che i'kasinaa'me:

—Judea cheja pa'ina chukuna'te mu'u pa'iche kuaja'o utija'o tocha raomanaa'me. Ūcuachi'a mai majapāi repacheja raisina cu'ache i'kamanaa'me mu'ure. ²² Jā'ata'ni Jesure cuasanare si'achejñaruã cu'ache cutume pāi. Jā'ajekuna mu'u cuasaku pa'iche'te asa masiñu chiime chukuna. ¿Keeja'chea'che jā'a musanukona mama cuasache? Kuajū'u chukuna'te; asañu chiime chukuna —chiisinaa'me repa.

²³ Jā'aja'ñe i'ka repa judíopāi chū'una repa asajaumucuse cutu care'vasinaa'me, Pablo chu'ore asañu chini. Repaumucuse tī'auna Pablo pa'iv'u'ena pāi jainuko mutasinaa'me repa i'kache'te asañu chini. Apeñatatoji na'itojat'u'ka Dios chu'o chu'vasi'kua'mu repa repa. Pāi cu'ache cho'ochē ũhasosinare Dios chēa paache'te kuasi'kua'mu repa. Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina na'a cho'je tocha jo'kasi'ere ñaku che'choku Jesús pa'iche peore kuasi'kua'mu repa. ²⁴ Pabloji kuana te'ena asa chēasinaa'me. Chekunata'ni asa jachasinaa'me. ²⁵ Chekuna cuasacheja'che cuasama'ñe eta saipi'rasinaa'me repa. Saipi'rajuna Pablo ija'che i'kasi'kua'mu repa:

—Dios Rekocho jorema'kua'mu. Apeumu musanukona aipāi, Dios chu'o kuasi'ku Isaiás Dios Rekochoji chū'ukuna tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

²⁶ Ie chu'o mu'u majapāire kuajajū'u:

“Asanata'ni asavesunaa'me musanukona.

Ñanata'ni ñavesunaa'me.

²⁷ Ina pāi cu'arekoñoãre paaju chu'u chu'o masi asama'me.

Repa rekoñoã ñakocaã ta'pisocheda pa'iju chu'u pa'iche ña cuheme.

Asañu chini asara'ame repa.

Ñañu chini ñara'ame.

Jā'aja'ñe cho'oto vasora'amu chu'u repa”, chijū'u mu'u majapāire,

chiimu repa tocha jo'kasi'e. ²⁸ Asarepajū'u. Chura Dios musanukonapi asacuhejuna judío peonani chēa paaja'mu. Dios chu'o asa chēajanaa'me

repana —chiisi'kua'mu Pablo. ²⁹Jā'aja'ñe i'kauna asa repaña judíopāi rña cutujũ etasinaa'me.

³⁰Repañ Pablo vu'e paaku'te kuri ro'iku te'eka'chapaũsurumu pa'isi'kua'mu repav'e. Reparumu pāi ũcuauana mua ñajũ pa'isinaa'me repañ'te. ³¹Ũcuachi'a repav'e pa'irumu vajuchuma'ñe Dios chu'ore, pāi cu'ache cho'oche ũhasosinare Dios chēa paache'te si'arumu chu'vakũ, Jesucristo pa'iche'te kuaku pa'isi'kua'mu repañ. Jā'aja'ñe Dios chu'o chu'vakũ'te-ta'ni pāi te'eujē'e ũsemanesinaa'me repañ'te.